

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**AKADEMİSYENLERDE ERTELEME İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
VE MÜKEMMELİYETÇİLİK ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nihal TOPAL

**TRABZON
Haziran, 2015**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**AKADEMİSYENLERDE ERTELEME İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
VE MÜKEMMELİYETÇİLİK ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Nihal TOPAL

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Prof. Dr. Hatice ODACI**

**TRABZON
Haziran, 2015**

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 15/06/ 2015**

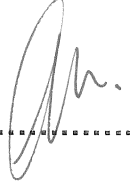
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hatice ODACI

.....

Üye :Doç. Dr. Hikmet YAZICI

.....

Üye :Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü**

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Nihal TOPAL

15 / 06 / 2015

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, akademisyenlerde erteleme ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiler çeşitli değişkenler açısından açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmanın farklı bir araştırma grubu ile yapılmış olmasının konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Lisansüstü eğitimim ve tez çalışmam boyunca değerli fikir ve bilgilerini benimle paylaşan, bu zorlu süreçte desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, kendisini her zaman örnek aldığım, ne yapsam hakkını ödeyemeyeceğim çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Hatice ODACI'ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Lisans ve lisansüstü eğitimime değerli bilgileriyle katkı sağlayan ve tez savunma jürimde yer alarak beni onurlandıran değerli hocam Doç. Dr. Hikmet YAZICI'ya teşekkürü borç bilirim. Giresun Üniversitesi'nden gelerek tez savunma jürimde yer alan sayın Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA'ya teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitimime değerli bilgileriyle katkı sağlayan bölümümüzün kıymetli hocalarına teşekkür ederim. Tez çalışmam boyunca yardımlarını benden esirgemeyen, bölüme her gelişimde beni güler yüzle karşılayan bölümümüzün değerli asistanlarına teşekkür ederim.

Lisans eğitimine birlikte başladığım, samimiyeti ve dostluğuyla yaşamı benim için anlamlı kılan, tez çalışmam boyunca manevi desteğini benden esirgemeyen, sıra arkadaşım, sırdaşım, meslektaşım Eda BULUT'a teşekkür ederim. Bu çalışma boyunca kahrımı çeken, uykusuz geçen gecelerin ertesinde çay desteğiyle beni hayata döndüren çok değerli meslektaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Bugünkü başarılarımın en büyük mimarı ve emekçileri olan, bana sevginin en saf halini veren, koşulsuz kabulün ne olduğunu ilk onlardan öğrendiğim, hayatımın her günü varlıklarına şükrettiğim biricik anneme, babama ve kardeşlerime minnettarlığımı sunarım. Lise eğitimimden bu yana en büyük akademik teşvik kaynağım olan, tüm yılgınlıklarında beni ayağa kaldıran ve bana güç veren, tez çalışmam boyunca deneyimleriyle bana yol gösteren, beraber büyüdüğüm, daimi destekçim ve yol arkadaşım, sevgili eşim Önder TOPAL'a sonsuz teşekkür ederim.

Haziran, 2015

Nihal TOPAL

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ	x
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1. 1. Araştırmanın Amacı	4
1. 1. 1. Araştırmanın Denenceleri.....	4
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	4
1. 3. Araştırmanın Sınırlıkları	6
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	6
1. 5. Tanımlar.....	6
2. LİTERATÜR TARAMASI	8
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	8
2. 1. 1. Erteleme Davranışı.....	8
2. 1. 1. 1. Erteleme Davranışının Tarihi Kökenleri	8
2. 1. 1. 2. Erteleme Tanımları ve Boyutları	9
2. 1. 1. 3. Erteleme Türleri	11
2. 1. 1. 4. Erteleme Döngüsü	12
2. 1. 1. 5. Erteleme ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	15
2. 1. 1. 5. 1. Psikanalitik ve Psikodinamik Kuram.....	15
2. 1. 1. 5. 2. Davranışçı Kuram	17
2. 1. 1. 5. 3. Bilişsel Kuram	18
2. 1. 1. 5. 4. Bilişsel-Davranışçı Kuram	19
2. 1. 1. 5. 5. Zaman Yönetimi Kuramı	21
2. 1. 1. 5. 6. Seçim Kuramı.....	22
2. 1. 1. 5. 7. Gestalt Kuramı	22
2. 1. 2. Mükemmeliyetçilik	23

2. 1. 2. 1. Mükemmeliyetçilik Kavramı ve Tanımı	23
2. 1. 2. 2. Erteleme ve Mükemmeliyetçilik	28
2. 1. 3. Kişilik Özellikleri.....	32
2. 1. 3. 1. Kişilik Kavramı ve Kişilik Özellikleri.....	32
2. 1. 3. 2. Erteleme ve Kişilik	39
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu.....	41
3. YÖNTEM	43
3. 1. Araştırmanın Modeli.....	43
3. 2. Araştırma Grubu	43
3. 3. Verilerin Toplanması	44
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları.....	44
3. 3. 1. 1. Kişisel Bilgi Formu	45
3. 3. 1. 2. Genel Erteleme Ölçeği.....	45
3. 3. 1. 3. Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu.....	45
3. 3. 1. 4. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği	46
3. 3. 2. Veri Toplama Süreci.....	46
3. 4. Verilerin Analizi	47
4. BULGULAR.....	48
4. 1. Genel Erteleme Davranışı, Kişilik Özellikleri ve Mükemmeliyetçilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler.....	48
4. 2. Genel Erteleme Davranışının Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular	49
4. 2. 1. Genel Erteleme Davranışı ve Cinsiyet.....	49
4. 2. 3. Genel Erteleme Davranışı ve Medeni Durum.....	50
4. 2. 4. Genel Erteleme Davranışı ve Çocuk Sayısı	52
4. 2. 4. Genel Erteleme Davranışı ve Bilimsel Dergileri İzleme Durumu	53
4. 2. 5. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Makale Sayısı	54
4. 2. 6. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Bildiri Sayısı	56
4. 2. 7. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Yönetilen Ortalama Tez Sayısı.....	57
4. 2. 8. Genel Erteleme Davranışı ve Unvan	58
4. 2. 9. Genel Erteleme Davranışı ve Akademik Teşvik Memnuniyet Durumu	59
5. TARTIŞMA	61
5. 1. Akademisyenlerin Genel Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik Özellikleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması.....	61

5. 2. Akademisyenlerin Genel Erteleme Davranışları ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması	63
5. 3. Akademisyenlerin Genel Erteleme Davranışlarının Bazı Sosyo- Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulguların Tartışılması	65
5. 3. 1. Genel Erteleme Davranışı ve Cinsiyet.....	65
5. 3. 2. Genel Erteleme Davranışı ve Medeni Durum.....	66
5. 3. 3. Genel Erteleme Davranışı ve Çocuk Sayısı	67
5. 3. 4. Genel Erteleme Davranışı ve Bilimsel Dergileri İzleme Durumu	67
5. 3. 5. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Makale Durumu	68
5. 3. 6. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Bildiri Sayısı	69
5. 3. 7. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Yürütülen Ortalama Tez Sayısı	69
5. 3. 8. Genel Erteleme Davranışı ve Unvan	70
5. 3. 9. Genel Erteleme Davranışı ve Akademik Teşvik Sisteminden Memnuniyet Durumu	70
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
6. 1. Sonuçlar	72
6. 2. Öneriler	72
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	72
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	73
7. KAYNAKLAR	74
8. EKLER.....	85
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	92

ÖZET

Akademisyenlerde Erteleme ile Kişilik Özellikleri ve Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişkiler

Erteleme davranışı birçok insanın hayatında var olan bir problem olarak görülmektedir. Yoğun bir iş yaşantısı olan akademisyenlerin erteleme davranışlarının incelenmesi, akademisyenlerin erteleme davranışlarının azaltılmasına dönük yapılacak müdahale programlarına yol göstereceği için önem taşımaktadır. Bu araştırmada akademisyenlerin erteleme davranışları ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada ayrıca, akademisyenlerin erteleme davranışlarının cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, bilimsel dergileri izleme durumu, yıllık ortalama makale ve bildiri sayısı, yıllık ortalama yürütülen tez sayısı, unvan ve akademik teşvik memnuniyet durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı da araştırılmıştır.

Araştırma grubunu, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde çalışmakta olan 122 kadın ve 178 erkek olmak üzere toplam 300 akademisyen oluşturmaktadır. Katılımcılara, "Kişisel Bilgi Formu", "Genel Erteleme Ölçeği", "Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu" ve "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 16.00 programı kullanılmış olup Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı tekniği, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre; genel erteleme ile nörotisizm kişilik özelliği, mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe, aile beklentileri ve ailesel eleştiri boyutları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, genel erteleme davranışının medeni duruma, yıllık yazılan makale sayısına ve bilimsel dergileri izleme durumuna göre farklılık gösterdiği diğer araştırma bulguları arasındadır. Sonuçlar, kuramsal çerçevede yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak tartışılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erteleme, Genel Erteleme, Kişilik, Mükemmeliyetçilik.

ABSTRACT

The Relationships Between Personality Traits and The Perfectionism with Procrastination in Academicians

Procrastination is seen as a problem that many people have in life. It is important to examine academics' procrastination behaviours to be guided to the intervention program will be oriented to the reduction of academics' procrastination behaviors. The purpose of this study is to investigate the relationship between academicians' procrastination, dimensions of perfectionism and personality traits. The study also aimed to examine general procrastination behaviors differentiate with regard to gender, marital status, number of children, scientific journals' tracking status, academic degree, the number of articles and report written within a year, the number of dissertations prosecuted within a year and the situation to the satisfaction of academic promoting.

Study group was used consisted of 122 females and 178 males, totally 300 academicians working in different faculties at Karadeniz Technical University. The participants were asked to fill in a "Personal Information Form", "General Procrastination Scale" , "Eysenck Personality Questionnaire Revised-Abbreviated" and "Multidimensional Perfectionism Scale" . In data analysis, SPSS 16.00 was used and Spearman Brown Rho Correlation Coefficient, Kruskal Wallis test and Mann Whitney U test analysis techniques were applied.

The results of the data analysis showed that there is a statistically significant positive correlation between general procrastination behavior and neuroticism sub-scales of personality traits, doubts about actions, parental expectations and parental criticism sub-scales of perfectionism. The results indicated that general procrastination behavior was differentiated according to marital status, scientific journals' tracking status and the number of articles written within a year. The results were discussed taking the studies conducted within the theoretical framework into consideration. In line with these results, suggestions were made for researchers and practitioners.

Key Words: Procrastination, General Procrastination, Personality, Perfectionism.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Araştırmaya Katılan Akademisyenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bulguları	44
2.	Genel Erteleme Davranışı, Kişilik Özellikleri ve Mükemmeliyetçilik Özellikleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Dayalı Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Değerleri	49
3.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Cinsiyete Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	50
4.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Cinsiyete Dayalı Farklılıklarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	50
5.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Medeni Duruma Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	51
6.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Medeni Duruma Dayalı Farklılıklarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	51
7.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları	52
8.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	52
9.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Bilimsel Dergileri İzleme Durumuna Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları	53
10.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Bilimsel Dergileri İzleme Durumuna Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	54
11.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Makale Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları	54
12.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Makale Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	55
13.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Bildiri Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları	56

14.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Bildiri Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	56
15.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Yönetilen Tez Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	57
16.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Yönetilen Tez Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları	58
17.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Unvana Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	58
18.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Unvana Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları.....	59
19.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Akademik Teşvik Sistemine Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları	60
20.	Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Akademik Teşvik Sistemine Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskall Wallis Testi Sonuçları.....	60

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafik No</u>	<u>Grafik Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin cinsiyete dayalı farklılıkları	50
2.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin medeni duruma dayalı farklılıkları.....	51
3.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin çocuk sayısına dayalı farklılıkları.....	53
4.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin bilimsel dergileri izleme durumuna dayalı farklılıkları	54
5.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısına dayalı farklılıkları.....	55
6.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama bildiri sayısına dayalı farklılıkları.....	57
7.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama yönetilen tez sayısına dayalı farklılıkları	58
8.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin unvana dayalı farklılıkları	59
9.	Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik teşvik sistemine dayalı farklılıklar	60

KISALTMALAR LİSTESİ

- GEÖ** : Genel Erteleme Ölçeği
ÇBMÖ : Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği
EKA-GGK : Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu
KBF : Kişisel Bilgi Formu

1. GİRİŞ

Günlük yaşamın sonsuz karmaşası ve telaşı içerisinde her bireyin yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları vardır. Ödenmesi gereken faturalar, yatırılması gereken okul taksitleri, hazırlanması gereken projeler, sınavlara hazırlık çalışmaları ve dahası farklı nedenlerden dolayı bireyler tarafından zaman zaman ertelenmektedir. Daha sonraya ertelenen bu davranışlar bireyler üzerinde stres, kaygı, pişmanlık, gerginlik gibi duygulara yol açmaktadır. Bu nedenle ertelemenin, hemen herkesin yaşamında var olan bir sorun olduğu söylenebilir.

İngilizcede "procrastination" kavramı ile karşılık bulan bu olgu Türkçe'de, "işleri son ana bırakma", "son dakikacılık", "erteleme" ve "geciktirme" gibi sözcüklerle karşılanmaya çalışılmıştır. Erteleme, bir şeyi yapmak için yeterli zaman olmasına rağmen son dakikaya kadar bekleyip o işi sonraya bırakmaktır (Ferrari, 1991). Lay (1988), erteleme davranışını tamamlanması gereken işlerin gerçekçi olmayan bir şekilde ertelenmesi olarak tanımlamaktadır. Steel (2002) ise ertelemeciliği, kişinin verimini en üst düzeye çıkarmasını engelleyeceğini bilmesine rağmen, istemli olarak yapılan bir eylem olarak nitelendirmektedir. Bu davranıştan rahatsız olan kişiler, bir daha asla işlerini ertelemeyecekleri konusunda kendilerine söz verseler bile, tekrar tekrar kendilerini aynı erteleme döngüsü içinde bulmaktadırlar (Burka ve Yuen, 2008). Geciktirilen her davranış erteleme olarak kabul edilmemektedir. Bunun için davranışın sıklığı ve şiddeti önemlidir. Araştırmacılar, bir kişi görevlerini tamamlamayı veya bitirmeyi alışkanlık düzeyinde geciktiriyorsa veya bu durum kronik hale gelmişse bunu erteleme olarak kabul etmektedirler (Burka ve Yuen, 2008; Ferrari, Johnson ve McCown, 1995; Rothblum, Solomon ve Murakami, 1986).

Erteleme davranışı, genel anlamda negatif olarak değerlendirilirken, ertelemenin doğasına pozitif olarak bakan görüşler de mevcuttur. Ferrari (1994) bu durumu "işlevsel erteleme" ve "işlevsel olmayan erteleme" olarak adlandırmaktadır. İşlevsel erteleme, ara sıra gerçekleşen ve bir görevin sonunda başarılı olmaya yardımcı olacağından kabul edilebilir bir durumken, işlevsel olmayan erteleme, bir görevi ertelemenin uygun olmadığı ve görevi tamamlamada sorun oluşturduğu durumlarda sık sık ve alışkanlık düzeyinde olan kronik ve uyumsuz bir eğilimi ifade etmektedir.

Günlük yaşamın her alanını etkileyen bu önemli davranış sorununu yaşayan bireylerin yaptıkları planlar ile planlara uyma davranışları arasında büyük bir tutarsızlık vardır. Bu kişiler, çalışma projelerine hızlı bir şekilde başlamakla birlikte bu niyetlerinde uzun bir süre devam edememekte ve amaçlarına ulaşmak için gerekli çabayı

göstermede aşırı zorlanmaktadırlar (Kandemir, 2014). Farran'a (2004) göre, erteleme döngüsü içinde olan ertelemecilerin iki tipik tutum ve davranışı vardır. Bunlar; ertelemenin sonuçlarından kaçınmak ve ertelenen davranışını telafi etmek için aşırı çaba göstermektir. Erteleme davranışı ve ertelemenin sonuçlarından kaçınmak, bir şeyi ya da kişiyi suçlamakla olur. Özellikle performansın değerli olarak kabul edildiği kültürlerde kişinin zamanını nasıl kullandığı önemlidir. Erteleme davranışı bireyin sosyal kabul görmesini engelleyerek, kendilik imajına yani benliğine zarar verebilir. Bu durumun önüne geçmek isteyen birey, erteleme davranışını sonuçlarından, başkalarını suçlayarak kendini haklı çıkarmaya ve dolayısıyla kendilik imajını korumaya çalışır. Erteleme davranışını yapan bireyler, ertelenen davranışını telafi etmek için aşırı çaba göstermektir. Ertelemeci birey, pek çok alandaki görevlerini sürekli olarak geciktirdiği için "yapılması gerekenler yığını" oluşturmaktadır. Birey daha sonraki süreçte bu görevleri yerine getirmesi için, çok fazla çaba göstermek zorunda kalır. Bu durum ertelemecinin tipik özelliklerindedir (Farran, 2004).

Erteleme olgusunu açıklamaya dönük kuramsal yaklaşımlara bakıldığında, her kuramın kendine özgü bir bakış açısı olduğu görülmektedir. Psikanalitik kuram, kaçınılan ya da tamamlanmayan görevlerin aslında egoyu tehdit edici niteliği olduğu için, bireyin kaçınma (erteleme) davranışı gösterdiğini iddia etmiştir (Ferrari ve diğ., 1995). Psikodinamik kuram, erteleme olgusunu bireyin çocukluk yıllarındaki yetiştirilme tarzına göre açıklamaktadır. Burka ve Yuen (2008), aşırı başarı yönelimli (çocuklarına çok yüksek hedefler koyan ya da çocuklarının yetenek ve kapasitesini çok yüksek değerlendiren aileler) ya da tam tersi çocuklarının yetenek ve kapasitelerinden emin olmayan, çocuklarının başarıya ulaşacak kapasiteleri olmadığına inanan aile ortamlarında yetişen bireylerin erteleme davranışı göstermeye daha fazla eğilimli olduğunu belirtmektedir. Davranışçı kuram, erteleme davranışının daha önceki yaşantılarda pekiştirilmesi sonucunda ortaya çıktığını iddia etmektedir (Ferrari ve diğ., 1995). Bilişsel kuramı savunanlar ise ertelemenin "başarısızlık korkusu" gibi irrasyonel düşünceler sonucu ortaya çıktığından söz etmektedirler (Ellis ve Knaus, 1977).

Erteleme davranışı iki temel sınıflandırma içinde değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki kişilik özelliği olarak erteleme, ikincisi ise durumsal ertelemedir. Kişilik özelliği olarak değerlendirme, kişinin işi ya da görevi ertelemeye yatkınlığının olması şeklinde tanımlanmaktadır. McCown ve Johnson (1991) bu durumu kişinin yaşamın pek çok alanında yapması gereken işleri zamanında tamamlaması konusunda alışkanlık boyutunda zorluk çekmesi olarak tanımlamaktadır. Durumsal erteleme ise kişilik özelliği olarak ertelemenin aksine, bireyin sadece yaşamının tek bir alanında gösterdiği erteleme davranışdır. Durumsal erteleme genel erteleme ve akademik erteleme olmak üzere ikiye

ayrılır. Genel erteleme, günlük yaşamda sıklıkla karşılaşılan vergileri, faturaları zamanında yatırmama, randevulara geç kalma, hazır olması gereken bir evrakı daha sonraki günlere bırakma, aileden birine hediye almayı ve ona telefon açmayı ihmal etme gibi gündelik konularla ilgili geciktirmelerle ilgili ertelemedir. Akademik erteleme davranışı ise, özellikle okullarda öğrencilerden beklenen sınavlara hazırlanma, ödev yapma, akademik danışmanla yapılacak toplantıyı ve projeleri tamamlama gibi alanlarda görülen bir sorundur (Dryden, 2000; Johnson, Gren ve Kluever, 2000; Milgram, Mey-Tal, ve Levison, 1998; Roberts, 1997).

Yaşamın her anını etkileyen erteleme davranışının birçok nedeni vardır. Erteleme eğiliminin nedenleri ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde, bireyin zamanını yönetmedeki yetersizliği, özyeterlilik inançları, göreve ilişkin rahatsızlık duygusu, kişisel özellikler (sorumluluk, mükemmeliyetçilik, vb), irrasyonel düşünceler, konsantrasyon güçlüğü, başarısızlık korkusu, başarı yönelimini oryante etmede yetersizlik, düşük benlik saygısı, kaygı, gerçekçi olmayan beklentiler, çalışma alışkanlıkları bireyin en temel erteleme nedenlerini oluşturmaktadır (Aydoğan ve Özbay, 2012; Balkıs, 2007; Çakıcı, 2003; Ferrari ve Diaz-Morales, 2007; Howell ve Watson, 2007; Watson, 2001). Erteleme davranışı ile ilgili yapılan bazı araştırmalar, erteleme davranışının kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilikle olan ilişkisine vurgu yapmaktadır. Erteleme davranışı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin ele alındığı araştırmalara bakıldığında, genel erteleme eğilimi ile kişiliğin sorumluluk boyutu arasındaki ilişkiler üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Lee, Kelly ve Edwards, 2006; Johnson ve Bloom, 1995 ve Watson, 2001). Erteleme eğilimi ile kişiliğin dışadönüklük boyutu arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (McCown, Petze ve Rupert, 1987).

Birçok araştırmacı erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçiliğin doğasındaki benzerliğe dikkat çekmiştir. Burka ve Yuen (2008), ikisi arasında gerçekçi olmayan hedefler koyma gibi ortak özelliklerden bahseder. Beswick, Rothblum ve Mann'a (1988) göre ertelemeye neden olan en önemli mantıkdışı inanç "en iyisini yapmalıyım" şeklindeki mükemmeliyetçi inançtır. Erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalara bakıldığında, değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir (Ferrari, 1992; Martin, Flett, Hewitt, Krames ve Szanto, 1996). Çakıcı (2003), kişinin kendisi için mükemmeliyetçilik özelliği ile genel erteleme davranışı arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ferrari'nin (1992), erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, erteleme eğilimi yüksek bireylerin kendilerini daha mükemmeliyetçi kişilik özelliklerine sahip olarak değerlendirdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bunların yanında yapılan bazı araştırmalar ise mükemmeliyetçilik ve erteleme eğilimi arasındaki ilişkinin tahmin

edilenden daha karmaşık olduğunu öne sürmekte ve bu iddiayı mükemmeliyetçiliğin bireysel ve sosyal faktörleri içeren çok boyutlu yapısına dayandırmaktadırlar (Flett, Blankstein, Hewitt ve Koledin, 1992).

Literatür incelendiğinde erteleme davranışı üzerinde birçok değişkenin etkili olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, akademisyenlerin erteleme davranışları ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Böylece, bireyin özel ve iş yaşamını olumsuz yönde etkileyen erteleme davranışının nedenlerinin ortaya konulması, gelecekte yapılacak koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetleri kapsamında da uzmanların bireylerdeki erteleme davranışlarının ana kaynağına ulaşmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, akademisyenlerin erteleme davranışları ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Çalışmada ayrıca, akademisyenlerin erteleme davranışlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

1. 1. 1. Araştırmanın Denenceleri

1. Akademisyenlerin erteleme davranışları, kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler vardır.
2. Akademisyenlerin erteleme davranışları cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, bilimsel dergileri izleme durumu, yıllık ortalama makale ve bildiri sayısı, yıllık ortalama yürütülen tez sayısı, unvan ve akademik teşvik memnuniyet durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşır.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Geçmiş insanlık tarihi kadar eski olan "erteleme eğilimi" kavramı, yaklaşık yarım yüzyıldır bilimsel açıdan araştırılmakla birlikte özellikle son yıllarda konuya ilişkin yapılan araştırmaların arttığı göze çarpmaktadır. Erteleme eğilimiyle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmaların lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı (Çelikkaleli ve Akbay, 2013; Aydoğan ve Özbay, 2012; Odacı, 2011; Balkıs, 2007; Çakıcı, 2003; Alexander ve Onwuegbuzie, 2007; Steel, 2007; Watson, 2001) öğretmenlerin de erteleme davranışlarını inceleyen bazı araştırmaların (İci, 2012; Güner, 2008; Gülebağlan, 2003) yapıldığı görülmektedir. Erteleme davranışı oldukça yaygın ve ciddi bir sorun olduğu ve son yıllarda konuya ilişkin araştırmalar arttığı halde, erteleme davranışının

gözlenme olasılığının yüksek olduğu düşünölen akademisyenlerde erteleme davranışlarını açıklayan bir çalışmaya bu araştırmaya başlandığında yurt içi ve yurt dışı alan yazında rastlanmamıştır.

Toplum için kaliteli meslek elemanları yetiştirmek gibi önemli bir görev üstlenen akademisyenlerin yoğun bir iş hayatları olduğu bilinmektedir. Türk Eğitim-Sen'in (2009) akademisyenlerle ilgili yapmış olduğu araştırmada, araştırmaya katılan akademisyenlerin %66.3'ü akademik kariyer yapmaya karar verme nedenlerini "bilimsel çalışma yapmayı tercih etmek" olarak ifade etmişlerdir. Ancak dinamik bir yapısı olan üniversite hayatı, akademisyenler için birçok görev ve sorumluluğu beraberinde getirmektedir. Bu görev ve sorumlulukların başında derse girmek, sınav kağıdı okumak, sorumlu olunan öğrencilere danışmanlık yapmak, proje hazırlamak, bilimsel araştırma ve yayın yapmak gelmektedir.

Akademisyenlerin bu görevlerinin yanında önemli misyonlarının olduğu da söylenebilir. Yaptıkları araştırmalarla ve çalışmalarla toplum için yararlı sonuçlar ortaya koyan akademisyenler, bu açıdan topluma yön veren, ışık tutan bir fonksiyona sahiptirler. Araştırmalar sonucu ortaya çıkan bulguları diğer insanlarla paylaşarak, hem toplumun gelişmesine hem de bilime katkı sağlamaktadırlar. Bunun yanında, devletin yasama gücü tarafından konulan, herkesin uyması zorunluluğu olan yasaların hazırlık sürecinde akademisyenlerin önemli bir rol üstlendiklerini de unutmamak gerekir.

Akademisyenler, meslek itibarı ile toplumda saygın ve değerli bir konuma sahiptirler. Bu konum sürekli üretken olmayı gerektirmektedir. Bu da araştırma, öğrenme ve öğretmekle sağlanabilir. Akademisyenler sürekli olarak alanındaki en güncel bilgiye sahip insan demektir ve her gün bildiklerine bir yenisini daha eklemektedirler. Günümüz de akademisyenlerden, öğrencilerinin değişen yaşam koşullarına uyum sağlamasına yardımcı olması, onları mesleki anlamda yeter seviyeye getirmesi, birey olarak da kendisini geliştirmesi ve yenilemesi, problemlerini çözebilmesi, var olan koşullara uyum sağlayabilmesi ve akademik gelişimine devam edebilmesi beklenmektedir. Bütün bu beklentiler bile yoğun performans gerektirirken, bir de akademisyenlerin sosyal çevreleriyle etkileşimi, aile bireyi olarak sahip olunan sorumluluklar, stres yaratan yaşam olayları da göz önüne alınırsa, akademisyenlerin diğer meslek gruplarındaki bireylere oranla daha fazla strese maruz kaldıkları söylenebilir. Tüm bu stresli iş koşulları, çalışanlar üzerinde baskı ve zorlama yaratmaktadır. Böylesine yoğun bir tempoda çalışan akademisyenler, zaman zaman bu görev ve sorumluluklarını zamanın yeterli olmayışı ya da yapılacak işin en iyi olması için daha uygun bir zamanda yapma gibi nedenlerden dolayı daha sonraya erteleyebilmektedirler.

Bu nedenlerle erteleme davranışının gözlenme olasılığının yüksek olduğu akademisyenlerde bu davranışın incelenmesine ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Bu

araştırma ile elde edilecek bulgular, akademisyenlerin erteleme düzeylerinin anlaşılmasına, akademisyenlerin kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin erteleme davranışı ile ilişkisini açıklamasına katkı sağlayacaktır. Bunun yanında bu araştırmanın sonuçları, akademisyenlerin erteleme davranışlarının azaltılmasına yardımcı olacak müdahale programlarının hazırlanmasına ve bu programlarda yer verilecek konuların belirlenmesine yardımcı olabilir. Akademisyenlerin mesleklerine dair birçok görev ve sorumlulukları olduğu göz önüne alındığında ve daha önce bu çalışma grubu ile yapılmış bir çalışmaya yurt dışı ve yurt içi alan yazında rastlanmadığından, erteleme davranışının akademisyenler üzerinde araştırılması bilimsel alana katkı sağlayabilir. Ayrıca, bu çalışmanın erteleme konusunda bundan sonra yapılacak araştırmalara, erteleme davranışının azaltılmasına dönük yapılacak müdahale programlarına yol göstereceği düşünülmektedir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlıkları

1. Akademisyenlerin erteleme davranışlarını inceleyen Türkiye’de yapılmış herhangi bir bilimsel çalışmaya araştırma önerisinin hazırlandığı süre içerisinde rastlanmamıştır. Bu durum, aynı alanda daha önce yapılmış çalışmaların yol gösterici işlevinden yararlanılmasını engelleyecektir.
2. Araştırma grubu Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde görevli akademisyenlerle sınırlıdır.
3. Araştırma verileri Genel Erteleme Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu'nun ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan akademisyenlerin ölçme araçlarını gönüllü olarak ve içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1. 5. Tanımlar

Erteleme: Bir şeyi yapmak için yeterli zamanı olmasına rağmen son dakikaya kadar bekleyip o işi sonraya bırakmaktır (Ferrari, 1991).

Genel erteleme: Pek çok günlük işleri yapmayı programlamada zorlanmak ve bu işleri zamanında yapmakta güçlük çekmektir (Lay, 1986).

Kişilik: Kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik süreçleridir (Burger, 2006).

Mükemmeliyetçilik: Mükemmeliyetçilik, bireyin kendisi için koyduğu yüksek standartlar ve bu standartlara ulaşmak için gösterilen yoğun çabaya rağmen olumsuz bir öz-değerlendirme yapmasıdır (Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate 1990).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Araştırmanın bu bölümünde, literatüre dayalı olarak erteleme davranışı, kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik ile ilgili olarak ortaya konmuş olan kuramsal bilgiler ve konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2. 1. 1. Erteleme Davranışı

Erteleme davranışı başlığı altında; bu değişkenin tanımları, gelişimi, nedenleri ve sınıflandırılması ile birlikte konuyla ilgili çeşitli çalışmalara yer verilmiştir.

2. 1. 1. 1. Erteleme Davranışının Tarihi Kökenleri

Milgram (1991), erteleme aslında modern bir hastalık olduğuna vurgu yapmıştır. Erteleme davranışının, teknolojinin geliştiği, planlı ve programlı yaşamın önemli olduğu toplumlarda daha belirgin olarak görüldüğüne dikkat çekmiştir. Sanayileşmenin fazla olduğu toplumlarda erteleme davranışı da paralel olarak daha belirgin gözlenmektedir. Bu görüşün önemli bir gerçeklik payı olmasına karşılık, erteleme sadece modern çağın bir sorunu olarak ortaya çıkmamıştır. DeSimone (1993), sanayi öncesi toplumlarda bizim kullandığımız erteleme kavramını karşılayan bir kelimenin olmadığını belirtmiştir. Örneğin eski Mısırlıların, erteleme anlamına gelen iki fiil kullandıkları bilinmektedir. Bunlardan birincisi, gereksiz iş ve dürtüsel çabalardan kaçınılan yararlı bir alışkanlığı ifade ederken ikincisi yaşamı sürdürmek için yapılması gereken bir görevi tamamlamada tembellik etmeyi zararlı bir alışkanlık olarak tanımlayan fiildir. Erteleme kavramını daha az olumsuz anlamda çağrıştıran benzer yapıda kelimeler tarih boyunca var olmuştur.

Erteleme kavramı, Latince "procrastinare" fiilinden gelmektedir ve bir işi başka bir güne bırakma anlamına gelmektedir. Bu terim iki kelimenin birleşimiyle oluşmuştur. Bu kelimeler ileriye doğru hareket etmeyi işaret eden ve yaygın bir zarf olan "pro" ile yarına ait anlamına gelen "crastinus" dur. Bu birleşik kelime Roma kültürüne ait askeri çatışmaları anlatan Latince metinlerinde defalarca kullanılmıştır. Romalılar bu kelimeyi, askeri çatışmalarda sabır göstermek ve kapıdaki düşmanı en iyi şekilde beklemek gibi akıllıca ve gerekli fikirleri yansıtmak için kullanmışlardır (Ferrari ve diğ., 1995).

Oxford İngilizce Sözlüğü (1952), erteleme kavramının bilinen en eski kullanımının 1548 yılında 'Edward Hall's Chronicle: The Union of Two Noble and Illustrious Families of Lancestre and Yorke' adlı eserde yer aldığını kaydetmiştir. Bu sözlük, erteleme

kavramının bu çalışmada birbirinden farklı anlamlarda kullanıldığını belirtmiştir. Erteleme kavramı 1600' lerin başına kadar yaygın olarak kullanılmıştır. 18. yüzyılın ortalarından, yaklaşık sanayi devrimine kadar, erteleme kavramının olumsuz anlamları ortaya çıkmamıştır (Ferrari ve diğ., 1995).

Burka ve Yuen (2008) erteleme davranışını işleri sonraya bırakma olarak tanımlamaktadır. Bireyde, sorun oluşturan ertelemeyi sorun oluşturmeyen ertelemeden ayırmak için, ertelemenin bireyde sıkıntı oluşturup oluşturmadığının temel ölçüt olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca ertelemenin sorun olduğunu ve kişide sıkıntı yarattığını belirlemede iki boyut olduğuna vurgu yapılmaktadır. Birincisi ertelemenin çok fazla bedeli olmayan dışsal sonuçlardan (örneğin kütüphaneye kitapların geç verilmesi gibi) oldukça ciddi sonuçları yol açan (iş kaybetme ya da kişinin evliliğinin tehlikeye girmesi gibi) dışsal sonuçlara neden olması gerekmektedir. İkincisi erteleyen kişinin bu davranıştan dolayı sinirlilik, pişmanlık ve çaresizlik duyması gibi içsel sonuçları da olması gerekmektedir. Sanayi devriminin başlamasıyla, Samuel Johnson (1751) süperegounun talimatlarına ve aklın uyarılarına rağmen ertelemeyi her bireye çok veya daha az hakim olan genel zayıflıklardan biri olarak tanımlamıştır (Steel, 2002).

Knaus (2000), ertelemeyi eski bir düşman olarak tanımlar, onun insan uygarlığı ile paralel olduğunu ve 2,5 milyon yıl önce ortaya çıkmış olabileceğini söyler. En başta küçük gruplar halinde yaşayan insanların içlerinde birinin grup için gerekli olan bir şeyi daha sonra yapmak üzere geciktirmesi sonucu bu davranışla karşılaşmıştır. Medeniyet büyüdükçe, kültürel istekler ve dolayısı ile erteleme de çoğalmıştır. Erteleme konusunu tarihte ilk ele alan kişi Babil Kralı Hammurabi, ünlü kanunlarında gereksiz gecikmelere karşı uyarılarda bulunmuştur.

2. 1. 1. 2. Erteleme Tanımları ve Boyutları

Erteleme ile ilgili alan yazın incelendiğinde, günümüze kadar gelen erteleme ile ilgili araştırmalar, psikolojik bir olgu olarak ertelemenin çok boyutlu bir doğası olduğunu belirtmektedir (Watson, 2001). Erteleme davranışı, zaman yönetimi probleminden çok daha fazlasını içeren bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlardan oluşan karışık bir fenomendir (Rothblum ve diğ.,1986; Steel, 2007). Bazı insanlar için erteleme kolayca kurtulabilinen ve ortadan kaldırılan bir durumken birçok insan için kökleri derin ve karışık olan tehlikeli bir durumdur (Burka ve Yuen, 2008). Sigall, Kruglanski ve Fyock' un (2000) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, daha fazla ya da daha az erteleme yapan öğrencilerde ertelemeye ilişkin bileşenlerin farklı şekilde görüldüğünü belirtmişlerdir. Milgram ve Tenne (2000), işleri son ana ertelemeyi, geciktirmeyi ve bununla ilgili olarak da görevleri yapmaktan ve karar vermekten kaçınmayı bireyde kişilik

özelliği ya da davranışsal-durumsal bir eğilim olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlar ertelemenin davranışsal boyutuna vurgu yapmaktadır. Ertelemenin davranışsal boyutunu, yapılması gereken iş ya da alınması gereken karar için ayrılan zamanı gereksiz harcamak oluşturur (Senecal, Koestner ve Vallerand, 1995). Silver'e (1974) göre ertelemeciler, görevlerini en iyi şekilde tamamlamak için kendilerine gerekli zamanı vermekte başarısızlık gösterirler. Ertelemecilerin bu davranışlarını anlamamanın bir yolu, onların görevlerini tamamlamak için alacak zamanı hafife alıyor olmalarıdır (Aitken, 1982; Lay, 1988). Hayal dünyasında yaşayan ertelemeciler bir görev yapacakları zaman, kendilerini gerçekçi düşünen meslektaşlarına göre daha şanslı görürler. Bunun sebebi ise ertelemecilerin görevlerini normalden daha hızlı tamamlayacaklarına olan yüksek inançlarıdır (Sigall ve diğ., 2000).

Erteleme davranışının duygusal boyutunu bireylerin erteleme davranışlarının farkına vardıkları zaman yaşadıkları; yetersizlik, kendini reddetme, utanç duyma, suçluluk, hilekarlık, gerginlik, panik hisleri oluşturmaktadır (Binder, 2000). Knaus (1998) da, ertelemecilerin, çaresizlik, depresyon, üzüntü, kin, hayal kırıklığı ve kızgınlık yaşadıklarını belirtmiştir. Erteleme alan yazınında bazı çalışmalar, erteleme davranışlarının bireyin kırılğan benlik saygısını koruma amacına hizmet ettiğini vurgulamaktadırlar (Burka ve Yuen, 2008; Solomon ve Rothblum, 1984). Erteleme davranışları kısa dönemde bireyin kaygı düzeyini azaltır ve kısa dönemli doyum almasını sağlayabilir. İkinci olarak erteleme eğilimi nedeniyle birey bir görevin yapılması konusunda, performansının yeterliliği ya da yetersizliği noktasında riske girmediği için benliğini incinmekten korur (Ferrari, 1991). Bu yüzden bir kendini engelleme stratejisi olarak düşünülebilecek erteleme eğilimi, bireye şu andaki yeterliliğine ilişkin olumsuz yargılardan kaçınma yoluyla ve sahip olduğundan daha fazla bir kapasitesi olduğuna yönelik gerçek dışı olabilecek inançlarını korumasına olanak sağlar (Burka ve Yuen, 2008; Ferrari ve diğ., 1995; Solomon ve Rothblum, 1984).

Erteleme davranışının bilişsel boyutu ise, amaçlar ve gerçek davranış arasındaki uyumsuzluğu içermektedir (Ferrari, 1994; Blunt ve Pychyl, 2000). Lay (1986) ertelemeyi, tipik olarak tamamlanması gereken işleri irrasyonel olarak erteleme eğilimi olarak tanımlamaktadır. Steel (2002), ise ertelemeyi, geciktirmenin kişinin verimini en üst düzeye çıkarmasını engelleyeceğine ilişkin beklentilerin varlığına rağmen, istemli olarak yapılan kasıtlı bir eylem olarak tanımlamaktadır. Bridges ve Roig'e (1996) göre erteleme, temel olarak bilişsel bir sorundur. Çünkü erteleyen insanların, çalışmaları, çalışma şartları ve çalışmalarının sonuçları hakkında, akıl dışı düşünce ve inançları vardır. Çakıcı (2003), ertelemenin bu boyutunu, göreve ilişkin bireyin niyetleriyle, amaçlarıyla ya da öncelikleriyle göreve ilişkin performansı arasında kronik ya da alışkanlık düzeyinde bir uyumsuzluk olarak tanımlamaktadır.

Ertelemeyle ilgili alan yazına bakıldığında, erteleme kavramına ait ortak bir tanımın olmadığı görülmektedir. Böyle bir tanım yapılamamış olması, araştırmacıların erteleme kavramının doğasına ilişkin farklı boyutları vurguluyor olmalarından kaynaklanmaktadır. Ertelemeyle ilgili sistematik bir tanım Milgram (1991) tarafından sunulmuştur. Bu tanıma göre erteleme için duygusal, bilişsel ve davranışsal bileşenleri de vurgulayan 4 önemli unsur bulunmaktadır. Bunlar; geciktirilen bir davranış dizisi, yetersiz davranışsal bir ürünle sonuçlanması, önemliymiş gibi algılanan bir görev ve sonuçta yaşanan duygusal karmaşadır.

2. 1. 1. 3. Erteleme Türleri

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde birbirinden farklı erteleme türleri olduğu saptanmıştır. Ellis ve Knaus (1977), ertelemenin 4 türünden bahsetmektedir. Bunlar; akademik erteleme davranışı, kararsal erteleme davranışı, nevrotik erteleme davranışı ve kompulsif ya da işlevsel olmayan erteleme davranışı olarak dört başlıktan oluşmaktadır. Akademik erteleme davranışı; sınavlar için hazırlanma ve dönem sonu ödevleri son dakikada yapma, kararsal erteleme davranışı; zamanında alınması gereken kararlar konusunda yetersizlik, nevrotik erteleme davranışı; yaşam içerisinde önemli kararları erteleme eğilimi, kompulsif ya da işlevsel olmayan erteleme davranışı ise; aynı bireyin hem kararsal hem de davranışsal ertelemesi olarak tanımlanmaktadır.

Chu ve Choi (2005) erteleme davranışı gösteren bireyleri, pasif ya da aktif ertelemeciler olmak üzere iki grup olarak sınıflandırmışlardır. Pasif ertelemeciler, erteleme davranışı gösterme eğiliminde olmamakla birlikte, genellikle çabuk karar vermedeki yetersizliklerinden dolayı, yapmaları gereken işi bir türlü gerçekleştiremezler. Aktif ertelemeciler ise, diğerlerinin tam aksine çabuk karar verme konusunda bir problem yaşamazlar ancak sürekli bir erteleme davranışı gösterme eğilimindedirler. Sonuç olarak, pasif ertelemeciler görevlerini yerine getiremezken, aktif ertelemeciler son anda da olsa görevlerini bir şekilde yerine getirebilmektedirler (Chu ve Choi, 2005).

Bu sınıflandırmanın yanında, konuya ilişkin literatürde ertelemenin iki temel sınıflandırma içinde değerlendirildiği görülmektedir. Bunlar; kişilik özelliği olarak erteleme ile durumsal ertelemedir.

Kişilik Özelliği Olarak Erteleme/ Kronik Erteleme: Bir özellik olarak erteleme, kişinin ağırdan alma davranışına ya da ertelemeye yatkınlığının olması (Lay ve Brokenshire, 1997) ve ulaşılması gereken amaçları sonraya bırakma ya da erteleme eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Lay, 1986). Bu tanımlar, görevleri yapmayı geciktirmede genel bir eğilime vurgu yapmaktadır. Kronik ya da özellik olarak ertelemeyi McCown ve Johnson (1989) ise, kişinin yaşamın pek çok alanında yapması gereken işleri zamanında

tamamlaması konusunda alışkanlık boyutunda zorluk çekmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, kronik erteleme yaşamın birçok alanında bireyin erteleme davranışını göstermesidir; bu kronik ertelemeyi durumsal ertelemeden ayıran bir özelliktir.

Durumsal Erteleme: Durumsal erteleme ise kişilik özelliği olarak ertelemenin aksine, bireyin sadece yaşamının tek bir alanında gösterdiği erteleme davranışdır. Durumsal erteleme, genel erteleme ve akademik erteleme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Blunt ve Pcyhyl, 1998; Senecal, Lavoie ve Koestner, 1997). Knaus (1998) ise bu tür durumsal ertelemeyi, akademik görevlerin farkında olarak ve amaçsız yere başlatılmasının ya da tamamlanmasının geciktirilmesi olarak tanımlamıştır.

Genel erteleme, günlük yaşamda sıklıkla karşılaşılan vergileri, faturaları zamanında yatırmama, randevulara geç kalma, hazır olması gereken bir evrakı daha sonraki güne bırakma, aileden birine hediye almayı ve ona telefon açmayı ihmal etme gibi gündelik konularla ilgili geciktirmelerle ilgilidir (Dryden, 2000). Genel erteleme davranışı, zamanı etkili bir şekilde düzenleme ve yönetme yetersizliğinden kaynaklanan, bireyin gündelik sorumlulukları yerine getirmede yaşadığı güçlükler olarak tanımlanır (Ferrari, 1992).

Akademik görevleri erteleme eğilimi, belirli bir görev ile bağlantılı davranış olarak tanımlanan durumsal erteleme eğiliminin bir biçimi olarak düşünülmektedir (Haris ve Sutton, 1983). Solomon ve Rothblum (1984) akademik erteleme davranışını; ev ödevlerinin, sınavlara hazırlanmanın ya da dönem sonunda teslim edilecek ödevlerin son dakikada yapılması olarak tanımlamaktadırlar. Rothblum ve diğ. (1986) akademik ertelemeyi, her zaman veya neredeyse her zaman akademik görevleri geciktirme ve bu geciktirmeden dolayı her zaman veya neredeyse her zaman problemlili düzeyde kaygı yaşanması olarak ifade etmişlerdir.

2. 1. 1. 4. Erteleme Döngüsü

Erteleme sürecindeki kişiler bir işe başladıklarında ve bu işi tamamlamaya çalışırken bir dizi duygu, düşünce ve davranış sürecinden geçerler. Burka ve Yuen (2008) bu sürece erteleme döngüsü (the cycle of procrastination) adını vermektedir. Bu süreç kişiden kişiye farklılık gösteren bir doğaya sahiptir. Erteleme döngüsü birkaç saatte tamamlanarak çok kısa sürebileceği gibi haftalar, aylar hatta yıllarca sürebilir. Burka ve Yuen'in (2008) yedi aşamada açıkladıkları erteleme döngüsü aşağıda sunulmuştur.

1. "Bu sefer erken başlayacağım." : Başlangıçta ertelemeciler oldukça umutludur. Bir görev üstlendiklerinde, bu sefer mantıklı ve sistematik bir yolla bu işi yapacaklarını varsayarlar. Çalışmaya o anda başlamak için kendilerini yetersiz ya da isteksiz hissetmelerine rağmen hiçbir planlanmış çaba göstermeden başlangıcın kendiliğinden

olacağına inanırlar. Biraz zaman geçince ve kendiliğinden olması beklenen başlangıç olmayınca ertelemecinin başlangıçtaki umutları yerini kaygı ve endişeye bırakır.

2. "Hemen başlamalıyım.": Erken başlama zamanı geçti. Projeye erken başlama hayalleri yavaşça zayıflamaya başlar. Kişi kaygı yaşamaya başlar ve çalışmayı başlatmak için hissedilen baskı kuvvetlenir. Başlangıcın kendiliğinden olmasına dair umutlar kaybolunca, ertelemeci bu kez de bir şeyler yapma konusunda baskı hissetmeye başlar. Fakat son teslim tarihi henüz görünürlerde olmadığından, ertelemecinin umutları tamamen yok olmaz.

3. "Başlamazsam ne olur?": Zaman geçtikçe ve ertelemeci kişi hala bir başlangıç yapmadıkça bu durum artık bir başlangıç sorununa dönüşür. Şimdiye kadar biraz da olsa kalan iyimserlik duyguları artık yerini önsezilere bırakır. Asla başlayamayacağına dair düşünceler, ertelemecinin hayatının sonsuza dek berbat olacağı gibi korkunç sonuçları hayal etmesine neden olur. Bu noktada ertelemecinin kafasında dönüp dolaşan bir dizi düşüncelerle kişi şaşkına döner.

- a. Daha önce başlamalıydım: Ertelemeci kişi geri dönüp kaybettiği zamana bakar, bunu telafi edemeyeceğini fark eder ve kendini suçlayarak kendi kendini cezalandırır. Kişi kendini uçurumun kenarına getiren davranışlarından pişmanlık duyar ve eğer erken bir başlangıç yapsaydı bunu engelleyebileceğini bilir.
- b. Her şeyi yapıyorum ama...: Kaçınılan görev dışında her şeyi yapmak, ertelemeciler için oldukça yaygın bir davranıştır. Masayı yeniden düzenlemek, evi temizlemek veya yeni bir tarifi deneme dürtüsü aniden karşı koyulamaz bir hal alır. Kaçınılan görevden daha az önemli başka bir görev yapılmaya başlanır. Ancak çalışmaya hala başlanmamıştır.
- c. Hiçbir şeyden zevk alamıyorum: Birçok ertelemeci zevkli ve kendilerine keyif verici bazı etkinliklere yönelerek dikkatlerini dağıtmayı denerler. Film izlerler, oyun oynarlar, arkadaşlarıyla buluşurlar veya hafta sonu yürüyüşü yaparak zaman geçirirler. Kendilerini eğlendirmek için çalışmalarına rağmen, bitirilmemiş projelerinin gölgesi zihinlerinde belirir. Hissettikleri keyif hızlıca kaybolur, bunun yerini suçluluk, endişe ve korku alır.
- d. Umarım hiç kimse öğrenmez: Zaman geçmesine rağmen hiçbir şey yapmadığı için ertelemeciler utanç hissetmeye başlarlar. Hiç kimsenin bu kötü durumu bilmesini istemezler ve bu durumu çeşitli yollarla gizlemeye çalışırlar. Çalışmadıkları halde yoğunmuş gibi görünmeye çalışırlar, yapmaları gereken işle ilgili hiç bir adım atmamalarına rağmen kendilerini bu işte ilerlemiş gibi gösterirler. Ertelemeciler sırlarını açığa çıkarabileceği için iş yerlerinden, insanlardan, telefon görüşmelerinden ve diğer iletişim yollarından kaçınabilirler. Ertelemeciler sırlarını

saklamak için daha ayrıntılı yalanlar söylerler ve sonunda sahtekar gibi hissetmeye başlarlar.

4. "Hala zaman var!": Ertelemeciler suçluluk, utanç ve sahtekarlık duyguları hissetmelerine rağmen, hala işlerini yapacak zamanları olduğuna dair umutları vardır. Hala iyimser kalmaya çalışırlar.

5. "Bende ters giden bir şey var.": Ertelemeciler artık umutsuzdur. İyi niyetler işe başlamak için işe yaramadı, utanç, suçluluk ve acı işe yaramadı, mucizeye inanmak işe yaramadı. Ertelemecinin işi yapmamasından dolayı duyduğu endişe yerini korkuya bırakmıştır: "Bu benim suçum. Bende bir sorun var." Ertelemeciler, herkeste var olan öz-disiplin, cesaret, zeka ve şans gibi temel özelliklerin kendinde eksik olduğunu düşünürler. Bu eksikliklerinden dolayı erteleme yaptıklarına inanırlar.

6. "Son seçim: Yapmak ya da yapmamak": Bu noktada erteleme sonuna kadar devam etmek ya da batan gemiyi terk etmek arasında bir seçim yapmak zorundadır.

1. Yol: Yapmamak

a. "Bu işi yapamayacağım!": Gerilim dayanılmaz bir hale gelmiştir. Zaman artık bu işi tamamlamak için çok kısa, kalan saat ve dakikalarda bu işi tamamlamak imkansızdır. Ertelemecinin artık dayanacak gücü kalmamıştır ve işi yapmaktan vazgeçer.

b. "Niye rahatsız olayım ki?": Bu işin başlangıçta planlandığı gibi tamamlanmasının dünyada hiçbir yolu yok. Bu iş, bu kadar az zamanda iyi bir şekilde yapılamaz. O halde niye canımı sıkayım? Boşver.

2. Yol: Yapmak-Acı Son

a. "Daha fazla beklemeyeceğim.": Artık gerilim o kadar büyümüştür ki, erteleme bir dakika bile bekleyemez. Son teslim tarihi artık çok yakındır. Ertelemecinin durağanlığı çok acı verici olmuştur, sonuçta hiçbir şey yapmamak bir şeyler yapmaktan daha kötüdür. Artık kişi teslim olur işe başlar.

b. "O kadar da kötü değil. Niye daha önce başlamadım değil mi?" : Ertelemeci yapması gereken işin korktuğu kadar kötü olmadığını görür. Zor, sıkıcı ve acı verici olsa bile, en azından iş yapılıyor ve bu muazzam bir rahatlama sağlıyor. Hatta kişi bunu zevkli bile bulabilir. Şimdiye kadarki kıvrınmalarının ne kadar gereksiz olduğunu görür.

c. "Sadece hallet!": Sonuç neredeyse elinin altında. Artık işi tamamlamak için ikinci bir şans yok. Yapacaklarını planlamak, geliştirmek için ekstra zaman lüksüne sahip değil. Artık odak noktası, işin ne kadar iyi yapıldığından çok tamamının halledilip halledilmediğidir.

7. "Bir daha asla ertelemeyeceğim.": Bitirilmesi gereken iş bırakıldıktan ya da tamamlandıktan sonra kişi iç rahatlığı ve huzur hisseder. Bu görev en sonunda bitmiştir. Bu döngüyü bir kez daha yaşama fikri kişiye katlanılmaz gelir. Bir dahaki sefere çalışmaya erken başlayacak, daha organize ve planlı olacak ve kaygısını kontrol edecektir.

Sonuç olarak, erteleme döngüsü bu davranışın bir daha asla tekrar edilmeyeceği sözlerle son bulur. Tüm bu kararlılık ve samimiyete rağmen, birçok ertelemeci kendini tekrar tekrar aynı erteleme döngüsü içinde bulur.

2. 1. 1. 5. Erteleme ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

Çalışmanın bu kısmında erteleme davranışı açıklayan kuramlara yer verilmiştir.

2. 1. 1. 5. 1. Psikanalitik ve Psikodinamik Kuram

Erteleme kavramına ait ilk açıklamalar psikanalitik kuram tarafından yapılmıştır. Freud ve onun çalışmalarını takip eden araştırmacılar kaçınma (avoidance) kavramının önemle üzerinde durmuşlardır. Kaygı, kişiyi harekete geçirme, bir iş yapma veya etkinlikte bulunma konusunda motive eden bir gerilim durumudur. Kaçınma davranışında kaygının rolünü, Freud "Ketlenmeler, Belirtiler ve Kaygı" isimli eserinde en anlaşılabilir şekilde açıklamıştır. Freud, egonun bastırdığı ve yıkıcı olabilen duygular için kaygının bir uyarı işareti olduğuna inanır. Ego bu kaygıyı algıladıktan sonra, pek çok savunma mekanizması kullanmaktadır. Freud, kaçınılan ya da tamamlanmayan görevlerin egoyu tehdit ettiği için bireylerin erteleme davranışı gösterdiğini savunmuştur. Nevrotik davranış özellikleri gösteren kişinin temel yaşam biçimi, günlük yaşamın sorunlarıyla uğraşmaktan çok onlardan kaçınmaya yöneliktir. Kiminde bedensel yakınmalar başarısızlıklara neden olarak gösterilir. Tüm düşünce ve davranışlar, yetersizlik duygularıyla yüzleşmemeyi sağlayacak bir örüntü içinde daraltılmıştır. Ne var ki bu kaçınma davranışları çoğu kez gelişimi engellediği gibi zaten var olan güçlüklerin giderek pekiştirilmesiyle sonuçlanır (Gençtan, 2012).

Psikodinamik kuramcılar, genellikle Freudyen ilkelerin katı yapısını reddederler, ancak çoğunlukla Freud ve takipçileri tarafından savunulan insan davranışını açıklayan dinamik modelin diğer yönlerini desteklerler. Psikodinamik kuramcılar arasında genel olarak kabul edilen görüşler, kişilik gelişiminde erken çocukluk yaşantılarının önemini ve bu dönemde duyguların doğrudan ifadesinden çok sembolik olarak ifade edildiğini vurgular. Psikodinamik kuramcılar ertelemeciliğin sembolik yönlerini vurgularken önceki çocukluk deneyimleriyle, özellikle çocukluk çağı travmalarıyla ilişkisine dikkat çekerler (Van der Kolk, 1987).

Çocuk gelişimine psikodinamik açıdan yaklaşan popüler yazar Missildine (1964), ertelemeciliği deneysel olmayan bir yolla açıklamaya çalışan yazarlardan biridir. Missildine, kronik erteleme sendromu kavramını tanımlamıştır ve ertelemeciliğin hatalı çocuk yetiştirme tutumlarından kaynaklandığını ileri sürmüştür. Ertelameci yetişkinlerin; çocuklarını başarıya aşırı zorlayan, onlara gerçekçi olmayan hedefler belirleyen ve bu amaçlara ulaşmalarını ebeveynlerinin sevgi ve onayına bağlayan anne-babalar tarafından boğulduklarını öne sürmüştür. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, amaçlarına ulaşmada başarısız olduğunda endişeli olur ve kendini değersiz hisseder. Missildine, bu çocukların sonraki yaşamlarında, yani yetişkin bir birey olduklarında, kişisel değer ve yeteneklerini değerlendirmelerini içeren bir görev üstlendiklerinde çocukluklarındaki duyguları tekrar yaşamak ve yine aynı şekilde davranmak eğiliminde olacaklarına inanmaktadır. Örneğin yetişkin, yerine getirmesi gereken talepleri karşılamaya çalışmak yerine oyalanıp ağırdan alabilir. Sonuç, daha önce yükümlülüklerini yerine getiren yetişkini bocalatan erteleme eğilimidir (Missildine, 1964).

Psikodinamik geleneğin önemli yazarlarından MacIntyre (1964), hatalı çocuk yetiştirmenin ertelameci yetişkinlikle sonuçlanacağını iddia etmiştir. Ona göre iki anna-baba tutumu ertelemeciliğe neden olabilmektedir: aşırı hoşgörülü anne-baba tutumu ve otoriter anne-baba tutumu. Ertelameciliğe psikodinamik yorumda bulunan Spock (1971), çocuklar anne-babalarının verdiği görevlerde başarısız olduklarında onların bilinçdışı öfkelerine maruz kaldıklarını ileri sürmüştür. Çocuklar da bu öfkeye bilinçdışı bir tepki olarak gelecekteki hedefe yönelik davranışlarını geciktirirler. Bu koşullar altında yetişen yetişkinler önemli derecede başarı gerektiren görevlerle karşılaştıklarında bilinçsizce anne baba çatışmalarını hatırlarlar. Bu bilinçdışı anıya ve bunu izleyen kızgınlığa, başarıya yönelik göreve zorlayan anne baba figürünün isteklerine karşı çıkmaya kalkışarak tepki verirler. Sonuçta kendileriyle anne-babaları arasındaki erken çocukluk dönemine ait çatışmaları anımsatan herhangi bir görevi bitirmede kronik olarak başarısızlığa uğrarlar. Kendi davranışlarına ilişkin hiçbir kavrayışa sahip olmayan kronik ertelameciler haline gelirler (Akt: Ferrari ve diğ., 1995).

Ferrari ve Olivette (1994), yapmış oldukları çalışmada 84 kadına anne-babalarının otorite stillerini sormuşlardır. Bu kadınlar arasındaki ertelamecilik puanları, babaların otoriter anne-babalık stili ile anlamlı düzeyde ilişkilidir. Ayrıca bu kadınların yüksek düzeyde bastırılmış öfkeye ve kararsız annelere sahip oldukları belirlenmiştir. Diğer bir deyişle kadın ertelameciler otoriter babalar ve kararsız anneler tarafından yetiştirildiklerini bildirmişlerdir. Psikodinamik yaklaşıma göre, ertelamecilik baskın bir babaya yönelik bastırılmış öfkenin sosyal olarak kabul edilebilir bir davranış örüntüsüne dönüştürülme yöntemidir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre; ertelameciliğin gelişiminde otoriter anne-

babalığın rolü bulunmaktadır (Kağan, 2010). Buna göre, otoriter anne-baba tutumu ile yetişen bireyler ebeveynlerinin eleştirileri ve öfkelerine maruz kalmamak için daha çok erteleme eğilimi göstermektedirler.

2. 1. 1. 5. 2. Davranışçı Kuram

Davranışçı kuram, erteleme davranışının daha önceki yaşantılarla pekiştirilmesi sonucunda ortaya çıktığını iddia etmektedir. Yani, erteleyen kişiler erteleme yaptıklarında olumlu sonuçlarla karşılaşmış ve bu olumlu sonuçlar erteleme davranışını pekiştirmiştir (Ferrari ve diğ., 1995). Bütün pekiştirme kuramlarının ilkesi basittir: davranış vardır çünkü pekiştirilmiştir (Skinner, 1953). Davranışçı kurama göre erteleyen kişilerin, muhtemelen başarılı ertelemecilik geçmişleri vardır ya da en azından yapmaları gereken görevden başka daha pekiştirici görevler bulmuşlardır (Kağan, 2010). Önceki erteleme yaşantılarını olumsuz bir sonuçla karşılaşmadan sorunsuz atlatan bireyler için bu durum pekiştirici bir unsur olmuştur.

Klasik öğrenme kuramı, erteleme kavramını açıklarken ödül (reward) ve ceza (punishment) kavramlarını kullanmaktadır. Bu kurama göre erteleme yapan kişi, davranışından dolayı ödüllendirildiği ya da cezalandırılmadığı için ertelemektedir (Ferrari ve diğ., 1995). McCown ve Ferrari (1995) bu hipotezi test ettikleri araştırmalarında, bir grup üniversite öğrencisine teslim tarihi belli olan çalışmalarının ne kadarını başarıyla ne kadarını başarısızlıkla son dakikada yaptıklarını sormuşlardır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin yapmaları gereken çalışmaları son dakikada yaptıklarını ve başarılı olduklarını ayrıca bunun için çok az ceza ya da uyarı aldıklarını ortaya koymuştur. Bu sonuç klasik öğrenme kuramının erteleme davranışı ile ilgili görüşleriyle paralellik göstermektedir.

McCown ve Johnson (1991) ertelemenin ödüllendirilmesi ile ilgili olarak yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin ders çalışmaktan kaçındıkları zamanlarda hangi işlerle ilgilendiklerini araştırmışlardır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin çalışmaktan daha ödüllendirici buldukları çeşitli aktivitelerle ilgilendiklerini göstermektedir. Dışa dönük bireyler fazla sayıda kişinin katıldığı etkinlikleri tercih ederken, içe dönük olanlar bireysel etkinlikleri tercih etmektedirler. Solomon ve Rothblum (1984), üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarına ilişkin yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin sevmedikleri ya da hoşlanmadıkları görevleri daha fazla erteleme eğilimi sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Yani kişiler, sevimsiz buldukları görevleri daha çok ertelemektedirler. Öğrenme kuramından çıkarılabilecek bir hipotez de, insanların daha uzun süreli sonuçları olan etkinlikleri, erteleme olasılıklarının hemen sonuç alınan

etkinliklerden daha fazla erteleme eğiliminde oldukları şeklindedir (Ferrari ve Emmons, 1995).

Davranışçı kuramı savunanlar erteleme davranışını açıklarken kaçma ve kaçınma koşullanması ile aldatici ödül kavramlarının üzerinde durmuşlardır.

Kaçma ve Kaçınma Koşullanması

Çağdaş öğrenme kuramı basit ödül (reward) ve ceza (punishment) analizini geliştirerek, davranışta kaçınma (avoidance) kavramını vurgulamıştır. İtici uyarıcıların, davranımın sürüp gitmesine ya da artmasına yol açtığı iki tipik durum kaçma (escape) ve kaçınma (avoidance) durumlarıdır. Kaçma koşullanmasında, bir itici uyarıcı verilmeye başlandıktan sonra yapılan davranış o uyarıcının sona ermesine sebep olur; organizma itici uyarıcının başlangıcından kaçınmaz. Kaçınma koşullanması ise bir davranış itici uyarıcının başlamasını engeller ya da geciktirir. Kaçınma, ceza gibi hoş olmayan bir durumun ortaya çıkmasını engellemek amacıyla istenilen bir davranışın öğrenilmesidir (Reynolds, 1977; Morris, 2002). Bazen kaçma ve kaçınma birlikte meydana gelir. Bu gibi durumlarda, itici uyarıcı verilmezken yapılan davranımlar bu uyarıcının başlamasını geciktirir; başladıktan sonra yapılan davranımlar ise sona ermesine neden olur. Bu davranışlar sistematik duyarsızlaştırma vb. davranışçı tekniklerle ortadan kaldırılabılır (Ferrari ve diğ., 1995).

Aldatici Ödüller

Ainslie'nin (1992) aldatici ödüller (specious rewards) kuramı erteleme davranışı açıklamada kullanılmaktadır. Ainslie, insanlarda daha ödüllendirici olan kısa dönemli ödülü, uzun dönemli hedefe tercih etme eğilimi bulunduğunu savunmuştur. Bunun ertelemecilik kuramına uygulaması açıktır: Ertelemeci için bu eğilim bir alışkanlığa dönüşmüştür. Sonuç olarak uygun olmayan bir geribildirim döngüsü gelişmiştir. Görevin tamamlanması boş zaman isteği ile çakışmakta, eldeki görevle ilişkili kaygıyı artırmaktadır. Bu tür bir kaygının kaçınmayı artırma olasılığı fazladır. Davranışçı kuram ertelemeyi kaçma-kaçınma ve pekiştirme kavramları ışığında açıklamaya çalışmaktadır. Ancak davranışçı öğrenme kuramı erteleme üzerinde bireysel farklılıkları açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bazı bireyler yaşamlarının sadece belli bir döneminde ve belli görevlerde erteleme davranışı sergilemektedir (Ferrari ve diğ., 1995).

2. 1. 1. 5. 3. Bilişsel Kuram

Dryden (2000), ertelemenin başlıca nedeninin kişinin yapmasında yarar olacak bir işi yapmadan önce mutlaka belirli birtakım koşulların var olması, diğer birtakım koşulların da var olmaması gerektiğine ilişkin katı bir inanişe ve isteğe sahip olmak olduğunu belirtmiştir. Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi kuramının kurucusu olarak bilinen A. Ellis,

genellikle zorunluluklar, gereklilikler, "yapmalıyım, olmalıyım" biçiminde görülen bu katı inançların erteleme davranışının temelini oluşturduklarını ileri sürmektedir. Ellis'e göre, erteleme davranışını açıklayan dört sağlıksız inanış vardır ve katı istekler bu sağlıksız inanışların temelini oluşturmaktadır (Dryden, 2000). Bunlar:

1. *Katı istekler*: Bireyler bir iş üzerinde çalışmaya başlamadan önce belirli koşulların var olmasını tercih edebilirler. Ancak birey, bu koşulların mutlaka var olmasında ısrar ettiğinde tercihlerini isteklere dönüştürmüş olurlar. Bu durum erteleme olasılığını oldukça yükseltir çünkü birey kendine hareket alanı bırakmaz. Bir işe başlamadan önce bireyin rahatsızlık duygusundan arınması gerekirken bu durum rahatsızlık duygusunun devamına neden olur.

2. *Büyütme*: Bu tür inanışa sahip insanlar kesinlikle olmaması gerektiğine inandıkları bir koşulun varlığını olumsuz yönde olağanüstü abartırlar. Büyütme inanışları genelde şu gibi cümlelerle ifade edilir: ".....olması korkunç bir şey.", "..... olması felaket bir durum.", ".....almazsa her şey biter." Büyütme inanışını tanımlayan özellik, bu inanışa sahip olduğu zaman bireyin hiçbir şeyin bundan daha kötü olmayacağına gerçekten inanıyor olmasıdır.

3. *Rahatsızlığa Dayanamama*: Birey katı istekleri yerine gelmediği zaman bu duruma dayanamayacağını düşünür. Eğer kişi bir işe girişmeden önce kesinlikle rahatsızlık duymaması gerektiğini düşünüyorsa ve kişi rahatsızlık duyuyorsa, bu duygularla harekete geçemeyeceğini düşünme eğilimi gösterir. Sonuç olarak kişi rahatsızlık duygusunu yaşamamak için elindeki işi erteler.

4. *Suçlama*: Suçlama inanışları kişinin kendisi ile başkaları ile ya da yaşamla ilgili olabilir. Kişi kendi hakkında suçlama inanışına sahip olduğunda kesinlikle yapmaması gereken bir şeyi yaptığında ya da kesinlikle yapması gereken bir şeyi yapmadığında kendini aşağılama eğiliminde olur. Bireyin kendini suçlama inanışı, "ben başarısız biriyim", iyi yapamayacağını düşündüğü bir işi mutlaka yapma isteğinden kaynaklanır. Kişi başarısız olmaksızın işi ertelemeyi seçer. Kişi başkasını suçlama inanışına sahip olduğunda, o kişinin kesinlikle yapmaması gereken bir şeyi yaptığını ya da kesinlikle yapması gereken bir şeyi yapmadığını düşündüğü bir işi yapacak nitelikte kötü ya da değersiz biri olduğunu düşünür. Son olarak, eğer kişi yaşam koşulları hakkında suçlama inanışına sahipse, yaşam koşullarının aslında olmaması gerektiği kadar bozuk olduğu düşünülmektedir. Bu durumdaki insan, yaşamın kendisine hak etmediği kadar kötü davrandığına ya da aslında hak ettiği şeyleri kendisine vermediğine inanmaktadır.

2. 1. 1. 5. 4. Bilişsel-Davranışçı Kuram

Ertelme davranışının bilişsel-davranışçı kurama dayalı ilk açıklamaları Ellis ve Knaus (1977) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacılar, ertelemenin irrasyonel (gerçekçi

olmayan) korkulardan ve öz-değerlendirmelerden kaynaklandığını belirtmektedirler. Ertelemeciler bir görevi tamamlamaya dönük yeteneklerinden sık sık şüphe duyarlar. Bu durum ertelemecilerin bir göreve başlamalarını geciktirmelerine sebep olur.

Ertelemeciler standartların çok yüksek olmasından dolayı başarısızlığın kaçınılmaz olduğu düşünürler. Bu nedenle bir göreve başlamayı, bu görevi başarılı bir şekilde tamamlayabileceklerini düşündükleri zamana kadar ertelerler. Ertelemeciler, kaçınma davranışlarından kaynaklanan mutlak başarısızlıklarını hoş görmeye başlarlar ve görevlerini iyi yapamadıkları için kendi yetersizlikleri yerine zamanın yeterli olmayışını hatta tembelliği suçlayabilirler. Bu görüş, ertelemenin kişinin benliğini korumasına hizmet ettiği görüşü konusunda psikoanaliz ile benzerlik göstermektedir.

Solomon ve Rothblum (1984), 342 üniversite öğrencisi ile yapmış oldukları çalışmada akademik ertelemenin sıklığını ve erteleme davranışının nedenlerini araştırmışlardır. Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre birinci faktör başarısızlık korkusu olarak bulunmuştur. Basitçe, öğrenciler layıkıyla tamamlayamayacaklarını düşündükleri görevlerden kaçınırlar. Ne yazık ki, öğrencilerin inançlarının gerçeklik derecesini saptamak için yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Ferrari, Parker ve Ware (1992) yapmış oldukları çalışmada, başarısızlık korkusu ile düşük öz-yeterlik algısının ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Ferrari (1991) yapmış olduğu çalışmada, katılımcılardan işlerine yarayabilecek bir proje geliştirmeleri istemiştir. Ertelemeci olan katılımcılar kendilerine basit yeteneklerden oluşan kolay görevler seçmişlerdir. Ertelemeci olmayan katılımcılar ise kendi yetenekleriyle ilişkili olan daha zor görevler seçmişlerdir. Sonuçlar, ertelemeci kişilerin kendi yeteneklerine ilişkin değerlendirmeleri içermeyen kolay görevleri seçmelerinin nedeninin başarısızlık korkusundan kaynaklandığını göstermektedir. Yani erteleme davranışı, kişinin düşük öz-yeterlilik algısına ilişkin bir koruma görevi görmektedir.

Burka ve Yuen'e (2008) göre kişi erteleme yapmaya başladıktan sonra bunu durdurmak oldukça güçtür. Kişinin ertelemeyi benliğini korumak için kullanmasının yanında erteleme davranışı kişinin yaşamına dair derin inançlara da dayanmaktadır. Ertelemecinin kodu olarak adlandırılan ve ertelemeci kişilerin sıklıkla sahip oldukları inançların bir kısmı aşağıdaki gibidir:

1. Mükemmel olmalıyım.
2. Yaptığım her şey kolay ve çaba harcamadan ilerlemelidir.
3. Hiçbir şey yapmamak, risk almak ve başarısız olmaktan daha tehlikelidir.
4. Herhangi bir şey tarafından sınırlandırılmamalıyım.
5. Bir işi doğru yapmıyorsam, tamamını yapmama değmez.
6. Meydan okumuş olmaktan kaçınmalıyım.

7. Ben başarılı olursam birileri zarar görebilir.
8. Bu sefer bu işi yaparsam, her zaman iyi yapmam gerekir.
9. Bir işle veya bir kişiyle ilerlemeyi göze alamam.
10. Eğer gerçek beni gösterirsem, insanlar benden hoşlanmazlar.

Başlangıçta mantıklı görünen bu tür inançlar, ertelemecilerin gelişmelerini ve ilerlemelerini engeller ve tekrarlanan hayal kırıklıkları yaşamalarına neden olur.

2. 1. 1. 5. 5. Zaman Yönetimi Kuramı

Macan (1994), zaman yönetimini amaçlara ulaşmak için mevcut zamanda nelerin yapılabileceğinin planlanması olarak tanımlamaktadır. Zaman yönetimi, amaçlara ve hedeflere ulaşmada önemli bir kaynak olan zamanı verimli kullanma çabasıdır. Zaman yönetiminde söz konusu olan, mevcut zamanda nelerin yapılabileceğinin planlanmasıdır. Elbette ki, zamanın tamamına yakınına çalışarak geçirmek, zamanı yönetmek demek değildir. Böyle bir durumda sadece zamanın bireyleri yönettiğinden söz edilebilir. Evet, zamanın akıp gittiği gerçeğine karşı direnmekten söz edilmemektedir. Ancak psikolojik, sosyolojik ve diğer ihtiyaçların karşılanabilmesi için de zamana ihtiyaç vardır (Kağan, 2009).

Lakein'in (1973) zaman yönetimine dair açıklamalarına göre, bireyler öncelikli olarak kendi isteklerini ve ihtiyaçlarını belirlemeli ve daha sonra bu istek ve ihtiyaçlarını önem sırasına göre düzenlemelidirler. Bu doğrultuda yapılacak etkinlikler, bu istek ve ihtiyaçlara ulaşmak için hedefleri belirleyecek ve bunları gerçekleştirebilmek için gerekli görevlere öncelik verecek şekilde olmalıdır. Son derece önemli olan bu görevler; mevcut kaynakları ve zamanı eşleştirmek için yapılan planlama, programlama ve listelemen sonra gelir. Lakein (1973) aynı zamanda çalışma alanını organize etmek ve projelere nasıl yaklaşılacağını belirlemek gibi diğer zaman yönetimi ipuçlarına da değinmiştir. Zaman yönetimine dair bir ölçü geliştiren Macan, Shahani, Dipboye ve Phillips (1990), Lakein' in açıklamaları ile tutarlı 3 tip zaman yönetimi davranışına yer vermişlerdir: 1. Hedefleri ve öncelikleri belirleme, 2. Zaman yönetimi teknikleri (örneğin, listeler yapmak), 3. Değişim için düzenleme-organizasyon planlama.

Macan (1994), bu zaman yönetimi davranışlarının zamanı kontrol etme algısı ile sonuçlanacağını veya zaman üzerinde bir kontrol hissi oluşturacağını belirtmiştir. Aynı zamanda zamanı kontrol etme algısı, zaman yönetimi davranışları ile işe başlama, iş doyumu ve iş performansı arasında arabuluculuk yapmaktadır. Kağan (2009), yapmış olduğu araştırmada akademik güdülenme, kaygı, zaman yönetimi, genel erteleme davranışı ve akıldışı inançların akademik erteleme davranışını yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırmaya Ankara Üniversitesi'nin değişik fakültelerinde okuyan 250

öğrenci katılmıştır. Araştırmada akademik erteleme ile zaman yönetimi arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışmada, zaman yönetimi, akademik ertelemeyi .56 düzeyinde yordadığı görülmüştür. Literatürde akademik ertelemenin nedenlerinden birinin zamanı doğru yönetememek olduğu vurgulanmaktadır. Van Eerde (2003) yapmış olduğu deneysel çalışmada zaman yönetimi eğitimine katılan bireylerin kontrol grubundaki bireylere göre akademik görevlerini daha az ertelediklerini ortaya çıkarmıştır. Yapılan araştırmalara bakıldığında üniversite öğrencilerinde akademik erteleme sorunu yaşayan bireylerin, yapılması gereken işle o işin gerektirdiği zamanı hesaplamakta sorun yaşadıkları ileri sürülmektedir. Aitken (1982), kendisinin geliştirmiş olduğu akademik erteleme ölçeği ile zaman akışına ilişkin deneysel ölçümler arasındaki ilişkilere bakmıştır. 120 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre, ertelemeci bireyler bir görevi tamamlamak için kendilerine gerekenden fazla zaman biçerken, ertelemeci olmayan bireyler bunun tam tersi bir eğilim içindedirler.

2. 1. 1. 5. 6. Seçim Kuramı

Seçim kuramı, doğumdan ölüme kadar yaptığımız her şeyin davranış olduğunu, bütün davranışlarımız içten gelen motivasyondan kaynaklandığını ve kendi seçimlerimize dayandığını ifade eder. O halde birey yaptığı her şeyi kendisi seçiyorsa, bunlardan sorumlu da yine kendisidir (Corey, 2008). Literatürde, erteleme eğilimini seçim teorisine dayanarak açıklayan araştırmalara rastlanılmamıştır. Ama erteleme davranışının tanımları incelediğinde, davranışsal boyutunda kişi "yapılması gereken bir işi sürdürememe" gibi davranışlar göstermekte ve yani kişi yapması gereken bir davranışı üstlenmemektedir yani sorumluluğunu almamaktadır. Erteleyen birey, sorumluluk almamayı seçmiş olur. Dolayısıyla, kişi bu davranışından dolayısıyla ihtiyaçlarını karşılayamaz ve sonucundan pişmanlık, acı çeker (Aydoğan ve Özbay, 2012). Erteleme davranışı açısından seçim kuramı ele alındığında, yapılması gereken bir görevi yapmamak ya da ertelemek bir seçimdir ve bunun sorumluluğu da kişiye aittir. Bir görevin ertelenmesi sonucu ortaya çıkacak olumsuz durumların (pişmanlık ve suçluluk hissetmek ya da düşük not almak gibi) sorumluluğu da kişiye ait olacaktır (Berber Çelik, 2014).

2. 1. 1. 5. 7. Gestalt Kuramı

Gestalt yaklaşımının vurguladığı en önemli kavramlardan biri "şimdiki zaman" dır. Bu yaklaşım, içinde bulunulan anın değerini anlamaya ve onu tam anlamıyla yaşamaya değer verir. Geçmiş zaman üzerinde odaklanmak, şimdiyle uzlaşmaktan kaçınmanın bir yoludur. Bireyler enerjilerini geçmişteki hatalarından şikayet etmeye ve hayatlarının nasıl daha

farklı olabileceğini düşünüp durmaya harcar veya gelecekle ilgili hiç bitmeyen planlar yaparlarsa, içinde buldukları anın gücünü azaltırlar (Corey, 2008). Gestalt yaklaşıma göre erteleme davranışı, insanın varoluşsal uzaklığıdır. Zaman ve mekan ekseninde yaşantı üretmemesi becerisi eksikliğidir. Kişi, bu beceri yoksunluğundan dolayı erteler. Çünkü kişi kendi denetiminden uzaktır. Eylemsizlik olan erteleme davranışında kişinin kendilik değeri zayıftır. Ertelene davranışı gösteren kişi; değişim için gerekli olan içsel gücün farkında değildir, zaman ve mekan anlamında kişinin “burada ve şimdi” de olması gerekiyor ama kişi bundan uzaktadır ve kişi davranışın sorumluluğunu almamaktadır (Aydoğan ve Özbay, 2012).

2. 1. 2. Mükemmeliyetçilik

Çalışmanın bu aşamasında mükemmeliyetçilik kavramına ait tanımlara, mükemmeliyetçilik konusuna dair kuramsal açıklamalara ve konuya ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2. 1. 2. 1. Mükemmeliyetçilik Kavramı ve Tanımı

Mükemmeliyetçi kişi, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde "Herhangi bir alanda mükemmel olma yolunda aşırı çaba sarf eden kimse" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2010). Amerikan Psikiyatri Birliği'ne (American Psychiatry Association) (1994) göre ise mükemmeliyetçi tutum kişinin aşırı sert standartlar belirlemesine neden olur, bunlara ulaşmak ise zordur, dolayısıyla bu durum yapılan işin bitmemesiyle, ertelenmesiyle sonuçlanır (Akt. Slaney ve Ashby, 1996). Webster's II New College Dictionary'e (1995) göre mükemmeliyetçilik, kişinin kendisine aşırı derecede yüksek standartlar koyması, eksik ve hatalarından rahatsız olması şeklinde tanımlanmaktadır (Akt. Slaney, Rice, Mobley, Tripp ve Ashby, 2001).

Mükemmeliyetçilikle ilgili olarak araştırma yapan birçok araştırmacı olmasına rağmen, ortak kabul edilen bir tanım ya da yapı mevcut değildir (Hewitt ve Flett, 2002). Literatürde kuramcılar ve araştırmacılar mükemmeliyetçilikle ilgili görüşlerini bildirmişlerdir. Freud (1959) mükemmeliyetçiliği, yüksek başarı için katı istekler belirleyen, abartılmış süper egonun bir fonksiyonu olarak kabul etmektedir (Akt. Özgan, Bozbayındır ve Yalçın, 2011). Adler ise mükemmeliyetçiliği normal olan ve doğuştan gelen bir özellik olarak kabul etmiş; “sağlıklı ve sağlıksız” olmak üzere iki boyutlu olarak ele almıştır (Rice ve Preusser, 2002). Horney'e (1975) göre de mükemmeliyetçilik bireyin kendine yabancılaşmasına patolojik olarak uyum sağlamasıdır. Ellis (1977), mükemmeliyetçiliği mantıksız inançlar yaklaşımıyla ele almaktadır. Bu inançlara göre bireyin değerli olabilmesi için her yönüyle

tamamen yeterli, yetenekli, hiç hata yapmayan ve her şeyin üstesinden gelen biri olması gerekmektedir. Birey ancak bu şekilde insanlardan saygı görür (Akt. Kırdök, 2004). Hollander'e (1965) göre ise, kişinin kendisi ve diğer insanlar için var olan durumun üzerinde performans beklemesidir. Frost ve diğ., (1990) mükemmeliyetçiliği, kişilerin kendileri için çok yüksek standartlar belirlemeleri ve bu standartlara ulaşmak için yoğun çaba harcarken kendilerini negatif bir şekilde değerlendirmeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Burns (1980) mükemmeliyetçiliği imkansız amaçlar için ara vermeksizin ve zorlantılı çaba harcama, bireyin kendini sadece başarıları ve yaptıklarıyla değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır. Mükemmeliyetçiler, kendilik değerini tamamıyla başarı ve verimlilik terimleriyle ölçen ve imkânsız amaçlara doğru zorlayıcı ve ısrarcı bir şekilde çaba gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler sadece kendilerine zarar verebilen üstün olma için çabalamaktadır.

Mükemmeliyetçilik ile ilgili alan yazın incelendiğinde mükemmeliyetçiliğin yapısına yönelik farklı görüşlerin olduğu saptanmıştır. Mükemmeliyetçilik son yıllarda araştırmacılar tarafından büyük oranda çok boyutlu bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Geçmişten bugüne mükemmeliyetçilik ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, ortak olarak kabul edilen bir mükemmeliyetçilik tanımı ya da yapısının varlığından söz edilememektedir. Bunun önemli nedenlerinden biri, mükemmeliyetçiliğin olumlu ve olumsuz yansımalarının net bir şekilde ortaya konulamamasıdır.

Hewitt ve Flett (1991), mükemmeliyetçiliği çok boyutlu olarak ele almaktadırlar ve üç tür mükemmeliyetçilik olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar:

Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik (Self-oriented perfectionism): Bireyin kendisine ilişkin mükemmeliyetçi davranışlarını içerir. Bu nedenle, kişinin kendine yönelik mükemmeliyetçilik bireyin kendisi için yüksek standartlar belirlemesi, kendi davranışını sıkı bir şekilde değerlendirmesi ve davranışını uygun bulmaması gibi davranışları söz konusudur. Kendini eleştirme ve kendini cezalandırmaya neden olur. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik diğerlerini suçlama, güven eksikliği, diğerlerine karşı düşmanlık duygusuna yol açar. Bu boyut ahlakı hor görme, yalnızlık, evlilik ve aile gibi kişilerarası problemlerle ilişkili olabilir. Kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin en önemli özellikleri, aşırı derecede yüksek standartlar, mükemmel olma için güçlü bir motivasyon, gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki zıtlık, eksiklikler üzerine odaklanma ve kişisel standartları genelleştirmediir.

Diğerlerine Yönelik Mükemmeliyetçilik (Other-oriented perfectionism): Diğerlerinin yapabilirliklerine ilişkin inanç ve beklentileri içerir. Diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin önemi diğerleri için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğuna, diğer insanların mükemmel olması üzerinde önemli bir yeri olduğuna ve sıkı bir şekilde diğerlerinin

performanslarını değerlendirdiğine inanılır. Burada davranış dışarıya yönlendirilmiştir. Bu davranış kendine yönelik mükemmeliyetçilik ile benzerdir, fakat davranış dışarıya yönlendirilmiştir. Pozitif bir açıdan diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik liderlik yeteneği ve diğerlerinin motivasyonunu güçlendirme gibi istenebilir davranışlarla da ilişkili olabilir.

Sosyal Çevreye Yönelik Mükemmeliyetçilik (Socially prescribed perfectionism): Diğerleri tarafından verilen standartlara ve beklentilere ulaşma ihtiyacını algılamayı içerir. Sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçiler diğerlerinin kendileri için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğu, sıkı bir şekilde değerlendirildikleri ve mükemmel olmaları için baskı yaptıkları inancı ya da algılamasını gerektirir. Sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçilik bazı olumsuz sonuçlara neden olabilir. Diğerleri tarafından yüklenen standartlar aşırı ve kontrol edilemez olarak algılandığı için öfke, anksiyete ve depresyon gibi duygusal durumlar ve başarısızlık yaşantıları ortaya çıkabilir. Yüksek düzeyde sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçiler diğerlerinin beklentilerini karşılama ile ilgili oldukları için negatif olarak değerlendirilmekten çok fazla korkarlar.

Mükemmeliyetçiliği çok boyutlu olarak ele alan araştırmacılardan olan Frost ve diğerleri (1990) mükemmeliyetçiliği altı boyutta incelemiştir:

Hata yapma endişesi: Hata yapmanın çok önemli olduğu ve hata yapmanın başarısızlıkla aynı anlama geldiği şeklinde bir inanca sahip olma eğilimi görülmektedir. Hatalara aşırı dikkat etme başkaları tarafından yargılanma kaygısı nedeniyle sosyal anksiyeteye neden olabilmektedir.

Yüksek kişisel standartlar: Kişinin kendisi için yüksek standartlar belirlemesi ve bunlara ulaşmaya çalışmasıdır. Kişiler kendilerine yapmakta zorlanacağı, kapasitesinin üzerinde amaçlar belirlerler. Bu kişilerin büyük başarılar elde ettiği de görülür, ancak hedeflerine ulaşamadığı durumlarda stres yaşarlar

Davranışlardan şüphe: Kişinin hareketlerinden mükemmeliyetçilik anlamında şüphe duyması, görevini doğru yapmadığı gibi bir hisse kapılmasıdır. Bu tip kişiler işlerini yaparken çok fazla zaman harcamakta ve tekrar tekrar kontrol etme ihtiyacı hissetmektedirler.

Organizasyon: Temizlik ve düzen ile ilgili aşırı bir dürtü duyma durumudur. Düzenli olmak faydalı bir durum olmasına rağmen düzenlemeye aşırı düşkün kişiler bununla çok zaman harcadıkları için esas önemli işlerini bitirememektedirler

Ebeveyn beklentisi: Bu boyut aynı zamanda mükemmeliyetçiliğin kökenini açıklama konusunda diğer boyutlardan daha açıklayıcıdır. Sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiliğe karşılık gelmektedir. Başkalarına karşı mükemmel bir performans gösterme baskısı hisseden kişiler için ebeveynler dışsal bir baskı unsuru haline gelmektedirler.

Ebeveyn eleştirisi: Bu boyut ebeveynlerin aşırı beklentileri ile bağlantılıdır. Ve iki özellik iç içedir. Ebeveynlerin beklentileri gerçekleşmediğinde eleştirel olabilmektedirler.

Araştırmacılardan bir kısmı ise, mükemmeliyetçiliğin devamlılık arz eden davranışlar ve düşüncelerle karakterize edilebileceğini ve olumlu ya da sağlıklı ve olumsuz ya da sağlıksız boyutları olabileceğini ifade etmektedir (Silverman, 1993; Schuler, 2000). Hamacheck (1978) mükemmeliyetçileri normal ve nevrotik olmak üzere iki boyutta değerlendirmiştir. Normal mükemmeliyetçiler, bir işin ardından derin bir doyum duygusu yaşamakta, yetenekleriyle örtüşen gerçekçi amaçlar belirlemekte, amaca ulaşmak için çabalamakta, yüksek standartlar belirlemekle birlikte şartların izin verdiği ölçüde daha az kusursuzluğu kabul etmekte, başarılarından mutlu olarak küçük hataları kabul edebilmekte, ihtiyaçlarını fark edebilmekte, gelişim duygusu ile motive olmaktadır; nevrotik mükemmeliyetçiler ise, işin ardından memnuniyet duygusu yaşamamakta, yüksek standartlarını koşullara bağlı olarak değiştirememekte, çabalarını asla yeterli bulmamakta, kendilerinden yapabileceklerinin ötesinde performans beklemekte, endişe, üzüntü ve duygusal tükenmişliği daha fazla yaşamakta, başarısızlık korkusu ile motive olmakta, düzene aşırı önem veren, hata yapma kaygısını aşırı yaşamaktadırlar. Rice, Ashby ve Slaney (1998), mükemmeliyetçiliği uyumlu (adaptive) ve uyumsuz (maladaptive) şeklinde isimlendirdikleri iki gruba ayırmışlardır. Uyumlu (adaptive) mükemmeliyetçilerin ulaşmayı amaçladıkları yüksek standartları bulunmakta ve bu amaçlara ulaşmak için belirli bir plan çerçevesinde çalışmaktadırlar. Bu gruba giren mükemmeliyetçilerin motivasyonları ve başarı oranları genellikle yüksek olmaktadır. Buna bağlı olarak olumlu bir benlik algısına sahip olmaktadır. Uyumlu mükemmeliyetçilerin aksine uyumsuz (maladaptive) mükemmeliyetçiler ise kendilerine ulaşamayacakları yüksek standartlar ve hedefler belirlemekte ve bu hedeflere ulaşma konusunda endişe duymakta ve çalışmalarını ertelemektedir. Bu gruba giren mükemmeliyetçi bireylerin kaygı düzeyleri ve depresyona girme riskleri yüksek ve benlik algıları da genellikle olumsuzdur.

Anthony ve Swinson'a (2000) göre davranış ile düşünceler arasındaki ilişki karmaşıktır. İnançlar, beklentiler ve yorumlar davranışları etkiler. Bir işi yapmanın tek yolu olduğuna inanan insanlar başkalarından yardım almak yerine işlerini kendi başlarına yapmayı tercih edeceklerdir. Dönem ödevinin mükemmel olması gerektiğine inanan öğrenci kendi için belirlediği standartlara ulaşamayacağını anladığında ödevlerine ya hiç başlamaz ya da kısa zamanda pes eder. Mükemmeliyetçilerin gösterdikleri davranışların bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Aşırıya Kaçmak: Mükemmeliyetçilikte kaygı ya da kişinin performans standartlarına ulaşamama ihtimaline karşı duyduğu rahatsızlık görüldüğünden mükemmeliyetçi insanlar

genellikle davranışlarında aşırıya kaçarlar. Aşırıya kaçmak bir davranışı hata olmayacağından emin olana kadar tekrarlamaktır.

Aşırı Kontrol Etme ve Teminat Arayışı: Mükemmeliyetçiler işleri düzgün yaptıklarından emin olmak isterler. Bu nedenle doğru yapıp yapmadıklarını sıklıkla kontrol ederler ve beklenen standarda ulaşıp ulaşmadıkları hakkında sürekli teminat ararlar.

Aşırı Düzenleme ve Liste Yapma: Mükemmeliyetçiler yapılacaklar listesi ya da eşyaları belli bir düzene göre dizme gibi detaylarla çok meşgul olurlar. Belli bir seviyede düzenleme yapmak faydalı olmasına rağmen aşırı düzenleme işimizi bitirmemize engel olabilir.

Karar Verme Güçlüğü: Mükemmeliyetçiler genellikle karar vermede güçlük yaşarlar. Çeşitli alternatiflerle karşılaşan mükemmeliyetçi bireyler genellikle telafisi mümkün olmayan hatalar yapmaktan korkarlar ve karar vermekte zorlanırlar.

Ertelme: Mükemmeliyetçiler bir işe başlamayarak işi mükemmelin altında yapma olasılığından kurtulmuş olacaktır.

Yetki Verememe: Mükemmeliyetçi birey karşısındakinin işi mükemmel yapacağına güvenemediğinden işbirliği yapamaz, başkasına yetki veremez, bütün işi tek başına yapmaya çalışır.

Çok Çabuk Pes Etmek: Mükemmeliyetçi bireyler belli bir amaca ya da hedefe ulaşamayacakları endişesiyle denemekten vazgeçerler.

Antony ve Swinson (2000) Ellis'in ortaya koyduğu olumsuz düşünce yapılarından çıkarımlar yaparak; mükemmeliyetçi kişilerin sahip olduğu yanlış bilişleri belirlemiştir. Bunlar;

1. *Ya hep ya hiç tarzı düşünme:* Olayların karmaşık olabileceği ve doğru ile yanlış arasında pek çok derece bulunabileceğini düşünmeden, olayları sadece doğru ya da yanlış olarak görme eğilimidir.

2. *Süzgeçten geçirme:* Seçici bir şekilde davranarak olumsuz detayları abartma eğilimidir. Bu da genellikle olumlu bilginin gözden kaçmasına neden olur.

3. *Gereksiz tahmin olasılığı:* Mükemmeliyetçilik, genellikle olumsuz olayların gerçekte olduğundan daha fazla var olduğu hissine kapılma eğilimidir. Bu hisler gereksiz tahminler olarak açıklanabilir.

4. *Kişisel hassasiyet:* Mükemmeliyetçi kişiler genellikle başkalarının fikirlerine aşırı önem verirler. Çoğu başkaları tarafından beğenilmek ister. Mükemmeliyetçilik başkalarından gelecek onaya aşırı önem vererek ortaya çıkabilir.

5. *Felaket olacağını düşünmek:* Kişinin olumsuz olaylarla baş edemeyeceği gibi, yanlış bir inanç edinmesidir. Bu tip düşünce tarzı bazı olayların gerçekleşmesi halinde, hayal edilemeyecek olaylar olacağı şeklinde tahminlerde bulunmaktadır.

6. *Aşırı katı standartlar ve esnek olamama:* İnsanlar belli bir amaca ulaşamadıklarında ya denemeye devam ederler ya da standartlarını düşürürler. Mükemmeliyetçi kişiler bazen daha azına razı olup, standartlarını düşürme kararını pes etmek olarak görebilirler. Bu görüş kişinin kendisi ya da başkaları ile ilgili standartlarına saygılı olma konusunda esnek olmalarını zorlaştırabilir.

7. *Aşırı sorumluluk ve kontrol etme ihtiyacı:* Mükemmeliyetçi kişiler genellikle yaşamlarındaki olaylar üzerinde gerçekte olduğundan daha fazla kontrol sahibi olduklarına inanırlar. Bu durum onların görevleri üzerinde aşırı sorumluluk sahibi olduklarını hissetmelerine ve yaptıkları işleri defalarca kontrol ederek gereksiz yere vakit harcamalarına neden olur.

8. *Zorunluluklar:* İşlerin nasıl olması gerektiği hakkındaki keyfi kurallardır. Eğer biri bu kuralları bozarsa kişi çok öfkelenir. Eğer kişi kendi kurallarını bozmuşsa genellikle suçluluk, üzüntü ve yetersizlik hisseder.

9. *Başkalarına güvenme güçlüğü:* Bir iş yapılırken başkalarına görev vermede zorlanırlar ve işlerini yaparken onları izleme ihtiyacı hissederler. Bu durum diğer insanlara güvenmemeye yol açar.

10. *Uygunsuz sosyal kıyaslama:* Kişi kendisini başkalarıyla kıyasladığında her zaman o işi daha iyi yapan birisiyle karşılaşılabılır. Bir yandan en iyisini yapmaya çalışırken diğer yandan daha iyilerini görmek, yetersizlik duyguları hissedilmesine neden olur.

2. 1. 2. 2. Erteleme ve Mükemmeliyetçilik

Erteleme davranışına ilişkin kuramsal açıklamalara daha önceki bölümlerde yer verilmişti. Erteleme ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, aile ortamının rolü üzerinde odaklanmışlardır. Erteleme davranışının bireyin çocukluk yıllarındaki yetiştirilme tarzıyla ilişkili olduğuna dikkat çeken psikodinamik yaklaşım, özellikle mükemmeliyetçi tutumla yetişen çocukların ileriki yaşlarında erteleme yapmaya daha eğilimli olduklarını öne sürmüştür.

Psikodinamik kuramın öncülerinden bir olan Missildine (1963), erteleme davranışının yanlış çocuk yetiştirme tutumlarından kaynaklandığını belirtmiştir. Mükemmeliyetçi ailelerin çocuklarının davranışlarını onaylamaktan ziyade, en iyisini yapmaları için onları zorladıkları ifade edilmiştir. Böylece çocuk asla memnuniyet duygusu hissetmemekte, davranışı ailelerinin onayı için asla yeterince iyi olmamaktadır. Anne-babaların çocuklarını başarıya aşırı derecede zorlamaları çocuklarıyla ilgili beklentilerin artmasına ve çocukların bu beklentileri anne-babalarının sevgi ve onayına bağlamalarının erteleme davranışının en önemli nedeni olduğu ifade edilmiştir. Böyle bir çevrede yetişen

çocuk bir başarısızlıkla karşılaştığında kaygılanır ve egosu zarar görür. Dolayısıyla erteleme davranışı sergileyebilir.

Frost ve diğ. (1990) mükemmeliyetçi ailelerin sadece kendi başarısızlıklarını küçümsemekle kalmayıp aynı zamanda çocuklarının çabalarını kabul etme ve ödüllendirmeyi de zor bulduklarını belirtmişlerdir. Hamachek (1978) nevrotik mükemmeliyetçiliğin, ailelerin çocuklarına karşı sevgilerini daima çocuğun performansına bağlamaları ve uygunsuz ve tutarsız onaylamalarıyla dolu çocukluk deneyimlerinden kaynaklandığını bildirmiştir. Ailelerin onaylamama, tutarsız onaylama ya da şartlı onaylamasının çocuklarındaki mükemmeliyetçiliği açıklamada yol gösterici olmaktadır. Burns (1980), mükemmeliyetçi ailelerin üstün performansı ödüllendirmek için sevgi ve onaylamayı kullandıklarını belirtmiştir. Çocuk hata yapıp başarısız olduğunda mükemmeliyetçi ebeveyn anksiyete ve memnuniyetsizlik yaşar.

MacIntyre (1964), hatalı çocuk yetiştirme ertelemeci özellikleri olan bir yetişkinle sonuçlanabileceğini iddia etmektedir. MacIntyre, iki aşırı uçtaki ailenin bu problemi oluşturduğuna inanmaktadır. Oldukça hoşgörülü olan bir ailede, benliğini empoze eden amaçlara bağlandığı için "kaygılı" başarısının altında olan bir çocuk yetiştirecektir. Oldukça katı olan bir aile ya da otoriter aile, her şeye gücü yeten insan portresine karşı, sürekli olarak baş kaldırarak ebeveyn figüründen kendi özerkliğini öne süren öfkeli bir başarısız birey yetiştirmektedir (Akt. Ferrari ve diğ, 1995).

Burka ve Yuen (2008), özellikle başarı yönelimli batı toplumlarında oldukça yaygın olan başarısızlık ve başarı korkusunun erteleme davranışına yol açtığını belirtmektedir. Kişinin otoriteye isyanının da bir biçimde erteleme davranışına yol açtığına dikkat çekmektedirler. Bireylerin yetiştikleri aile ortamlarının da erteleme davranışında önemli bir unsur olduğunu belirten Burka ve Yuen (2008), aşırı başarı yönelimli (çocuklarına çok yüksek hedefler koyan ya da çocuklarının yetenek ve kapasitesini çok yüksek değerlendiren aileler) ya da tam tersi çocuklarının yetenek ve kapasitelerinden emin olmayan, çocuklarının başarıya ulaşacak kapasiteleri olmadığına inanan aile ortamlarında yetişen bireylerin erteleme davranışı göstermeye daha fazla eğilimi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca çocukları üzerinde aşırı kontrol kurarak çocuklarının özerklik kazanmalarına ket vuran ailelerde yetişen bireylerin de daha fazla erteleme davranışı gösterdiği açıklanmaktadır (Burka ve Yuen, 2008).

Ertelme ve mükemmeliyetçilik üzerine yapılan araştırmaların bulguları bu iki kavram arasında benzerlikler olduğuna dikkat çekmiştir. Örneğin, hem ertelme hem de mükemmeliyetçilik irrasyonel (gerçekçi olmayan) inançlarla ilişki görülmektedir (Beswick, Rothblum ve Mann, 1988; Ellis ve Knaus, 1977; Flett, Hewitt, Blankstein ve Koledin, 1991). Hem mükemmeliyetçi hem de ertelemeci olan kişiler, yüksek performans

göstermeleri konusunda ısrarcıdırlar ve sosyal çevrelerinde onaylanmamaktan kaçınılmaktadırlar.

Erteleme ve mükemmeliyetçilik kavramları aynı zamanda A tipi davranış (*A tipi davranış biçimine sahip birey aşırı rekabetçi, kendisini işine adanmış ve zamana oldukça duyarlıdır. Bundan başka bu birey agresif, sabırsız ve işe çok fazla yöneliktir. Pek çok güdüye sahiptir ve mümkün olduğu kadar çok kısa sürede ve mümkün olduğu kadar çok fazla başarılı olmak istemektedir, Akt., Durna, 2005*) unsurları açısından da benzerlik göstermektedirler. Bu iki kavramının farklı yönleri, acele ve sabırsızlık gibi A tipi davranışlarla benzerlik göstermektedir. Bunun yanında başarısızlık korkusu da her iki kavram ile ilişkilidir (Ferrari ve diğ., 1995).

Erteleme ve mükemmeliyetçilik kavramlarının benzer olduğu kadar farklı yönleri de bulunmaktadır. Bu farklılıklar bireyin kendine yönelik olan mükemmeliyetçiliği ve sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçilikten kaynaklanır. Kendine yönelik mükemmeliyetçi olan bireyler amaçlarına ulaşmak için yoğun çaba harcarlar ve bunun için olumlu motivasyona sahiptirler. Yüksek düzeyde kendine yönelik mükemmeliyetçi olan bireyler oldukça hırslı ve titizdirler. Bu kişiler, içsel kontrol odağına sahiptirler ve belli şartlar altında yüksek düzeyde başarı gösterebilirler. Ayrıca bu kişilerin motivasyon kaynakları içseldir ve görevden kaçacaklarına daha çok göreve yakınlaşırlar (Flett, Hewitt, Blankstein ve Mosher, 1995). Sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçilik ve erteleme olumlu bir ilişki göstermektedir. Bu tip mükemmeliyetçiler güdülenmeme durumu içindedirler.

Bu kişiler değerlendirme standartları üzerinde kişisel kontrol kurmada yetersiz oldukları için çaresiz ve başarıdan kaçındıkları için de umutsuz hissederler (Flett, Hewitt ve Martin, 1995). Birçok araştırmacı erteleme davranışının mükemmeliyetçilik ile ilişkisini incelemiş ve bu iki kavram arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlardır (Solomon ve Rothblum, 1984; Flett ve diğ., 1992; Ferrari, 1992; Flett ve diğ., 1995a; Burns, Dittmann, Nguyen ve Mitchelson, 2000; Stoeber ve Joorman, 2001; Rice, Richardson ve Clark, 2012). Erteleme ve mükemmeliyetçilik konusundan ilk yapılan çalışma Solomon ve Rothblum (1984) tarafından yapılmıştır. Solomon ve Rothblum (1984) yaptıkları araştırmada akademik erteleme davranışının sıklığını ve bilişsel-davranışçı değişkenleri incelemiştir. 342 üniversite öğrencisinden oluşan katılımcılara iki bölümlü bir ölçek uygulanmıştır. Katılımcılardan ölçeğin ikinci kısmında yer alan örnek erteleme vakasına dönük olarak tahmini nedenleri yazmaları istenmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin belirttikleri nedenlerin başında başarısızlık korkusu olduğunu ortaya koymuştur. Bu başarısızlık korkusu faktörünün içinde yer alan maddelerden biri de kişinin kendi standartlarını karşılamaya yönelik endişesidir (self-oriented perfectionism). Flett ve diğerleri (1992) yapmış oldukları araştırmada erteleme davranışı ve mükemmeliyetçiliğin bireysel

farklılıklar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini 56 erkek, 75 kız olmak üzere 131 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcılardan çok boyutlu mükemmeliyetçilik, genel erteleme ve akademik erteleme ölçeklerini doldurmaları ve erteleme ile ilgili başarısızlık korkusu ve görevden kaçınma gibi faktörleri derecelendirmeleri istenmiştir. Yapılan analiz sonuçları hem genel hem de akademik ertelemenin sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçilikle özellikle erkek katılımcılarda ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanında ertelemenin başarısızlık korkusu faktörü mükemmeliyetçiliğin tüm boyutları ile ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak, erteleme davranışı sosyal çevreye yönelik mükemmeliyetçilik boyutu tarafından yordanmaktadır. Martin, Flett ve Hewitt (1993) 178 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada mükemmeliyetçilik, öz-beklentiler ve erteleme arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Araştırma bulguları, mükemmeliyetçiliğin sosyal çevreye yönelik boyutu ile erteleme arasında olumlu, kişisel boyutu ile olumsuz bir ilişkiyi göstermektedir. Erteleme davranışı mükemmeliyetçiliğin sosyal ve kişisel boyutu tarafından yordanmaktadır.

Yurt içinde yapılmış birçok araştırma da yine erteleme ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Çakıcı, 2003; Kandemir, 2014; Sarıoğlu, 2011; Özer ve Altun, 2011). Özer ve Altun (2011) yürüttükleri araştırmada üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri cinsiyetlerine, okul başarılarına, umut, mükemmeliyetçilik, dıştan denetim, özsaygı, sorumluluk, akademik öz yeterlik ve başarı yönelimlerine bağlı olarak incelemişlerdir. Araştırma grubunu 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında, Gazi Üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenimlerine devam eden, 74'ü erkek, 201'ki kız toplam 289 lisans ve yüksek lisans öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma kapsamında toplanan veriler kanonik korelasyon analiziyle incelenmiş, sonuçta performans kaçınma-amaç yönelimine sahip, sorumluluk duygusu düşük öğrencilerin, başarısızlık korkusu ve tembellik nedenleriyle akademik çalışmalarını erteledikleri bulunmuştur.

Sarıoğlu (2011) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının akademik erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Akademik Erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki çeşitli demografik özellikler ve başarı, hata yapma, değerli olma, meslek seçimi gibi olgulara olan yaklaşımlar açısından incelenmiştir. Araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim yılı güz döneminde, İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 593 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda akademik erteleme eğilimi ile davranışlardan şüphe ve ailesel eleştiri boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Akademik erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik düzeyinin düzen ve kişisel standartlar boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmış, aile beklentileri ve hatalara aşırı ilgi boyutları ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bulut'un (2014), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışlarını; mükemmeliyetçilik özellikleri, sorumluluk, akademik başarı ve diğer araştırma değişkenleri ile arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmanın sonuçlarına göre akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin düzen ve kişisel standartlar alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe ve ailesel eleştiri algısı alt boyutları ile akademik erteleme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin hatalara aşırı ilgi ve aile beklentileri alt boyutları arasında anlamlı ilişki yoktur.

2. 1. 3. Kişilik Özellikleri

Çalışmanın bu aşamasında kişilik kavramına ait tanımlara, kişilik özelliklerine dair kuramsal açıklamalara ve konuya ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2. 1. 3. 1. Kişilik Kavramı ve Kişilik Özellikleri

Batı dillerinde personality-personnalite olarak kullanılan kişilik kelimesinin kökeni, Latince'deki "persona" kavramına dayanmaktadır. Klasik Roma tiyatrosunda oyuncular, temsil ettikleri özelliklere uyan maskeler takarak, kendi rollerini bu maskeler aracılığıyla canlandırıyorlardı. Kullanılan bu maskelere de "persona" adı verilmekteydi. Sahneyle seyirciler arasındaki uzaklığın fazla olmasından ve bu nedenle oyuncunun yansıttığı role uygun yüz mimikleri görülemeyeceği için bu yola başvurulardı. Böylece "persona" kavramıyla bireyler arası farklılıklar anlatılmak istenmiştir (Eroğlu, 1996).

Günlük dilde sıkça kullanılmasına ve bilimsel olarak incelenmesine ve açıklanmasına yönelik farklı yaklaşımların bulunmasına rağmen "kişilik" kelimesinin araştırmacılar arasında ortak kabul gören genel bir tanımı yoktur. Kişilik kavramına yönelik olarak her kuram kendi bakış açısını yansıtır tanımlar ve açıklamalar yapmış, bu durum aralarında ortak öğelerin bulunmasına rağmen birbirinden farklı birçok kişilik tanımının varlığının kaynağını oluşturmuştur. Her ne kadar üzerinde kabul görmüş ortak bir tanım olmasa da yapılan kişilik tanımları içinde ortak olan öğelerin belirlenmesi mümkündür.

İnanç ve Yerlikaya (2012), yapılan kişilik tanımları arasındaki bazı ortak öğelere işaret etmişlerdir. Literatür incelendiğinde yapılan tanımların çoğunda bireysel farklılıkların öneminin vurgulandığı görülmektedir. Bu anlamda kişilik bir kimseyi diğerlerinden farklı kılan kendine ait nitelikleri temsil etmektedir. Bunun yanında bir kimseyi diğerlerinden ayıran özel nitelikler ya da nitelikler bütünü ancak bireysel farklılıkların incelenmesi yoluyla

anlaşılabilir. Tanımların çoğunun içerdiği bir başka ortak öge kişiliğin, bir çeşit kuramsal yapı ya da organizasyon olarak ele alınmış olmasıdır. Açık ve gözlenebilir davranışlar kişilik tarafından organize edilmekte ve bütünleştirilmektedir. Diğer bir deyişle kişilik, davranışsal gözlemlerle elde edilen anlam çıkarmalara dayanan bir soyutlamadır. Literatürdeki kişilik tanımlarının çoğu dikkati, kişiliği yaşam öyküsü ya da gelişimsel perspektifte incelemenin önemine çekmektedir. Kişilik, genetik ve biyolojik eğilimleri, sosyal deneyimleri ve değişen çevresel koşulları içeren iç ve dış etkilere bağlı evrimsel bir süreci temsil etmektedir. Tanımların çoğunun içerdiği bir diğer ortak öge de kişiliği, kişinin tutarlı davranış kalıplarını açıklayan özellikler bütünü olarak yorumlamalarıdır. Bu durumda kişilik zamana ve durumlara karşı sabit ve süregendir, zamandan zamana ya da durumdan duruma kişi içinde sürekliliği ifade eder. Bu bağlamda kişiliği “bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü” olarak tanımlamak mümkündür.

Kişilik, insanın tüm özelliklerini içeren geniş kapsamlı bir kavramdır. Karakter, mizaç (huy), benlik ve kimlik gibi kavramlar da kişilikle ilgili olarak kullanılmaktadır. Karakter (seciye veya meşrep) kişiliğin ahlaki yönünü betimlemek için kullanılır. Huy veya mizaç kişiliğin duygusal yönünü açıklayan bir kavramdır. Benlik bireyin kendisi ile ilgili algılamalarından ve değerlendirmelerinden oluşur. Kimlik ise zaman zaman benlik ve kişilik yerine de kullanılmaktadır ve birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü olarak ifade edilebilir (Kulaksızoğlu, 1999). Kişilik kavramına ait tanımlardaki ortak öğelerin varlığının yanında bu kavrama ait kuramsal açıklamalara yer vermek, kişilikle ilgili geniş bir bakış açısına sahip olmaya katkı sağlayacaktır.

Psikanalitik yaklaşımın kurucusu Freud'un, kişiliğin ve insan davranışının anlaşılması konusundaki en büyük katkısı bilinçdışı kavramını açıklayışı ve insanların farkında olmadıkları bilinçdışı güçler tarafından yönetildikleri yönündeki görüşleridir. Freud'a göre kişilik; özellikle yaşamın ilk altı yılında geçirilen önemli psiko-seksüel aşamalarda irrasyonel güçler, bilinçdışı motivasyonlar, biyolojik ve içgüdüsel dürtüler tarafından belirlenmektedir. Psikanalitik yaklaşıma göre kişilik id, ego ve süper ego olarak isimlendirilen üç sistemden oluşur (Corey, 2008).

İd, kişiliğin özgün sistemidir; yeni doğan bebek id'dir. İd psişik enerjinin temel kaynağıdır ve içgüdülerin yerleştiği yerdir. Düzenden uzak, kör, talep edici ve ısrarcıdır. Gerginliğin azaltılması, acının engellenmesi ve zevk alınmasını hedef alan zevk alma ilkesinin baskın çıktığı id, mantıksız, ahlaksız ve içgüdüsel gereksinimlerin tatmin edilmesine yöneliktir. İd hiç bir zaman olgunlaşmaz ve kişiliğin şımartılmış çocuk olan parçası olarak kalır. Ego, dış dünyanın gerçeğiyle ilişkilidir. Gerçeklik prensibine göre çalışır. Kişiliği yöneten, kontrol eden ve düzenleyen yöneticidir. İç dürtülerin gereksinimleri

ve dış çevre beklentileri arasında ara buluculuk yapar. Gerçeklik ilkesinin baskın çıktığı ego, gerçekçi ve mantıklı düşüncelere üretir ve gereksinimleri karşılamak üzere planlar yapar. Süper ego, kişiliğin yargılayıcı kısmıdır. Yapılan bir hareketi iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış olup olmadığını belirleyerek bireyin ahlak kuralını temsil eder. Süper ego, ana-babadan çocuklara geçen toplumun geleneksel değerlerini ve ideallerini temsil eder. İdin güdülerini engelleyerek, egoyu gerçek ahlaki hedeflere yönelterek ve mükemmellik için uğraş vererek işlevini yürütür (Hall, Lindzey, Loehlin ve Manosevitz, 1985).

Erikson (1984), insanın psikososyal evreler içinde gelişimini devam ettirdiğini ileri sürmektedir. Ona göre bireyin temel kişilik özellikleri sadece yaşamın ilk yıllarına bağlı değildir. Bireysel gelişim bütün yaşam boyunca devam eder. Bireyin gelişiminde hem sosyal çevrenin hem de biyolojik temelli doğuştan getirilen bazı özelliklerin rolü vardır. Erikson'a göre, insan yaşamı boyunca sekiz gelişim döneminden geçmektedir. Her bir gelişim döneminin kendine özgü farklı gelişimsel hedefleri vardır. Kişi her gelişim döneminde farklı bir çatışma veya karmaşa ile karşılaşır. Bireyin herhangi bir gelişim dönemindeki hedeflerini gerçekleştirebilmesi için, o dönemde karşılaşmış olduğu çatışmaların ya da karmaşaların üstesinden gelmesi gerekir. Erikson, kişinin bu çatışmalarla başa çıkabildiği oranda daha sağlıklı bir kişilik geliştirebileceğine inanır. Erikson'un insan gelişimi ile ilgili geliştirdiği bu sekiz evre şunlardır:

1. Temel güvene karşı güvensizlik (0-1 Yaş)
2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç (1-3 Yaş)
3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3-6 Yaş)
4. Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik (7-11 Yaş)
5. Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (11-17 Yaş)
6. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (17-30 Yaş)
7. Üretkenliğe Karşı Durgunluk (30-60 Yaş)
8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (60+ Yaş)

Bireysel psikolojinin kurucusu Adler'e göre, insan yaratıcı bir varlık olup kendi kişiliğini kendi oluşturur. Ona göre kişilik bireyin kendine, diğer insanlara ve topluma yönelik geliştirdiği tutumların bir ürünüdür (Köknel, 1993). Bireysel psikolojiye göre, kişilik yalnızca bütünsel ve sistematik olarak ele alınarak tam anlamıyla anlaşılabilir. Adler'in kişiliği anlamamıza yardımcı olacak önemli katkıları arasında; üstün olma çabası, kişilik gelişiminde ebeveyn etkisi ve doğum sırasının önemi sayılabilir. Adler' e göre aşağılık duygusu, tüm bireyler için normal ve tüm insan çabasının kaynağı olarak görülebilir. Tüm insanlar, bir aşağılık ve yetersizlik duygusu ile doğarlar. Bu duygu olaylara egemen olabilmek, başarıyı yakalayabilmek ve kişinin kendini tamamlanmış hissetmesi için bireyi motive eder. Adler' e göre yaşamın yaratıcı gücünün kaynağı budur (Corey, 2008).

Allport kişiliği "bireyin çevresine özel uyumunu belirleyen psiko-fizyolojik sistemlerinin dinamik örgütü" olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama çağdaş psikolojinin kişilikle ilgili hiyerarşik, bütüncü, uyum ve sınıflayıcı dinamizm kavramlarının hemen hepsini içermektedir. Dinamik örgütlenme sürekli değişen ve gelişen özellikle uyuma yönelik bir işlemdir. Psikofizyolojik sistemler ise alışkanlıklar, özel ve genel tutumlar ve diğer psikofizyolojik sistemleri kapsar. Psikofizyolojik eğilimlere treyt adını vermiş olan Allport bu kavramı kuramının temeli durumuna getirmiştir. Belirleyicilik ise kişiliğin bir şeyler yapan ve ortaya çıkaran yönünü vurgular. Kişiliği oluşturan sistemler aynı zamanda davranışları belirler. Bunlar yeterli uyaranlar ortaya çıktığı zaman uyumlu davranışları ve ifade biçimlerini yaratan eğilimlerdir. Özel olma Allport tarafından defalarca altı çizilmiş bir kavramdır. Her birey kendine özgü bir kişilik sistemi geliştirir. Kişilik zaman içinde ortama göre niteliksel bir özellik taşır. Çevreye uyum hem işlevsel hem de evlasyonel bir önem taşır. Kişilik Allport'a göre bir sağ kalma biçimidir. Uyum ise bu sağ kalışın sağlıklı olma boyutunu kapsar. Uyum bir tepki değildir. Hem beceri hem de pasif uyma davranışlarını içerir (Yanbastı,1990).

Kişilik özellikleri yaklaşımını benimseyenler, davranışların tek tek birbirleriyle tutarsız olabileceğine ancak genelde ve bütünde bu tek tek davranışların bir tutarlılık göstereceğine dikkat çekmektedirler. Ayrıca belli bir durumdaki davranışın tek bir özellik tarafından değil birçok özellik tarafından yönlendirildiğini ve tüm benzer durumlarda da insanların, aynı davranışı göstermediklerini belirtmişlerdir (Pervin, 1985; Pervin ve John, 2001). Kişiliği açıklamada yaygın olarak kullanılan bu yaklaşımlarından biri, ismini araştırmacıların kişilik özelliklerini sınıflandırma çalışmaları sonucunda, beş ayrı sınıflama halinde tanımlanan ve literatürde sıkça rastlandığı haliyle Beş Faktör (Five Factor) ya da Büyük Beş (Big Five); bu beş faktörle temsil edilen kişilik özellikleri sınıflandırma modeli de Beş Faktör Kişilik Modeli'dir. Beş Faktör Kişilik Kuramı kişiliğin beş genel boyutunu ve bunların içerdiği özgül kişilik özelliklerini hiyerarşik bir sıralama içinde vermektedir. Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın altında yatan temel varsayım, insanların gösterdikleri bireysel farklılıkların dünyadaki bütün dillerde kodlanacağı, konuşma diline sözcükler halinde yansıtacağı ve bu sözcüklerden yola çıkarak insanın kişilik yapısını kapsayacak bir sınıflamanın oluşturulabileceğidir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009). Beş faktör çalışmalarının temelini, algılanan farklı kişilik özelliklerinin, çeşitli kültürlerin günlük yaşamlarındaki söylemlerine yansıtacağı ve önem taşıyan bireysel farklılıkların yaşayan 'dil' de farklı sözcükler halinde kodlanacağı görüşü oluşturmaktadır. Bu çalışmalar; yüzyılımızın başından beri farklı dil grupları üzerinde sürdürülmekte, tam bir uzlaşım içinde olmasa da, kişilikle ilgili kavramların hiyerarşik bir yapının çatısını oluşturacak beş büyük faktör altında toplanabileceğine dair önemli veriler sunmaktadırlar. Böyle bir tanımlayıcı haritaya

ulaşılması, çok farklı kişilik araştırmalarını ilişkilendirmekte önemli görülmektedir (Somer, 1998).

Bu beş faktör genellikle şu şekilde adlandırılmaktadır (Ulu, 2007):

1. Dışadönüklük: Dışadönüklük alt boyutu, enerjik, konuşkan, sıcakkanlı, heyecanlı ve coşkulu ve sosyal olma gibi özelliklerden oluşmaktadır. Dışadönüklük düzeyi yüksek bireyler insanlarla kolay ilişki kurabilen, insanlarla olmayı seven, işbirliğine yatkın, sempatik bireyler olarak değerlendirilmektedir. Dışadönüklük düzeyi düşük olan, bir başka deyişle, içe dönük olan bireyler ise içine kapanık, sosyalleşmeyi sevmeyen, insanlara karşı mesafeli duran, sessiz kalmaya eğilimli, utangaç ve tutuk bireyler olarak değerlendirilmektedir. Dışadönüklerin pozitif ve enerjik özellikleri daha çok çatışma ve kolaylıklarla ilgilidir. Daha yüksek enerji potansiyeli sayesinde, dışadönükler verilen zamanda daha fazla tasarı üretebilir ve içedönüklere göre daha az yorgunluk hissi duyabilirler. Araştırmacılara göre, dışadönükler daha fazla pozitif etkiye, daha fazla pozitif olay beklentisine ve daha güçlü tepkiye ve içedönüklerden daha fazla enerjiye sahiptirler. (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002).

2. Uyumluluk: Uyumluluk boyutu; esneklik, alçak gönüllülük, destekleyicilik ve duygusal yakınlıkla, düşmanlık ise kişilerarası ilişkilerde fark gözetmeme, kendine odaklılık, kindarlık ve kıskançlıkla belirgindir. Uyumlu bireyler, kibar, güvenilir, fiziksel görünüme özen gösteren, affedici, hoşgörülü, rekabetten ziyade uzlaşmaya önem veren, yardımsever, kişilerarası çatışmalara kolaylıkla girmeyen; girdikleri durumlarda bile çatışmayı çözmek için güç kullanmaktan ve baskı yapmaktan kaçınan bireylerdir. Bu boyut, bireyin kişisel yönelme düzeyini etkilemektedir. Uyumlu insan arkadaşça davranır, birlikte çalışmayı sever, kibardır, hoşgörü sınırı geniştir, güven vericidir ve yumuşak kalplidir. Bu tip yöneticiler astlarını iyi motive eder, onların ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çalışırlar ve iyi iletişim kurarlar. Düşük uyumluluğa sahip kişiler ise diğerlerinin maksatlarında şüpheli ve işbirlikçilik yerine rakip olmayı tercih eden kişilerdir (Burger, 2006).

3. Sorumluluk (Öz-Disiplin): Bu boyut; disiplinli olma, görev bilinci, sorumluluk sahibi olma, düzenlilik, özenli ve dikkatli olma gibi özelliklerden oluşmaktadır. Sorumluluk düzeyi yüksek bireyler, başarılı olmaya eğilimli, azimli, planlı ve hareket etmeden önce düşünen bireyler olarak değerlendirilmektedir. Sorumluluk düzeyi düşük bireyler ise dağınık, disiplinsiz, tembelliğe meyilli, görev bilincinden uzak bireyler olarak değerlendirilmektedir (Bacanlı ve diğ., 2009).

4. Nörotiklik: Nevrotiklik boyutu duygusal dengesizlik olarak da adlandırılmaktadır. Nevrotiklik düzeyi yüksek bireyler endişeli, güvensiz, öfkeli, alıngan bireyler olarak değerlendirilmektedir. Nevrotiklik düzeyi düşük olan bireylerin ise rahat, duygusal olarak

dengeli, stresli durumlarda sakin kalabilen, kolay kolay öfkelenmeyen, kendine güvenleri yüksek ve olumlu duygular yaşamaya eğilimli bireyler olduğu belirtilmektedir (Somer ve diğ., 2002).

5. Deneyime Açıklık: Bu boyut, araştırmacılar arasında en karmaşık olarak nitelendirilen boyuttur. Genelde hassas, esnek, yaratıcı, kültürlü, entelektüel olma ve sanatsal düşünme gibi özellikleri içerir. Bu özelliklere sahip bireyler özellikle değişim yaşayan örgütlerde yaratıcılıkları ile oldukça fonksiyonel fayda sağlarlar (Tatlıoğlu, 2014).

Kişiliğe boyutsal yaklaşımı ilk savunan ve ortaya atanlardan birisi kuşkusuz Eysenck'tir. Eysenck, kişiliği biyolojik temele dayalı olarak ve hiyerarşik bir açıdan açıklamıştır. Eysenck'in kuramının temeli, kişiliği oluşturan faktörlerin sıralanması veya belirli bir hiyerarşi içinde oluşması esasına dayanır. Eysenck, kişiliği dört düzeyde incelemektedir. Birinci düzey, kişiliğin en alt düzeyidir ve çok özel tepkileri içerir. Belirli uyarılara biyolojik ve kalıtsal özellikleri taşıyan düzeydir. İkinci düzey, bireyin bulunduğu ortamlardan elde ettiği, alışkanlıklara dayalı özelliklerle ilgilidir. Üçüncü düzey, eğilimler düzeyidir ve kişinin birçok alışılmış davranışlar arasından eğilimler kazanma evresidir. Kişilik kalıpları bu evrede ortaya çıkar. Süreklilik, değişmezlik, bireysel dengesizlik, doğruluk ve değişkenlik, heyecanlılık özellikleri ortaya çıkar. Kişiliğin dördüncü ve son evresi tip safhasıdır. Bu evrede baskın özelliklere göre belirgin tipler ortaya çıkar. Eysenck'in görüşüne göre, tipin oluşumunda, her bir düzeyin baskın faktörlerinin etkisi vardır (Miller ve Shelly, 2007).

Eysenck, kişiliği, insanın gerçek veya gizli davranış örüntülerinin tümünü kapsayan, kalıtım ve çevrenin etkileşimi sonucu oluşan bir yapı olarak görmüştür. Kişiliğin zihinsel (zeka), değerlendirici (karakter), duygusal (mizaç) ve somatik (yapı) boyut olmak üzere dört temele dayandığını açıkladığı teorisinde, özellik ve tip kavramlarına da büyük önem vermiştir (Cüceloğlu, 1993). Eysenck kişilik teorisi ilk geliştirildiğinde nörotisizm-stabilite ve dışadönüklük-içe dönüklük boyutlarını içerirken daha sonra psikotisizm boyutu da eklenmiştir (Lewis, Francis, Shevlin ve Forrest, 2002).

Eysenck'e göre, dışadönük bireyler, sosyal, çeşitli gruplara ve eğlence partilerine katılmayı seven, çok sayıda arkadaşına sahip olan, kendi başlarına kalmayı, okumayı ve yalnız ders çalışmayı sevmeyen kişilerdir. Heyecan ve coşkuyu tercih eden, tehlikeli durumlara atılmaktan çekinmeyen, ani karar verip atak davranabilen, şaka yapmaktan ve konuşmaktan hoşlanan kimselerdir. Kolay iletişim kurarlar, kolay arkadaş edinirler, geçimli, iyimser, gülmeyi-güldürmeyi seven insanlardır. Genellikle değişiklikten hoşlanırlar, kaygısız, kayıtsız ve sıkıntısızdırlar fakat kolay sinirlenip kendini kaybedip, duygularını kontrol etmede ve kendilerini engellemede her zaman başarılı değildirler. Dışa dönüklük, sosyalliği ve dürtüsellliği temsil ederken, bu boyutta yüksek puan alan kişiler, insanlarla

iletişimi seven, girişken ve yalnız olmaktansa insanlarla olmayı tercih eden biri olarak tanımlanmıştır (Karancı, Dirik ve Yorulmaz, 2007).

İçedönük kişiliğe sahip olan bireyler ise, daha çok kendi başlarına kalmayı tercih eden, çekingen, mahcup, sessiz, ciddi, dış gerçeklikten çok iç gerçekliğe yönelimli, içe kapanık iç gözlem yaparak kendi kendilerini inceleyen, insanlardan çok kitaplardan hoşlanan, çok yakın ve özel arkadaşları dışında diğer insanlara karşı mesafeli davranan, ihtiyatlı kimselerdir. Bu insanlar ilerisi için plan yapmayı, konuşmadan önce düşünmeyi, harekete geçmeden önce enine boyuna düşünmeyi, heyecanla yapılan ani hareketlerden kaçınmayı tercih ederler. Heyecanı ve coşkuyu sevmezler. Günlük yaşamın olağan sorunlarını çok ciddiye alır ve düzenli yaşamdan hoşlanırlar. Bu kişiler ayrıca güvenilir, bir dereceye kadar kötümser ve etik standartlara çok önem veren, okuma, yazma, resim, müzik gibi uğraşlarla ilgilenirler (Burger, 2006).

Nörotisizm boyutunun duygusal tutarlılığa veya aşırı tepkiselliğe işaret etmekte olduğu ve bu boyutta yüksek puan alan bir kişinin kaygılı, depresif, gergin, çekingen, aşırı duygusal ve düşük öz-güveni olabileceği öne sürülmüştür. Psikotisizm boyutu ise soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlık gibi daha çok sıra dışı kişilik özelliklerini ifade etmektedir. Eysenck, bu ayırıcı kişilik özelliklerinin birbirinden bağımsız boyutlar olduğunu belirtmiştir (Eysenck ve Eysenck, 1975).

Testin yalan boyutu ise, yalan derecesini ölçer. Amacı, sahte görünüm verme çabasında olan bazı denekleri ortaya çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Böyle davranma eğilimi genellikle bazı pozisyonlarda bu tür görünmenin daha olumlu sonuçlar vereceği kanaati ile hareket edilir. Yalan ölçeği deneyin kendini sosyal bakımdan iyi bir düzeye ulaştırmak veya kabul ettirmek bazı durumlarda da kendini değiştirmek çabası ile ilgilidir (Eysenck ve Eysenck, 1975).

İçe dönüklük ve dışa dönüklük açısından kişilik farklılıkları ele alındığında 7 alt faktör dikkate alınabilir (Özdevecioğlu, 2002):

Etkinlik: Bu faktöre göre etkinlik, faaliyet anlamına gelmektedir. Yani etkin olan kişiler, genellikle hareketli ve enerjiktir. Bu kişiler yoğun işler ve spor dahil olmak üzere her çeşit etkinlikten zevk alırlar. Etkin olmayanlar ise, fiziksel açıdan hareketsiz, uyuşuk ve çabuk yorulma eğilimindedirler.

Sosyallik: Sosyal olan insanlar, arkadaşlık arayışı içindedirler. Parti, toplantı gibi sosyal birlikteliklerden hoşlanırlar ve insanlarla bir arada bulunmakta zorluk çekmezler. Genellikle toplum içinde mutlu ve rahattırlar. Sosyal olmayan kişiler ise bu özelliklerin tam tersi özelliklere sahiptir.

Riske girme: Riske girme eğilimindeki insanlar tehlikeli yaşamı severler ve olabilecek zararlı sonuçları pek dikkate almaksızın ödül arayışı içindedirler. Riske girmeyi sevmeyen insanlar ise, yaşamın heyecanını bir ölçüde feda etmek anlamına bile gelse iyi tanımayı, huzur ve güvenliği tercih ederler.

Ataklık: Atak kişiler, hemen eyleme geçme, acele, hatta sıklıkla yersiz karar verme eğilimleri vardır ve genellikle tasasızdırlar, değişkendirler ve ne yapacakları belli olmaz. Atak olmayan kişiler ise, karar almadan önce sorunları dikkatle ele alırlar, sistemli, düzenli, tedbirlidirler. Yaşamlarını önceden planlarlar.

Kendini ifade: Kendini ifade özelliği yüksek olan kişiler, duygusal olma, anlayışlı olma, uğarı olma ve duygularını açığa vurma eğilimindedirler. Kendini ifade özelliği zayıf olanlar ise kapalı, sakın, soğukkanlı ve ölçülüdürler. Genellikle düşünceleri ve duyguları kontrollüdür.

Ayrıntılı düşünme: Ayrıntılı düşünme yeteneği güçlü olanlar, düşüncelerle, soyutlamalarla, felsefi sorularla, tartışmalarla, varsayımlarla ve bilginin kendisi uğruna bilgi ile uğraşma eğilimindedirler. Ayrıntılı düşünme yeteneği zayıf olanlar ise, bir şey üzerinde düşünmektense onu yapmakla ilgilenirler ve fildişi kulede teori üretmeye katlanmazlar.

Sorumluluk: Sorumluluk özelliği güçlü olan kişilerin, vicdanlı, inanılır, ciddi, kendini zorlayacak bir ölçüde titiz olması ihtimali kuvvetlidir. Tersine özellikte olanların ise, gelişigüzel davranma, verdiği sözü geç yerine getirme, ne yapacağı kestirilememe ve belki de sosyal açıdan sorumluluk duygusu taşımama eğilimindedirler.

2. 1. 3. 2. Erteleme ve Kişilik

Alan yazın incelendiğinde, erteleme davranışını etkileyen değişkenlerden birinin de "kişilik" olduğu belirlenmiştir. Burger (2006) kişiliği, bireyin kendisinden kaynaklı tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlamıştır.

Erteleme ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin ele alındığı araştırmalara bakıldığında, erteleme davranışının kişilik özelliklerinin "sorumluluk" boyutu ile ilişkisi üzerine odaklandığı görülmektedir (McCown ve diğ.,1987, Lee ve diğ., 2006, Özer ve Altun, 2011, Özer, 2012). Sorumluluk aynı zamanda, Beş Faktör kişilik özelliğinin boyutlarından birini de oluşturmaktadır. Sorumluluk, bireylerin öz-disiplinli, olmalarını, göreve olan bağlılıklarını ve yetkinlik gibi özelliklerini ifade etmektedir (Costa ve McCrae, 1992). Kişiliğe bağlı olan nedenler arasında ise yoğun olarak başarısızlık korkusu (fear of failure) yer almaktadır. Başarısızlık korkusu, duygusal bir öğe olarak tanımlanmakta ve utangaçlık, suçluluk ve kaygı bileşenlerini içermektedir (Solomon ve Rothblum, 1984). Kişilik özelliği olarak belirtilen nedenler arasında mükemmeliyetçilik de yer almaktadır. Mükemmeliyetçilik kişinin kendisine gerçekçi olmayan amaç ve standartlar belirlemesi

olarak tanımlanabilir (Hewitt ve Flett, 1991). Ertelemeye neden olan diğer bir önemli faktör ise sorumsuzluk ya da sorumluluğa sahip olamamadır.

Schowenburg ve Lay (1995) kronik erteleme davranışının beş faktör kişilik özellikleri ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemi, 161 kadın 117 erkek öğrenciden oluşmuştur. Araştırma bulguları, kronik ertelemenin kişilik özelliklerinin alt boyutlarından "vicdan" ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca beş büyük kişilik özelliğinin boyutlarından olan sorumluluk boyutu ile ertelemecilik arasında negatif ilişki bulunmuştur. Beş büyük kişilik özelliğinin boyutu olan sorumluluk boyutunun tek başına erteleme davranışının %33'ünü açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal dengesizlik ya da nevrozizm boyutu varyansın %1'ini açıklamış diğer boyutlar ise modele anlamlı bir katkı sunmamıştır. Watson (2001) ise, 249 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmasında erteleme ile beş büyük kişilik özelliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, erteleme düşük vicdani yönlerle (yetkinlik, öz-disiplin, başarı çabası, düzenleme) ve nörotizm yönleriyle (anksiyete, depresyon, öz-bilinç, dürtüsellik ve güven açığı) ilişkilidir. Lee ve diğ., (2006) yaptıkları çalışmada erteleme ile kişiliğin bilinçlilik ve nörotizm alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, erteleme davranışı ile kişiliğin bilinçlilik boyutu arasında negatif ve kişiliğin nörotizm boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulgular erteleme eğiliminin kişiliğin bilinçlilik boyutundan etkilendiği varsayımını destekler niteliktedir. Bu çalışmalarda özellikle duygusal dengesizlik ve sorumluluk boyutlarının erteleme davranışı ile ilişkili olan boyutlar olduğu belirtilmektedir. Duygusal dengesizlik boyutunun erteleme ile pozitif, sorumluluk boyutunun ise negatif bir ilişki sunduğu vurgulanmaktadır (Flett, Stainton, Hewitt, Sherry ve Lay, 2012; Johnson ve Bloom, 1995; Lay ve Brokenshire, 1997; Senecal ve diğ.,1997; Steel, 2007; Watson, 2001).

Erteleme davranışı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen yurt içinde de yapılmış çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar da yine erteleme davranışı ile kişilik özelliklerinin sorumluluk boyutu üzerine odaklanmıştır. Kandemir (2014) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada akademik erteleme davranışını kişilik özellikleri, başarı yönelimleri, akademik öz-yeterlik inancı ve benlik saygısının ne düzeyde açıkladığını bir model çerçevesinde incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda, akademik erteleme davranışı ile sorumluluk arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki ortaya konmuştur.

Özer (2012) yapmış olduğu araştırma erteleme ile nevrozizm arasındaki karşılıklı ilişkiyi, sorumluluk ve olumsuz yaşam olaylarına bağlı olarak incelemiştir. Çalışma, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde öğrenimlerine devam eden 677 öğretmen adayı (363'ü kadın, 302'si erkek, 12'si cinsiyet

belirtilmeyen) üzerinde yapılmıştır. Araştırma bulguları, nevrozizm ve erteleme arasında pozitif yönde karşılıklı ilişkilerin bulunduğunu, sorumluluğun erteleme ile negatif yönde, olumsuz yaşam olaylarının ise nevrozizm ile pozitif yönde ilişkili olduklarını göstermektedir. Ayrıca sorumluluğun nevrozizm; olumsuz yaşam olaylarının da erteleme üzerindeki dolaylı etkileri istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmuştur.

Çam (2013) yaptığı araştırmada genel ve akademik erteleme davranışının yordayıcısı olarak beş büyük kişilik özelliğinin rolünü incelemiştir. Bu amaçtan hareketle Kocaeli ilinde lise öğrenimine devam eden ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 479 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre beş büyük kişilik özelliği (dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık) genel ertelemenin %46'sını, akademik ertelemenin ise %36'sını açıklamaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak liseye devam eden ergenlerde beş büyük kişilik özelliğinin (dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık) genel ve akademik ertelemeyi anlamlı bir şekilde yordadığı söylenebilir.

Doğan, Kürüm ve Kazaka'nın (2014) yaptıkları çalışmada amaç, üniversite öğrencilerinde kişilik özelliklerinin genel erteleme davranışını yordayıp yordamadığını belirlemek ve cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre erteleme davranışını incelemek olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 506 kadın (%75) ve 169 erkek (%25) toplam 675 kişi oluşturmuştur. Bulgular, erteleme davranışını yordayan kişilik boyutlarının özdenetim ve duygusal dengesizlik olduğunu göstermiştir. Dışadönüklük, uyumluluk ve gelişime açıklık boyutları önemli bir etkiye sahip değildir.

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Literatür taramasının sonucunda, erteleme davranışının özellikle lise ve üniversite öğrencileri arasında oldukça yaygın ve ciddi bir sorun olduğu ortaya çıkmıştır. Bu konuda yapılan çalışmaların araştırma gruplarını çoğunlukla öğrenciler oluşturmakla birlikte akademik görevlerle iç içe olan öğretmenlerin de erteleme davranışlarını inceleyen çalışmalara alan yazında rastlanmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra erteleme konusunda Türkiye ve diğer ülkeleri karşılaştıran kültürlerarası çalışmalar mevcuttur. Ertelme davranışına ilişkin yurt içi ve yurt dışı literatüre bakıldığında, yapılan çalışmaların daha çok ilişkiyi ortaya koyan betimsel çalışmalar olduğu ve erteleme davranışının birçok değişkenle (akılcı olmayan inançlar, öz-saygı, öz-yeterlik, mükemmeliyetçilik, mesleki yeterlik algısı, depresyon, duygusal zeka, umut düzeyi, sürekli kaygı, kişilik özellikleri, düşünme stilleri, vb.) birlikte açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Yapılan yurt içi ve yurt dışı literatür taraması sonucunda, üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin erteleme davranışlarını açıklayan bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Akademik görevlerle

yoğun şekilde meşgul olan akademisyenlerin erteleme davranışlarını açıklamanın erteleme literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve analizine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Akademisyenlerin erteleme davranışları ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin belirlenmeye amaçlandığı bu çalışma ilişkisel modele göre geliştirilmiştir. İlişkisel araştırmalar mevcut olan fenomenler üzerinde çalışarak insan davranışlarının karmaşıklığının anlaşılabilmesine ya da açıklanabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu şekilde davranış örüntüleri ile davranışları tanımlayan değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenebilmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007; McMillan ve Schumacher, 2006). İki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin incelenebildiği ilişkisel araştırmaların üç önemli uygulamaya olanak vermektedir: (i) değişkenler arası ilişkileri değerlendirme, (ii) değişkenler arasındaki tutarlılığı değerlendirmek ve (iii) yordama yapmaktır (Ary, Jacobs, Sorensen ve Razavieh, 2010). Fraenkel, Wallen ve Hyun (2012) ilişkisel araştırmaların iki önemli amacı hizmet ettiğini ifade etmektedirler: (i) önemli kabul edilen insan davranışlarını açıklamak ve (ii) insan davranışlarının muhtemel sonuçlarını yordamaktır. İlişkisel araştırmaların doğasına uygun olarak bu çalışmada, belirlenen bağımsız değişkenlerin (kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik) bağımlı değişken (genel erteleme) ile arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

3. 2. Araştırma Grubu

İlişkisel modele uygun olarak tasarlanan bu çalışmanın, araştırma grubu Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde görev yapmakta olan akademisyenlerden uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 122 kadın (%40.7) ve 178 erkek (%59.3) toplam 300 akademisyenden oluşmaktadır. Araştırma grubunda yer alan akademisyenlerin yaşları 22 ile 66 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 36.03'tür (Ss: 9.36). Araştırmaya katılan akademisyenlere ilişkin bazı demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Akademisyenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Faktör	Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	122	40.7
	Erkek	178	59.3
Medeni Durum	Evli	179	59.7
	Bekar	121	40.3
Çocuk Sayısı	Sıfır	150	50
	Bir-İki	113	37.7
	Üç-Dört	36	12
	Beş ve üzeri	1	.3
Bilimsel Dergi Takip Düzeyi	Her Zaman	132	44
	Ara sıra	146	48.7
	Nadiren	22	7.3
Unvan	Prof. Dr.	63	21
	Doç. Dr.	61	20.3
	Yrd. Doç. Dr.	45	15
	Ar. Gör.	131	43.7
Yıllık ortalama makale sayısı	Sıfır	15	5
	Bir-İki	200	66.7
	Üç-Dört	62	20.7
	Beş ve üzeri	23	7.7
Yıllık ortalama bildiri sayısı	Sıfır	17	5.7
	Bir-İki	202	67.3
	Üç-Dört	60	20
	Beş ve üzeri	21	7
Yıllık ortalama yönetilen tez sayısı	Sıfır	27	9
	Bir-İki	228	76
	Üç-Dört	24	7
	Beş ve üzeri	27	8
Akademik teşvik sisteminden memnuniyet düzeyi	Evet	25	8.3
	Hayır	183	61
	Kismen	92	30.7

3. 3. Verilerin Toplanması

Bu başlık altında verilerin toplanması için izlenen yol ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada akademisyenlere, araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", "Genel Erteleme Ölçeği", "Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" ve "Eysenck kişilik Özellikleri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu" uygulanmıştır.

3. 3. 1. 1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan KBF' de yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, unvan, bilimsel dergileri takip düzeyi, yıllık ortalama makale ve bildiri sayısı, yıllık yönetilen tez sayısı, akademik teşvik sisteminden memnuniyet düzeyi gibi bilgi toplamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

3. 3. 1. 2. Genel Erteleme Ölçeği

Genel Erteleme Ölçeği, kişilerin günlük yaşamda yapmak durumunda oldukları işleri zamanında yapıp yapmadıklarını, bir başka ifadeyle erteleyip ertelemediklerini belirlemek amacıyla Çakıcı (2003) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 11 olumsuz, 7 olumlu olmak üzere toplam 18 madde bulunmaktadır. Ölçekte yer alan ifadelere verilen tepkiler "beni hiç yansıtmıyor", "beni çok az yansıtıyor", "beni biraz yansıtıyor", "beni çoğunlukla yansıtıyor", "beni tamamen yansıtıyor" biçiminde olmak üzere beş basamaklı Likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt faktörün cronbach alpha katsayısı .88, ikinci alt faktörün cronbach alpha katsayısı da .85 olarak hesaplanmıştır. Sperman Brown iki yarım test güvenirliği, 9 maddelik birinci yarım test için .86, 9 maddelik ikinci yarım test için .84 olmak üzere toplam .85 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenirlik katsayısı 1. faktör için .79, 2. faktör için ise .89 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, genel erteleme davranışı içeren bir ifadeye beni hiç yansıtmıyor diyenler 1, beni tamamen yansıtıyor diyenler 5 puan alacak biçimde tek yönlü puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 90, en düşük puan ise 18' dir. Ölçekten alınan yüksek puan kişilerin genel erteleme eğilimine sahip olduğunu göstermektedir (Çakıcı, 2003).

3. 3. 1. 3. Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu

Türkçe'ye Karancı, Dirik ve Yorulmaz (2007) tarafından çevrilerek uyarlanmıştır. Anket, 24 madde olup, kişiliği 3 ana faktörde değerlendirmektedir: dışadönüklük, nörotisizm, psikotisizm. Ayrıca yalan söyleme alt ölçeği ile anketin uygulanması esnasındaki yanlılığı engellemek ve geçerliliği ile ilgili kontrol amaçlanmaktadır. Her bir faktörün 6 madde ile değerlendirildiği bu ankette katılımcıdan 24 soruya Evet(1)-Hayır(0) formatıyla cevap vermeleri istenir. Her bir kişilik özelliği için alınabilecek puan 0 ile 6 arasında değişmektedir.

Dışa dönüklük, nörotisizm, psikotisizm ve yalan boyutları için Kuder-richardson alfa katsayıları sırasıyla .78, .65, .42 ve .64 olarak bulunmuştur. Ölçeklerin test-tekerrar test güvenilirlikleri sırasıyla .84, .82, .69 ve .69 olarak bulunmuştur. Ayrıca, ölçeğin yeterli düzeyde yapı geçerliliğine sahip olduğu bulgular arasındadır.

3. 3. 1. 4. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Frost, Marten, Labart ve Rosenblate (1990) tarafından öğrencilerin mükemmeliyetçilik eğilimlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçek, Likert tipinde 1-5 arası derecelendirme ile (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Türkçe uyarlama çalışmasında 35 madde 6 faktör altında toplanmıştır. Ölçek örneklem grubuna uygulandıktan sonra geçerlik yöntemi olarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi SPSS FACTOR (SPSS/WINDOWS) ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Sphericity testleri gerçekleştirilmiştir. KMO Örneklem Uygunluk katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity ise 4961.42 ile .001 düzeyinde manidar bulunmuştur. Altı faktör için faktör yüklemeleri: "düzen" (.63-.82). "hatalara aşırı ilgi" (.31-.70). "davranışlardan şüphe" (.40-.68) "aile beklentileri" (.55-.73). "ailesel eleştiri" (.41-.68). "kişisel standartlar" (.44-.62). Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenilirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Testin genel güvenilirlik katsayısı .83 olarak hesaplanırken; Düzen için .87, Hatalara Aşırı ilgi için .77, Davranışlardan şüphe için .61, Aile Beklentileri için .71., Ailesel Eleştiri için .65 ve Kişisel Standartlar için .63 olarak bulunmuştur. Testin yarıya bölme güvenilirlik katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanması için gerekli izin üniversite rektörlüğünden alınarak veriler toplanmaya başlamıştır. Veriler, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı güz döneminde 3 haftalık bir süre içinde toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Genel Erteleme Ölçeği, Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nden oluşan veri toplama araçları araştırmacı tarafından Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde görev yapmakta olan akademisyenlere uygulanmıştır. Veri toplama araçları akademisyenlere kendi çalışma ortamlarında araştırmacı tarafından araştırmanın amacı açıklanarak verilmiştir.

3. 4. Verilerin Analizi

Ölçekleri doldurmayı kabul eden 317 akademisyene ölçme araçları uygulandıktan sonra ölçekler araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Boş ve eksik doldurulan 17 ölçek değerlendirme dışı bırakılmıştır. Toplamda 300 ölçme aracı bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) ile analiz edilmiştir. Genel erteleme, kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik özellikleri arasındaki ilişkiler Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı tekniği ile analiz edilmiştir. Genel erteleme bağımlı değişkeninin cinsiyete ve medeni duruma dayalı farklılıklarını incelemek amacıyla non parametrik tekniklerden Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Genel erteleme değişkeninin çocuk sayısına, bilimsel dergileri takip etme durumuna, akademik unvana, yıllık ortalama makale, bildiri ve tez sayısına, akademik teşvik sisteminden memnun olma durumuna dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Veriler SPSS 16.00 paket programında çözümlenmiş, anlamlılık düzeyi .05 düzeyinde sınanmış, diğer anlamlılık düzeyleri ise ayrıca belirtilmiştir. Elde edilen bulgular araştırmanın amaç ve denencelerine uygun olarak tablolar ve grafikler halinde sunulmuştur.

4. BULGULAR

Bu bölüm araştırmanın hipotezleri kapsamında yapılan istatistiksel analizler sonucu elde edilen çözümlmeleri içermektedir.

4. 1. Genel Erteleme Davranışı, Kişilik Özellikleri ve Mükemmeliyetçilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler

Akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri, kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik özellikleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı tekniği, değişkenlerin sürekli bir dağılıma sahip olduğu ancak normal bir dağılım göstermediği durumlarda kullanılır (Büyüköztürk, 2002). Yapılan analize ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi kişilik özelliklerinden dışadönüklük ($r=-.04$, $p>.05$), nörotisizm ($r=.00$, $p>.05$) ve psikotisizm ($r=.02$, $p>.05$) ile mükemmeliyetçilik ölçeğinin alt boyutlarından düzen arasında anlamlı ilişkiler tespit edilememiştir. Benzer mükemmeliyetçilik alt ölçeklerinden hatalara aşırı ilgi ile dışadönüklük ($r=-.06$, $p>.05$) ve nörotisizm ($r=-.02$, $p>.05$) arasında anlamlı ilişkiler gözlenmezken psikotisizm ($r=-.11$, $p<.05$) alt boyutu ile negatif yönde bir ilişki saptanmıştır. Davranışlardan şüphe ile dışadönüklük ($r=.03$, $p>.05$), nörotisizm ($r=.09$, $p>.05$) ve psikotisizm ($r=-.04$, $p>.05$) alt boyutları arasında manidar bir ilişki gözlenmemiştir. Aile beklentileri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler gözlenmezken bu boyutun kişilik özellikleri testinin yalan boyutu ile anlamlı ilişki sergilediği saptanmıştır ($r=.17$, $p<.01$). Buna göre aile beklentileri ile ölçekteki yalan boyutu puanları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Dışadönüklük ($r=-.07$, $p>.05$), nörotisizm ($r=.02$, $p>.05$) ve psikotisizm ($r=.10$, $p>.05$) ile aile eleştirisi alt ölçeği puanları arasında anlamlı ilişkiler yoktur. Benzer şekilde kişisel standartlar alt ölçeği ile dışadönüklük ($r=-.07$, $p>.05$), nörotisizm ($r=.04$, $p>.05$) ve psikotisizm ($r=.05$, $p>.05$) arasında da anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Araştırmanın temel değişkenlerinden olan erteleme eğilimi ile kişilik özelliklerinden dışadönüklük ($r=-.03$, $p>.05$),) ve psikotisizm ($r=.01$, $p>.05$) arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Buna karşı erteleme ile nörotisizm ($r=.15$, $p<.05$) kişilik özelliği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum nörotisizm kişilik puanlarının artışına bağlı olarak erteleme eğilimlerinin de arttığını ifade etmektedir. Bubulgunun yanı sıra erteleme ile kişilik özellikleri testinin yalan boyutu ile anlamlı ilişki sergilediği saptanmıştır ($r=-.14$, $p<.05$). Buna göre erteleme ile ölçeğin yalan boyutu puanları arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, erteleme

eğilimi ile mükemmeliyetçilik alt boyutlarından davranışlardan şüphe ($r= .23$, $p<.01$), aile beklentileri ($r=.19$, $p<.01$) ve ailesel eleştiri ($r=.12$, $p<.05$) arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Bu durum davranışlardan şüphe, aile beklentileri ve ailesel eleştiri puanlarının artışına bağlı olarak erteleme eğilimlerinin de arttığını ifade etmektedir.

Tablo 2. Genel Erteleme Davranışı, Kişilik Özellikleri ve Mükemmeliyetçilik Özellikleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Dayalı Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Ort	Ss
1.Düzen	1											23.50	4.69
2.Hatalara Aşırı İlgi	.19**	1										38.21	5.22
3.Davranışlardan Şüphe	.37**	.28**	1									24.14	3.85
4. Aile Beklentileri	.41**	.30**	.60**	1								24.03	5.93
5. Ailesel Eleştiri	.24**	.21**	.11	.15**	1							13.36	3.58
6.Kişisel Standartlar	.29**	.31**	.25**	.20**	.07	1						25.93	4.29
7.Dışadönüklük	-.04	-.06	.03	-.03	-.07	-.07	1					2.74	0.93
8. Yalan	-.02	-.05	.07	.17**	-.05	-.01	-.03	1				4.25	1.23
9.Nörotisizm	.00	.08	.09	-.02	.02	-.04	.15*	-.32**	1			2.03	1.15
10. Psikotisizm	.02	-.11*	-.04	-.02	.10	.05	-.02	.11	-.12*	1		2.13	0.99
11.Erteleme	.09	.09	.23**	.19**	.12*	.00	-.03	-.14*	.15**	.01	1	45.73	5.53

* $p<.05$ ** $p<.01$

4. 2. Genel Erteleme Davranışının Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Genel erteleme davranışının cinsiyet, mendi durum, çocuk sayısı, bilimsel dergileri izleme durumu, yıllık ortalama makale sayısı, yıllık ortalama bildiri sayısı, yıllık yönetilen ortalama tez sayısı, unvan ve akademik teşvik memnuniyet durumu değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için farklı analizler yapılmıştır. Bu analiz sonuçları aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

4. 2. 1. Genel Erteleme Davranışı ve Cinsiyet

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin cinsiyete göre farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Gruplarda yer alan katılımcıların 50'den fazla olduğu durumlarda verilerin dağılımını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnow testi sonuçları değerlendirilmektedir. Yapılan normallik analizi sonucunda kadın ($D= .09$, $p<.05$) ve erkek ($D= .10$, $p<.001$) akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 3). Bu nedenle kadın ve erkek akademisyenlerin

genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Mann Whitney-U testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

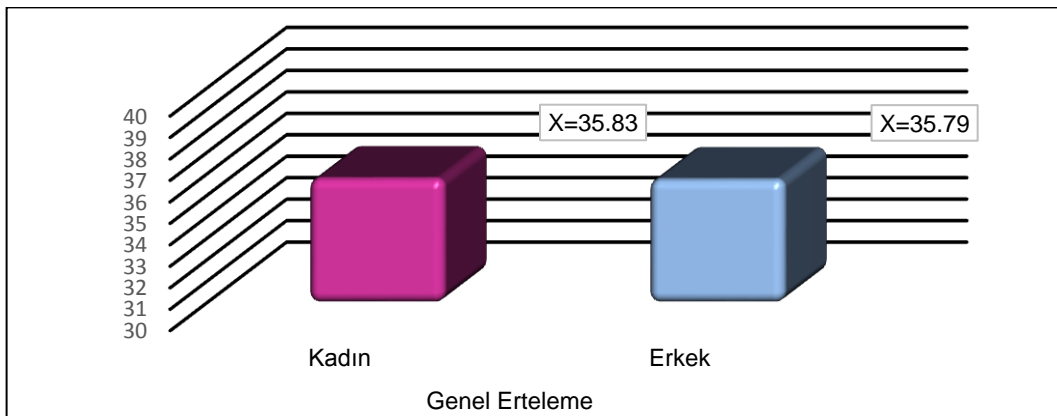
Tablo 3. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Cinsiyete Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Kolmogorov-Smirnov	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Kadın	122	.09	35.83	10.92
	Erkek	178	.10	35.79	10.87

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda kadın ve erkek akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (U=10791, $p= .92$, $z= -.09$).

Tablo 4. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Cinsiyete Dayalı Farklılıklarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	p
Genel Erteleme	Kadın	122	151.05	18428	10791	-.09	.92
	Erkek	178	150.12	26722			

Grafik 1. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin cinsiyete dayalı farklılıkları

4. 2. 3. Genel Erteleme Davranışı ve Medeni Durum

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin medeni duruma göre farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik analizi sonucunda evli ($D= .10$, $p<.001$) akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 5). Bu nedenle evli ve bekar akademisyenlerin genel erteleme

puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Mann Whitney-U testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

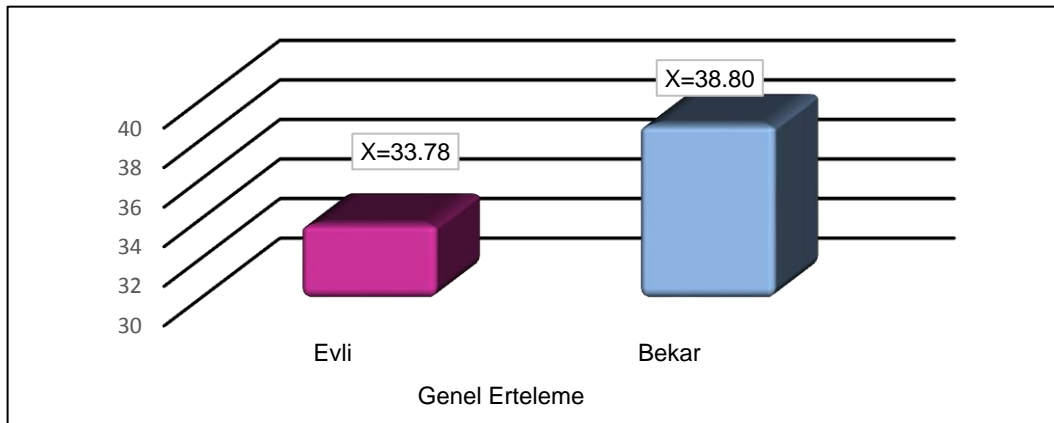
Tablo 5. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Medeni Duruma Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Kolmogorov-Smirnov	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Evli	179	.10	33.78	10.03
	Bekar	121	.08	38.80	11.41

Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda evli ve bekar akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($U = 8015.50$, $p = .0012$, $z = -3.82$). Bekar akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının ($X = 38.80$, $Ss = 11.41$) evli akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarından ($X = 33.78$, $Ss = 10.03$) yüksek olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

Tablo 6. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Medeni Duruma Dayalı Farklılıklarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	SO	ST	U	Z	P
Genel Erteleme	Evli	179	134.78	24125.50	8015.50	-3.82	.001
	Bekar	121	173.76	21024.50			

Grafik 2. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin medeni duruma dayalı farklılıkları

4. 2. 4. Genel Erteleme Davranışı ve Çocuk Sayısı

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin çocuk sayısı değişkenine dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Gruplarda yer alan katılımcıların 50'den az olduğu durumlarda verilerin dağılımını belirlemek amacıyla Shapiro-Wilk testi sonuçları değerlendirilmektedir. Yapılan normallik analizi sonucunda çocuk sahibi olmayan ($W = .95$, $p < .05$) ve bir-iki çocuk sahibi olan ($W = .95$, $p < .01$) akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 7). Bu nedenle çocuk sayısına göre genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

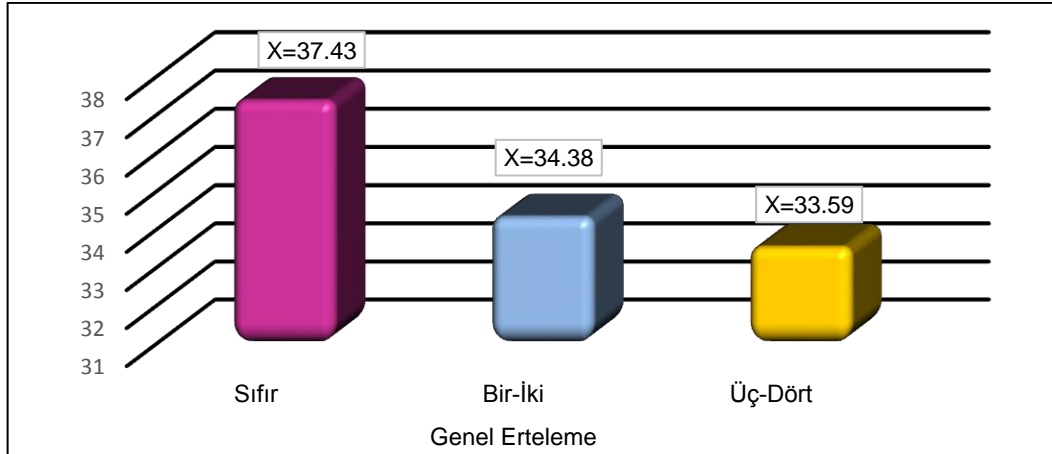
Tablo 7. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Sıfır	150	.95	37.43	11.67
	Bir-iki	113	.95	34.38	9.76
	Üç-dört	37	.96	33.59	9.96

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin çocuk sayısı değişkenine dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($H = 5.40$, $Sd = 2$, $p = .06$).

Tablo 8. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Çocuk Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	X^2	P
Genel Erteleme	Sıfır	150	161.99	2	5.40	.06
	Bir-iki	113	140.45			
	Üç-dört	37	134.59			

Grafik 3. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin çocuk sayısına dayalı farklılıkları

4. 2. 4. Genel Erteleme Davranışı ve Bilimsel Dergileri İzleme Durumu

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin bilimsel dergileri izleme durumu değişkenine dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik analizi sonucunda bilimsel dergileri izleme durumuna göre akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 9). Bu nedenle bilimsel dergileri izleme durumuna göre genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

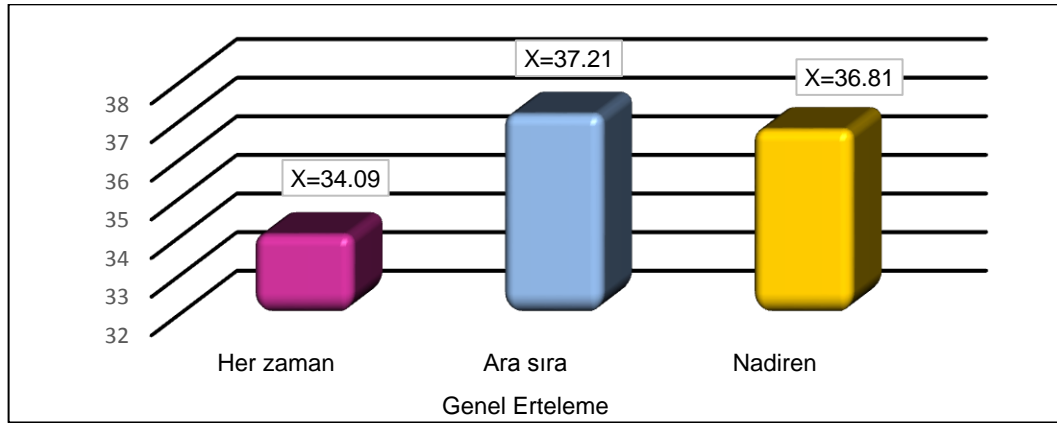
Tablo 9. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Bilimsel Dergileri İzleme Durumuna Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Her zaman	132	.94	34.09	10.83
	Ara sıra	146	.96	37.21	11.26
	Nadiren	22	.89	36.81	6.47

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin bilimsel dergileri izleme durumuna dayalı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($H= 7.10$, $Sd: 2$, $p=.02$). Belirlenen farklılıkların kaynağını saptamak amacıyla ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; bilimsel dergileri her zaman takip eden akademisyenler ile bilimsel dergileri ara sıra takip eden akademisyenlerin genel erteleme puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($U=8044.y$, $z= -2.35$, $p= .01$).

Tablo 10. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Bilimsel Dergileri İzleme Durumuna Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Bilimsel Dergileri İzleme Durumu	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	P
Genel Erteleme	Her zaman	132	135.66	2	7.10	.02
	Ara sıra	146	160.99			
	Nadiren	22	169.89			

Grafik 4. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin bilimsel dergileri izleme durumuna dayalı farklılıkları

4. 2. 5. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Makale Sayısı

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik analizi sonucunda yıllık ortalama makale sayısı bir-iki ($W=.95, p<.05$) ve makale sayısı üç-dört ($W=.94, p<.05$) olan akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 11). Bu nedenle yıllık ortalama makale sayısına göre genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

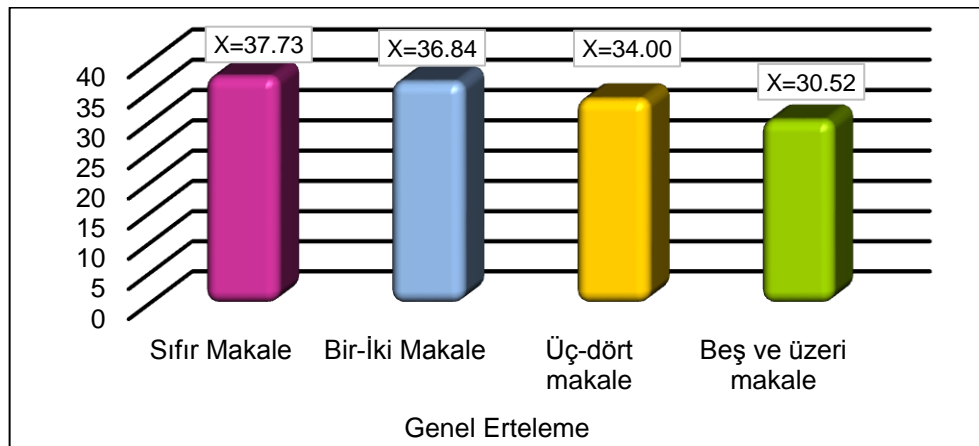
Tablo 11. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Makale Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Sıfır	15	.94	37.73	10.20
	Bir-İki	200	.95	36.84	11.25
	Üç-dört	62	.94	34.00	10.20
	Beş ve üzeri	23	.93	30.52	7.51

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısına dayalı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($H= 8.27$, $Sd: 3$, $p=.04$). Belirlenen farklılıkların kaynağını saptamak amacıyla ikili karşılaştırmalı Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; yıllık ortalama makale sayısı sıfır olan akademisyenler ile yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($U=93$, $z= 2.37$, $p= .01$). Buna göre yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin ($X=30.52$, $Ss= 7.51$) yıllık ortalama makale sayısı sıfır olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinden ($X=37.73$, $Ss= 10.20$) daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, yıllık ortalama makale sayısı bir-iki olan akademisyenler ile yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($U=1597$, $z=2.40$, $p= .01$). Yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının ($X=30.52$, $Ss= 7.51$), yıllık ortalama makale sayısı bir-iki olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinden ($X=36.84$, $Ss=11.25$) daha düşük olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak yorumlanabilir.

Tablo 12. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Makale Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Yıllık Ortalama Makale Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	X^2	P
Genel Erteleme	Sıfır	15	170.77	3	8.27	.04
	Bir-İki	200	157.60			
	Üç-Dört	62	137.16			
	Beş ve üzeri	23	111.54			

Grafik 5. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısına dayalı farklılıkları

4. 2. 6. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Bildiri Sayısı

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama bildiri sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik analizi sonucunda yıllık ortalama bildiri sayısı bir-iki ($W=.96$, $p<.05$) ve bildiri sayısı üç-dört ($W=.92$, $p<.05$) olan akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 13). Bu nedenle yıllık ortalama bildiri sayısına göre genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

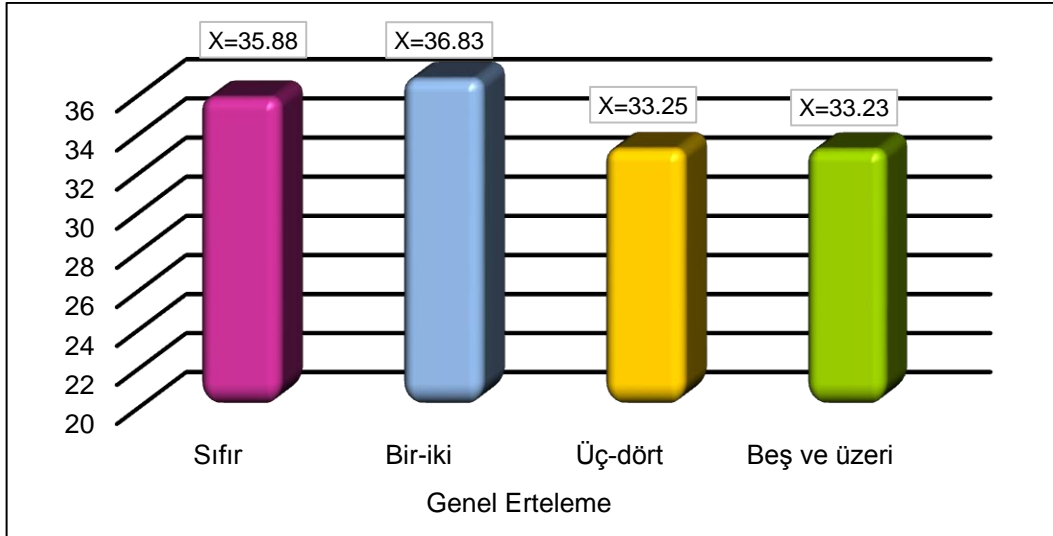
Tablo 13. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Bildiri Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Sıfır	17	.93	35.88	8.81
	Bir-İki	202	.96	36.83	11.14
	Üç-dört	60	.92	33.25	11.11
	Beş ve üzeri	21	.97	33.23	7.50

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama bildiri sayısına dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($H= 6.77$, $Sd: 3$, $p=.07$).

Tablo 14. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Bildiri Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Yıllık Ortalama Bildiri Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	X^2	P
Genel Erteleme	Sıfır	17	158.18	3	6.77	.07
	Bir-İki	202	158.33			
	Üç-Dört	60	126.98			
	Beş ve üzeri	21	136.12			

Grafik 6. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama bildiri sayısına dayalı farklılıkları

4. 2. 7. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Yönetilen Ortalama Tez Sayısı

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama yönetilen tez sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik analizi sonucunda yıllık ortalama yönetilen tez sayısı bir-iki ($W=.95$, $p<.05$) olan akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 15). Bu nedenle yıllık ortalama yönetilen tez sayısına göre genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

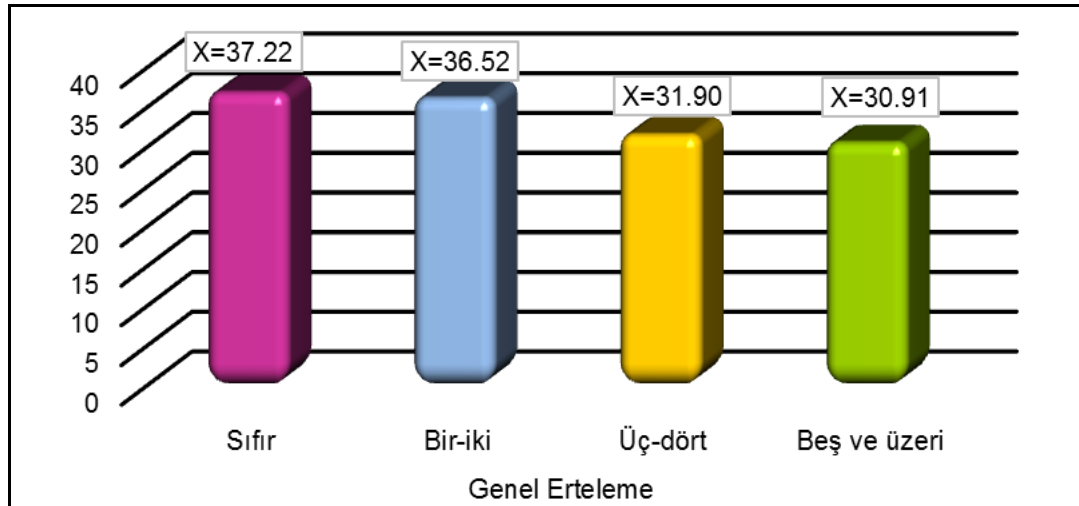
Tablo 15. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Yönetilen Tez Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Sıfır	27	.96	37.22	10.25
	Bir-iki	228	.95	36.52	11.26
	Üç-dört	21	.96	31.90	8.57
	Beş ve üzeri	24	.93	30.91	7.54

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama yönetilen tez sayısına dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($H= 7.23$, $Sd: 3$, $p=.06$).

Tablo 16. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Yıllık Ortalama Yönetilen Tez Sayısına Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Yıllık Ortalama Tez Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	P
Genel Erteleme	Sıfır	27	164.17	3	7.23	.06
	Bir-iki	228	155.07			
	Üç-Dört	21	121.83			
	Beş ve üzeri	24	116.75			

Grafik 7. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama yönetilen tez sayısına dayalı farklılıkları

4. 2. 8. Genel Erteleme Davranışı ve Unvan

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik unvana dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normallik analizi profesörlerin ($W=.93$, $p<.05$), yardımcı doçentlerin ($W=.94$, $p<.05$) ve araştırma görevlilerinin ($W=.96$, $p<.05$) genel erteleme puan ortalamalarının normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 17). Bu nedenle akademik Unvana göre genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

Tablo 17. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Unvana Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Prof. Dr.	63	.93	33.17	11.24
	Doç. Dr.	61	.96	35.29	9.47

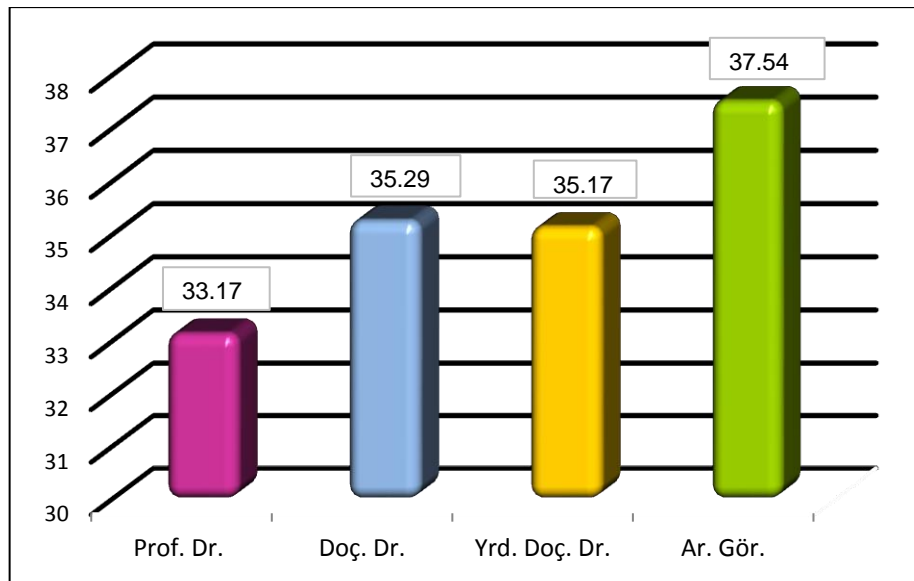
Tablo 17'nin devamı

Genel Erteleme	Yrd. Doç. Dr.	45	.94	35.17	8.79
	Ar. Gör.	131	.96	37.54	11.72

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik unvana dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (H= 7.33, Sd: 3, p=.06).

Tablo 18. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Unvana Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Akademik Unvan	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	P
Genel Erteleme	Prof. Dr.	63	126.94	3	7.32	.06
	Doç. Dr.	61	149.61			
	Yrd. Doç. Dr.	45	148.77			
	Ar. Gör.	131	162.84			

Grafik 8. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin unvana dayalı farklılıkları

4. 2. 9. Genel Erteleme Davranışı ve Akademik Teşvik Memnuniyet Durumu

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik teşvik sisteminden memnuniyet durumuna dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla öncelikle Shapiro-Wilk testi yapılmış ve uygulanacak analiz türü belirlenmiştir. Yapılan normalite analizi sonucu akademik teşvik sisteminden memnun olmayan ($W = .94$, $p < .05$) ve kısmen memnun olan ($W = .96$, $p < .05$) akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının

normal dağılmadığı sonucuna varılmıştır (Tablo 19). Bu nedenle akademik teşvik sisteminden memnuniyet durumuna dayalı olarak genel erteleme puan ortalamalarının karşılaştırılmasında parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis testinin uygulanmasına karar verilmiştir.

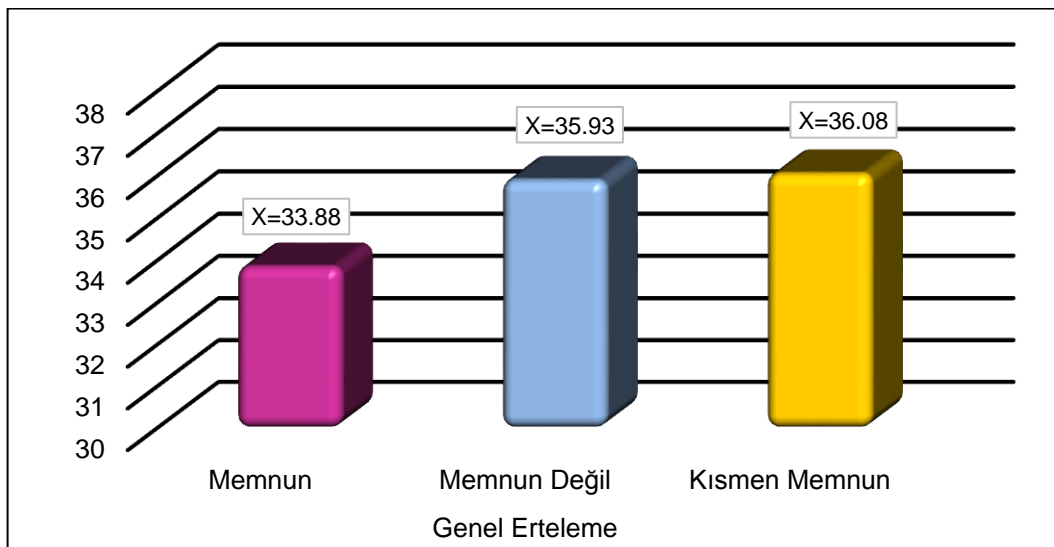
Tablo 19. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Akademik Teşvik Sistemine Dayalı Farklılıklarına İlişkin Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Faktör	N	Shapiro-Wilk	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (Ss)
Genel Erteleme	Memnun	25	.94	33.88	10.56
	Memnun Değil	183	.94	35.93	11.10
	Kısmen Memnun	92	.96	36.08	10.55

Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik teşvik sisteminden memnun olma durumuna dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (H= .69, Sd: 2, p=.70).

Tablo 20. Akademisyenlerin Genel Erteleme Düzeylerinin Akademik Teşvik Sistemine Dayalı Farklılıklarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Değişken	Akademik Teşvik Memnuniyet Durumu	N	Sıra Ort.	Sd	X ²	P
Genel Erteleme	Memnun	25	137.72	2	.69	.70
	Memnun Değil	183	150.46			
	Kısmen Memnun	92	154.06			

Grafik 9. Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik teşvik sistemine dayalı farklılıklar

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada, akademisyenlerin erteleme davranışları ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiler ile akademisyenlerin erteleme davranışlarının cinsiyet, medeni durum, ocuk sayısı, bilimsel dergileri izleme durumu, yıllık ortalama makale ve bildiri sayısı, yıllık ortalama yürütülen tez sayısı, unvan ve akademik teşvik memnuniyet durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu bölümde, araştırma sorularının analizi sonucunda elde edilen bulguların yorumuna yer verilmiştir.

5. 1. Akademisyenlerin Genel Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik zellikleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması

Akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri ve mükemmeliyetçilik özellikleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda genel erteleme ile davranışlardan şüphe alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu bulgu, ilgili literatürde yer alan bulgular tarafından desteklenmektedir. Sarioğlu'nun (2011) yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin akademik erteleme davranışları ile davranışlardan şüphe boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sarioğlu'na (2011) göre bireylerin daha az hata yapmanın gerekliliğine olan inançları arttıkça rutin işlerde dahi yaptıklarının doğruluğundan şüphe duymaya ve hatasız olmak için yeni baştan yapmaya başlarlar ve verilen görevi doğru yapmak için gereksiz yere daha fazla zaman harcarlar. Başarısızlıktan ve hata yapmaktan kaçınma arttıkça erteleme eğilimi de artış göstermektedir. Bu durum, işin teslim tarihinin ve başka bir işin başlangıç tarihinin gecikmesine sebep olarak etkili zaman planlamayı ve yönetmeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bulut'un (2014) ğretmen adaylarının akademik erteleme davranışlarını incelediği araştırmasının sonuçlarına göre akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Frost ve diğ.'nin (1990) yaptıkları araştırmada da davranışlardan şüphe etme ile erteleme arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Davranışlardan şüphe boyutunda birey verilen bir işi ya da görevi mümkün olduğunca en az hata ile yapıp mükemmele ulaşma düşüncesindedir. Birey, sahip olduğu mükemmele ulaşma arzusundan dolayı yaptığı işin doğruluğundan veya istenilen standartlarda olup olmadığından aşırı derecede şüphe eder. Bu şüphe, bireye yapılan işi tekrar tekrar kontrol ettirme ihtiyacı hissettirir. Kontrol amacıyla sık sık yapılan tekrarlardan dolayı çokça zaman kaybeden birey, zamanı kontrol etmede sıkıntı çeker ve bu durum, akademik

erteleme davranışını göstermesine neden olur. Bu bulgu, erteleme davranışının başarısızlık ve yetersizlikle birlikte zedelenen benliği korumaya yönelik olduğu görüşüyle açıklanabilir. İlgili literatür tarandığında başarısızlık korkusunun erteleme eğilimiyle ilişkili olan önemli bir değişken olduğunu ortaya koyan çok sayıda araştırma mevcuttur (Burka ve Yuen, 2008; Solomon ve Rothblum, 1984; Flett ve diğ., 1992; Schouwenburg, 1992; Brownlow ve Reasinger, 2000; Saddler ve Buley, 1999; Özer ve Altun, 2011).

Akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri ile ailesel beklenti alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, ilgili literatürde yer alan bulgular tarafından desteklenmektedir. Frost ve diğ. (1990)'nın yaptıkları çalışmada, aile beklentileri ile erteleme davranışı sıklığı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Onwuegbuzie (2000), akademik erteleme davranışı ile başkalarının kişiden beklentileri arasında, pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Yine benzer şekilde Çakıcı'nın (2003) yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin akademik erteleme davranışları ile başkalarının kişiden beklentileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmacı, başkalarının kişiden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçilik algısı yüksek olan öğrencilerin daha fazla akademik erteleme davranışı gösterdiğini belirtmektedir. Bu bulguların dışında literatürde, erteleme davranışı ile ailesel beklenti alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar da mevcuttur. Sarıoğlu'nun (2011) yaptığı çalışmada da akademik erteleme ile aile beklentileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yine Bulut'un (2014) yapmış olduğu çalışmada da akademik erteleme davranışı ile aile beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan akademisyenlerin ailesel beklentileri arttığında erteleme davranışlarının da arttığı bulgusu, ailelerinin yüksek beklentileri bireylerin kaygı seviyelerinin artmasına neden olacağından, bireylerin görevlerini yerine getirirken bu beklentileri karşılamayacaklarını düşünerek tembellik etmeleri yani erteleme davranışı yapmalarıyla yorumlanabilir.

Akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri ile ailesel eleştiri alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, ilgili literatürde yer alan bulgular tarafından desteklenmektedir. Ailesel eleştiri algısında birey, düşük performansın veya hataların ebeveynler tarafından aşırı derecede eleştirildiğine yönelik bir düşünceye sahiptir. Buna göre, yaptığı hataların veya sergilediği performansın ailesi tarafından aşırı derecede eleştirildiğine yönelik algısı yüksek olan bireyler, daha fazla akademik erteleme davranışı göstermektedir. Frost ve diğ. (1990) da bu çalışmadan elde edilen sonuçlara benzer şekilde yapmış oldukları çalışmada, ailesel eleştiri algısı ile erteleme sıklığı arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Kandemir'in (2014) yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına göre üniversiteli öğrencilerin akademik erteleme davranışları ile çok boyutlu

mükemmeliyetçilik özelliklerinden düzen alt boyutu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanırken, ailesel eleştiri alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Mükemmeliyetçi ailesel eleştiri algısı, bireyin ailesinin, kendileri için gerçekçi olmayan standartlara sahip olduğu, sıkı bir şekilde değerlendirildikleri ve mükemmel olmaları için baskı yapmaları şeklinde algılanması ile ilgili olduğu söylenebilir. Buna göre, kişinin aileyi eleştirel anlamda mükemmeliyetçi algılamasının artması ile birlikte akademik erteleme eğilimi doğrudan artmaktadır. Araştırmada çıkan bu sonucun daha önce yapılan çalışmalar tarafından desteklendiği görülmektedir (Çakıcı, 2003; Flett ve diğ., 1995; Martin ve diğ., 1993; Kağan, Çakır, İlhan ve Kandemir, 2010). Ferrari'nin (1992) erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, bireyin çevresindekilerin kendisinden beklentilerini mükemmeliyetçi olarak algılaması, erteleme davranışlarıyla pozitif yönlü ilişkili olduğunu görülmektedir.

Çakıcı (2003) ise yapmış olduğu çalışmada, lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışını incelemiş ve araştırma sonucunda, çevreyi eleştirel anlamda mükemmeliyetçilik olarak algılaması ile birlikte, öğrencilerin akademik görevlerini erteleme eğiliminin de buna paralel olarak arttığını belirlemiştir. Yine, Kağan ve diğ. (2010)'nin üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışını, mükemmeliyetçilik, obsesif-kompulsif ve beş faktör kişilik özellikleri ile açıklanmaya çalışıldığı araştırmada, mükemmeliyetçiliğin "mükemmeliyetçi ailesel eleştiri algısı" boyutu akademik ertelemenin pozitif yönlü önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir. Ferrari (1992)'ye göre, bireye, başkalarının koymuş olduğu standartlar bireylerde, aşırı ve kontrol edilemez olarak algılamasının sonucunda bireyde yoğun bir kaygı ve stres oluşturur. Yine, Hewitt ve Flett'e (1991) göre, yüklenen standartlar aşırı ve kontrol edilemez olarak algılandığı için öfke, anksiyete ve depresyon gibi duygusal durumlar ve başarısızlık yaşantıları ortaya çıkabilir. Yüksek düzeyde sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçiler diğerlerinin beklentilerini karşılama ile ilgili oldukları için negatif olarak değerlendirilmekten çok fazla korkarlar. Bireyler yaşamış oldukları kaygıyla başa çıkmak için görev ve sorumluluklarını erteleyerek bu durumdan kurtulmaya çalışabilirler. Bu durum, ailelerin bireylerden beklentilerinin artırmasına bağlı olarak bireyin kişisel standartlarını yükseltmesine ve bireyin daha yoğun kaygı yaşamasına neden olabilir. Bireyler yaşadıkları bu kaygıyla başa çıkmak için erteleme davranışına gidebilirler.

5. 2. Akademisyenlerin Genel Erteleme Davranışları ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması

Akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda genel erteleme ile nörotisizm kişilik özelliği

arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Konu ile ilgili literatüre bakıldığında, genel erteleme davranışı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan araştırmaların beş büyük kişilik özelliği üzerinde odaklandığı ve yapılan araştırmaların farklı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir (McCown ve diğ., 1987; Schowenburg ve Lay, 1995; Lee ve diğ., 2006; Özer ve Altun, 2011; Özer, 2012). Çam (2013), ergenlerde beş büyük kişilik özelliğinin genel ve akademik ertelemeyi yordama gücünü incelediği araştırmasında dışadönüklük ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinin akademik erteleme ile istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki sunmadığını, sorumluluk boyutunun hem genel hem de akademik ertelemeyi istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya koymuştur. Kandemir'in (2014) yapmış olduğu bir araştırmanın sonucunda, beş büyük kişilik özelliklerinden sorumluluk alt boyutunun, akademik erteleme eğilimini doğrudan yordayan önemli bir değişken olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, kişilik özelliklerinden sorumluluğun artması ile birlikte akademik erteleme düşmeye başlamaktadır. Albayrak'ın (2014) yapmış olduğu araştırmanın sonuçları, beş faktör kişilik özelliklerinin alt faktörlerinden sorumluluk ve yumuşak başlılık boyutlarının üniversite öğrencilerinin akademik erteleme eğilimlerini anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. İlgili literatür incelendiğinde, erteleme davranışı ile kişilik özelliklerinin duygusal dengesizlik ya da diğer adıyla nevrotiklik boyutu arasında doğrusal olmayan ilişkiler bulunduğu görülmektedir (Flett ve diğ., 2012; Johnson ve Bloom, 1995; Diaz-Morales, Cohen ve Ferrari,2008). McCown ve diğ. (1987) tarafından yapılan çalışma da bu sonucu destekler niteliktedir. Bu araştırmanın sonuç, düşük ve yüksek duygusal dengesizlik puanlarının erteleme ile pozitif bir ilişki sunduğu yönündedir. Schowenburg ve Lay (1995) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde bulguların elde edildiği görülmüştür. Araştırmacılar dışadönüklük ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinin diğer kişilik özelliklerine göre daha düşük ilişki sunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Steel (2007) özellikle duygusal dengesizliğin, dürtüselliği tetiklediğini ve bunun da erteleme davranışı ile sonuçlandığını belirtmektedir.

Eysenck geliştirmiş olduğu envaterde tanımladığı ayırıcı kişilik özelliklerinin belli duygu ve davranışlarla ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Buna göre, nörotisizm alt boyutu puanı yüksek olan bireylerin kaygı, korku ve depresyona, düşük benlik saygısına, duygusal ve mantık dışı davranışlar göstermeye yönelik yatkınlıkları olduğu belirlenmiştir (Eysenck ve Eysenck, 1975). Erteleme ile ilgili yapılan çalışmaların önemli bir kısmı erteleme ile kaygı, depresyon, öz-saygı ve irrasyonel inançların ilişkisine vurgu yapmıştır (Burka ve Yuen, 2008; Ferrari ve diğ., 1995; Solomon ve Rothblum, 1984; Senecal ve diğ., 1995; Deniz ve Akdoğan, 2014; Owens ve Newbegin, 1997; Aydoğan ve Özbay,

2012; Knaus, 1998; Ellis ve Knaus, 1977). Bu çalışmanın araştırma grubunu oluşturan akademisyenlerin nörotik davranışları arttığında erteleme düzeylerinin de arttığı bulgusu, aşırı kaygılı olan, depresyona eğilimli olan, düşük öz-saygıya ve bir takım irrasyonel inançlara sahip bireylerin görevlerini organize etmede zorluk yaşadıkları, amaçlarına ulaşmada duyguları tarafından engellendikleri ve bu nedenle de daha çok erteleme yaptıkları biçiminde yorumlanabilir.

5. 3. Akademisyenlerin Genel Erteleme Davranışlarının Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulguların Tartışılması

5. 3. 1. Genel Erteleme Davranışı ve Cinsiyet

Genel erteleme davranışının cinsiyet durumuna göre fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analiz sonucunda, kadın ve erkek akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Literatür incelendiğinde genel erteleme davranışı ile cinsiyet arasındaki farka ilişkin yapılan araştırmaların farklı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda cinsiyetler arası fark bulunmazken (Solomon ve Rothblum, 1984; Haycock, 1993; Watson, 2001; Onwuegbuzic, 2004), bazı araştırmalarda cinsiyetler arası fark erkeklerin (Çakıcı, 2003; Uzun Özer, 2009; Senecal ve diğ., 1995; Balkıs, 2007; Balkıs ve Duru, 2009; Kandemir, 2014; Nguyen, Ferrari ve Steel, 2013; Berber Çelik, 2014; Albayrak, 2014) veya kızların (Washington, 2004) aleyhine sonuçlar vermektedir.

Erteleme davranışına ilişkin literatür incelendiğinde yapılan araştırmaların lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin genel erteleme davranışlarını inceleyen çalışmalar az olmakla beraber mevcutken akademisyenlerin erteleme davranışlarını inceleyen bir çalışmaya araştırmanın yapıldığı süre içerisinde rastlanmamıştır. Erteleme davranışını yetişkin popülasyon üzerinde inceleyen araştırmaların sonuçlarına bakıldığında genel erteleme davranışı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmadığı görülmektedir (Gülebağlan, 2003; Güner, 2008; Kızılkaya Cumaoğlu ve Diker Coşkun, 2012; Özdemir, 2012, İci, 2012). Erteleme davranışında cinsiyet faktörü üzerine yapılan araştırmalarda ortaya konulan farklı bulguların sebebi, araştırma gruplarının bulunduğu sosyo-ekonomik konum, yaş vb. faktörler olabilir. Burka ve Yuen'e (2008) göre erkek egemen toplumlarda başarı rolü daha çok erkeklere yüklenmiş ve kadınlar bu anlamda daha geri planda kalmıştır. Başarılı olmanın toplumdan dışlanma riskini beraberinde getirdiğini düşünen kadınlar, başarılı olmaktan kaçınmakta ve kendilerini başarıya götürecek işlerini ertelemektedirler. Dünyada erkek egemen toplum anlayışının daha eşitlikçi ve demokratik bir toplum anlayışına doğru

ilerlemesi sonucu, kadının gerek iş gerekse eğitim hayatında erkekler ile eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğu anlayışı giderek yayılmakta ve kabul görmektedir. Jackson (2002), erkek öğrencilerin sınıf ortamına kendilerinin daha çok erkeksi kimliklerini gösterecek ajandalarla gelmekte ve kendilerini kızlardan farklılaştıracak davranışlarda bulduklarını belirtmiştir. Bu nedenle akademik çalışmalar (ödev yapma, sınavlara hazırlanma vb.), erkek öğrenciler tarafından daha “kadınsı” bir iş olarak algılanmakta ve erkek öğrenciler “kadınsı” olarak etiketlenmemek için akademik çalışmalardan erteleme davranışı göstererek kaçındıkları savunulmuştur.

Ancak cinsiyet rollerine dayalı bu farklılıkların, toplumların git gide daha modernleşmeleri ve bireylerin eğitim düzeylerindeki artışla birlikte daha azaldığı söylenebilir. Özellikle toplumdaki yüksek eğitim seviyesinin temsilcisi olan, toplumda cinsiyete dayalı eşitsizlikleri eğitimle birlikte kırmaya çalışan ve buldukları tüm platformlarda kadın veya erkek fark göstermeksizin akademik çalışmalarını büyük bir titizlikle sürdüren akademisyenlerin erteleme davranışlarının cinsiyete göre fark göstermemesinin sebebi olarak bu durum gösterilebilir.

5. 3. 2. Genel Erteleme Davranışı ve Medeni Durum

Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin medeni duruma göre farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda evli ve bekar akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Bekar akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarının evli akademisyenlerin genel erteleme puan ortalamalarından yüksek olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir. Yani araştırma sonuçları, bekar akademisyenlerin evli akademisyenlerden daha çok erteleme davranışı sergilediğini ortaya koymaktadır. Literatür incelendiğinde genel erteleme davranışı ile medeni durum arasındaki farka ilişkin yapılan araştırmaların farklı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda genel erteleme düzeyinin medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Özdemir'in (2012), ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin genel erteleme düzeylerini incelediği araştırmasının sonuçları genel erteleme düzeylerinin medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Yine Güner'in (2008) ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan sınıf ve branş öğretmenleri ile yürüttüğü araştırmasında, genel erteleme düzeyinin medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Birbirine paralel bu iki araştırma bulgusunun aksine bu çalışmada genel erteleme düzeyinin medeni durum değişkeni tarafından anlamlı bir biçimde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Planlı çalışmanın ve zamanı etkili bir biçimde yönetmenin önemli olduğu

akademisyenlik mesleği elemanlarının özel hayatlarındaki yaşayış biçimleri hem akademik performanslarını hem de sosyal yaşamlarını etkilemektedir. Bireylerin yaşam tarzları üzerinde evli veya bekar oluşlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Evliliğin, bireylerin sorumluluklarını arttırmasına karşın kişinin yaşamını daha düzenli hale getirdiği toplum tarafından kabul edilmiş bir görüştür. Birçok görev ve sorumluluğu çoğunlukla aynı zamanda yerine getirmesi gereken evli bireylerin, bu durumun üstesinden gelebilmeleri için zamanlarını daha iyi planlamaları gerekliliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Özellikle iş yaşamında birçok görev ve sorumluluklarının olduğu bilinen akademisyenlerin evlilikle birlikte yaşamlarını daha iyi planladıkları düşünülebilir. Bu durum araştırma sonuçlarında ulaşılan genel erteleme düzeyi ile medeni durum arasındaki farkın anlamlılığı açısından yorumlanabilir.

5. 3. 3. Genel Erteleme Davranışı ve Çocuk Sayısı

Akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin çocuk sayısı değişkenine dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak genel erteleme ile çocuk sayısı arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır.

5. 3. 4. Genel Erteleme Davranışı ve Bilimsel Dergileri İzleme Durumu

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin bilimsel dergileri izleme durumu değişkenine dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin bilimsel dergileri izleme durumuna dayalı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; bilimsel dergileri her zaman takip eden akademisyenler ile bilimsel dergileri ara sıra takip eden akademisyenlerin genel erteleme puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ancak genel erteleme ile bilimsel dergileri izleme durumu arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Literatür taraması yapıldığında, Kızılkaya Cumaoğlu ve Diker Coşkun'un (2012) öğretmenlerin akademik erteleme düzeyleri ile teknoloji kullanma durumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, öğretmenlerin erteleme düzeylerinin gündemi takip etme durumuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğretmenlerin gündelik yaşama ilişkin kendi yaşamını doğrudan etkilemeyen ancak içinde yaşadığı toplum, dünya ile ilgili güncel konulardaki farkındalığının erteleme davranışları ile ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Bilimsel dergiler, yeni ve birbirinden farklı araştırmalar yayımlayarak bilimin gelişimine destek vermeyi hedefleyen, konusunda uzman en az iki hakem tarafından değerlendirilen periyodik yayınlardır (Yılmaz ve Topaktaş, 2014). Bilimsel dergileri takip etme durumu, akademisyenlere çalışma alanlarına dair güncel araştırmaları ve gelişmeleri izleme olanağı sağlayacağından, yapılacak çalışma ve araştırmalara karşı motivasyonu arttırıcı ve yol gösterici bir unsur olduğu söylenebilir. Akademisyenlerin birçok nedenden dolayı daha sonraya bıraktıkları akademik görevler, yeni araştırma bulguları ışığında şekillenerek bu çalışmaların tamamlanması sağlanabilir. Bu durum araştırma sonuçlarında ulaşılan genel erteleme düzeyi ile bilimsel dergileri takip etme durumu arasındaki ilişkinin anlamlılığı açısından yorumlanabilir.

5. 3. 5. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Makale Durumu

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısına dayalı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; yıllık ortalama makale sayısı sıfır olan akademisyenler ile yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama makale sayısı sıfır olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, yıllık ortalama makale sayısı bir-iki olan akademisyenler ile yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Yıllık ortalama makale sayısı beş ve üzerinde olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin, yıllık ortalama makale sayısı bir-iki olan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinden daha düşük olması belirlenen bu farklılığın kaynağı olarak yorumlanabilir. Ancak genel erteleme ile yıllık ortalama makale durumu arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır.

Bilimsel dergi içerisinde yer alan kişi veya kişilerin kendi uzmanlık alanlarında yapmış oldukları, diğer meslektaşlarıyla paylaşmak ve doğruluğunu ispatlamak için gönderdikleri bilimsel yazılara bilimsel makale denir (Yılmaz ve Topaktaş, 2014). Ders anlatma, sınav sorusu hazırlama, sınav kağıtları okuma, idari veya bilimsel toplantılara katılma gibi birçok akademik görevi iyi planlayıp zamanında tamamlayan akademisyenlerin, bilimsel çalışmalarını yapabilmeleri için daha fazla zamana sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Bilimsel çalışma yapabilmek için daha yeterli zamana sahip akademisyenlerin daha fazla makale yazma Bu durum, daha fazla makale yazarak

üretken olan ve aktif çalışan akademisyenlerin daha az erteleme davranışı göstermeleriyle yorumlanacağı gibi, daha az erteleme davranışı gösteren akademisyenlerin daha çok makale yazması durumuyla da yorumlanabilir.

5. 3. 6. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Ortalama Bildiri Sayısı

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama bildiri sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama bildiri sayısına dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Genel erteleme ile yıllık ortalama bildiri durumu arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde de bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Ancak bu bulgu, çalışmanın araştırma bulgularından olan genel erteleme düzeyinin yıllık makale sayısına göre anlamlı farklılaşması durumdan farklılık göstermektedir. Yıllık yazılan makale sayısına dayalı olarak anlamlı farklılık gösteren genel erteleme davranışı, yıllık yazılan bildiri sayısına dayalı olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır. Akademik bildiri bir konuda üretilmiş özgün düşünceleri bilimsel bir üslupla çoğu zaman uzmanlardan ve konuya ilgililerden oluşan bir toplantıda sunmak üzere oluşturulan çalışmadır. Bildiriler, makalelere göre yıl içerisinde daha az sayıda hazırlanan çalışmalardır. Bu nedenle yıllık makale sayısı durumundaki gibi anlamlı bir farklılığın bu değişkende görülmediği söylenebilir.

5. 3. 7. Genel Erteleme Davranışı ve Yıllık Yürütülen Ortalama Tez Sayısı

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama yönetilen tez sayısına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin yıllık ortalama yönetilen tez sayısına dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Genel erteleme ile yıllık yürütülen tez sayısı arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde de bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Akademisyenlerin danışmanlık yapabilecekleri lisansüstü öğrenci sayısının sınırlı tutulmuş olması ve bu öğrencilerin lisansüstü eğitimlerini tamamlamaları için hazırlamaları gereken tez çalışmalarının kendi çalışma ve araştırma performanslarına bağlı oluşu akademisyenlerin yıllık yürüttükleri tez sayısını etkilemektedir. Bu durumun akademisyenlerin kişisel performanslarına doğrudan bağlı olmayışı bu bulgu açısından yorumlanabilir.

5. 3. 8. Genel Erteleme Davranışı ve Unvan

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik unvana dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik unvana dayalı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak genel erteleme ile akademik unvan arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Literatürde genel erteleme düzeyinin unvan durumuna göre değişimini inceleyen bir çalışma bulunmamasına rağmen öğretmenlerin ve okul idarecilerinin genel erteleme düzeylerinin incelendiği araştırmalara bakıldığında branş, okuldaki görev, yönetim kademesi, yöneticilik süresi, mesleki deneyim durumlarına bağlı olarak genel erteleme düzeyinin değişimi incelenmiştir. Özdemir (2012), yapmış olduğu araştırmasında ilköğretim okulu yöneticilerinin ve ilköğretim okulu öğretmenlerinin genel erteleme davranışı sergileme düzeylerinin branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarından biri de ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin genel erteleme davranışı gösterme düzeylerinin görevlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği yönündedir. Güner (2008) ilköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin erteleme eğilimleri ve kaygı düzeylerini incelediği araştırması sonucunda, branşlarına göre ilköğretim öğretmenlerinin genel erteleme davranışı sergileme eğilimlerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın, Gülebağlan (2003) ilköğretim öğretmenlerinin branşlarına göre erteleme davranışı sergileme düzeylerinin anlamlı şekilde değiştiğini; sözel derslerin öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin, meslek dersi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin, genel erteleme davranışları sayısal derslerin öğretmenlerinin genel erteleme davranışı sergileme düzeylerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. İci (2008), ilköğretim okulları yöneticilerinin erteleme davranışlarının yönetim kademelerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Ortaya çıkan farklılığın hangi yönetim kademesinden kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre müdür yardımcılarının ertelemecilik davranışlarının diğer yönetim kademelerinde görev yapan yöneticilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5. 3. 9. Genel Erteleme Davranışı ve Akademik Teşvik Sisteminden Memnuniyet Durumu

Araştırmaya katılan akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik teşvik sisteminden memnuniyet durumuna dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda akademisyenlerin genel erteleme düzeylerinin akademik teşvik sisteminden memnun olup olmama durumuna dayalı olarak farklılık göstermediği

sonucuna ulaşılmıştır. Ancak genel erteleme ile akademik teşvik sisteminden memnuniyet durumu arasındaki farkın anlamlılığına ilişkin literatürde bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin genel erteleme düzeylerinin araştırıldığı çalışmalar genelde öğretmenlerin okul imkanlarından memnuniyet durumlarını ele almaktadır. Güner (2008), yaptığı çalışmada öğretmenlerin genel erteleme düzeylerinin okul imkanları değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, akademisyenlerin akademik teşvik sisteminden memnun olup olmama durumlarının çalışma düzenlerinin etkilemediğini düşündürmektedir. Çünkü akademik yükselmenin akademisyenler için önemli bir motivasyon kaynağı olduğu söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6. 1. Sonuçlar

Bu araştırma, akademisyenlerin erteleme davranışları ile kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi belirlemek ve akademisyenlerin erteleme davranışlarının cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, bilimsel dergilere üyelik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

1. Genel erteleme davranışı ile nörotisizm kişilik özelliği, davranışlardan şüphe, ailesel beklentiler ve ailesel eleştiriler alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.
2. Araştırmada, akademisyenlerin genel erteleme düzeyleri ile cinsiyet, çocuk sayısı, akademik unvan, yıllık ortalama bildiri sayısı, yıllık ortalama yönetilen tez sayısı ve akademik teşvik sisteminden memnuniyet durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilemezken; medeni durum, bilimsel dergileri takip etme ve yıllık ortalama makale sayısına göre anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

6. 2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde çalışma sonuçlarına dayalı öneriler ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler başlıklar şeklinde verilmiştir.

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Üniversite yönetimlerince akademisyenlerin bilimsel çalışmalarını arttırmaya yönelik bir takım teşvik uygulamalarının arttırılması akademisyenleri daha çok araştırma yapmaya ve üretkenliğe yöneltebilir.
2. Erteleme eğiliminin bilişsel süreçlerle ilişkisi dikkate alınarak akademisyenlerde erteleme eğiliminin azaltılmasında etkili olabilecek ve bilişsel süreçlerin gelişimine katkıda bulunacak etkili zaman yönetimi, planlı çalışma gibi beceri kazandırmaya yönelik grup çalışmalarının düzenlenmesi yararlı olabilir.
3. Araştırmanın çalışma grubunda, akademisyenlerin akademik unvanlarının dengeli dağılmadığı görülmektedir. Bulgular yorumlanırken ve gelecek araştırmalarda unvanlara bağlı karşılaştırmalar yapılırken bu noktanın dikkate alınması yargıların bilimselliğine katkı sağlayabilir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde görev yapan akademisyenler üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından çalışma grubu genişletilerek yeni çalışmalar düzenlenebilir.
2. Yapılan bu araştırma nicel verilere dayalı bir çalışmadır. Bu nedenle gelecek araştırmalarda değişkenler arası ilişkilerle ilgili daha detaylı sonuçlar elde edilmesi için nitel çalışma ya da nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karışık desenli çalışmalar yapılabilir.
3. Bu çalışmada akademisyenlerde erteleme konusu kişilik özellikleri ve mükemmeliyetçilik açısından araştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır. Gelecekte akademisyenlere erteleme düzeyi ile ilişki kurulabilecek yaşam doyumu, kaygı, kontrol odağı, bağlama stilleri gibi değişkenler ele alınarak yeni çalışmalar düzenlenebilir.
4. Yapılan bu araştırmada akademisyenlerin erteleme davranışlarını ölçmek için "Genel Erteleme Ölçeği" kullanılmıştır. Akademisyenlerin akademik işlerini erteleme düzeylerini belirlemek için yeni bir ölçeğin geliştirilmesi önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- Ainslie, G. (1992). *Piccoeconomics: The strategic interaction of successive motivational states within the person*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Aitken, M. (1982). A personality profile of the college student procrastinator. Unpublished doctoral dissertation, University of Pittsburgh.
- Albayrak, E. (2014). Üniversite öğrencilerinde beş faktör kişilik, akademik öz-yeterlik, akademik kontrol odağı ve akademik erteleme. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Alexander, E. S. and Onwuegbuzie, A. J. (2007). Academic procrastination and the role of hope as a coping strategy. *Personality and Individual Differences*, 42, 1301-1310.
- Antony, M. M. and Swinson, R. P. (2000). *Phobic disorders and panic in adults: A guide to assessment and treatment*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Ary, D. and Jacobs, L. C., Sorensen, C. and Razavieh, A.(2010). *Introduction to research in education*. Belmont, USA: Nelson Education, Ltd.
- Aydoğan, D. ve Özbay, Y. (2012). Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygı, öz-yeterlilik açısından açıklanabilirliğinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3), 1-10.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Balkıs, M. (2007). Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin, karar verme stilleri ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 67-83.
- Balkıs, M. ve Duru, E. (2009). Akademik erteleme davranışının öğretmen adayları arasındaki yaygınlığı, demografik özellikler ve bireysel tercihlerle ilişkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 5(1), 18-32.
- Berber Çelik, Ç. (2014). Akademik ertelemenin bazı psiko-sosyal değişkenlere göre açıklanması ve gerçeklik terapisine dayalı akademik erteleme ile başa çıkma eğitim programının etkililiğinin sınanması. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Beswick, G., Rothblum, E. D. and Mann, L. (1988). Psychological antecedents of student procrastination. *Australian Psychologist*, 23, 207-217.
- Binder, K. (2000). The effect of an academic procrastination treatment on student procrastination and subjective well-being. Unpublished master's thesis, Carleton University, Ontario.

- Blunt, A. and Pschyl, T. A. (2000). Task aversiveness and procrastination: A multidimensional approach to task aversiveness across stages of personal projects. *Personality and Individual Differences*, 28, 153-167.
- Bridges, K. R. and Roig, M. (1997). Academic procrastination and irrational thinking: A re-examination with context controlled. *Personality and Individual Differences*, 22(6), 941-944.
- Brownlow, S. and Reasinger, R. D. (2000). Putting off until tomorrow what is better donetoday: Academic procrastination as a function of motivation toward college work. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 15-34.
- Bulut, R. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Çev. Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burka, J. B., and Yuen, L. M. (2008). *Procrastination: Why you do it, what to do about it now*. Reading, PA: Addison-Wesley.
- Burns, D. D. (1980). *Feeling good: The new mood therapy*. New York: The New American Library Inc.
- Burns, L. R., Dittmann, K., Nguyen, N. L. and Mitchelson, J. K. (2000). Academic procrastination, perfectionism, and control: Associations with vigilant and avoidant coping. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 35-46.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chu, A. H. C. and Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: Positive effects of "active" procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of Social Psychology*, 145, 245-264.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2004). *A guide to teaching practice*. London: Routledge-Falmer.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. Çev. Tuncay Ergene. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Costa, P. T. and McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665.
- Cüceloğlu, D., (1993). *İnsan ve davranışı* (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çakıcı, D. Ç. (2003). Lise ve üniversite öğrencilerinde genel ve akademik erteleme davranışının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Çam, Z. (2013). Ergenlerde genel ve akademik erteleme davranışının yordayıcısı olarak beş büyük kişilik özelliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 89-96.
- Çelikkaleli, Ö. ve Akbay, S. E. (2013). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışı, genel yetkinlik inancı ve sorumluluklarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 237-354.
- Deniz, M. E. ve Akdoğan, A. (2014). Farklı depresyon anksiyete stres düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının incelenmesi. *PSİDE Psikolojik Danışma ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 28-44.
- DeSimone, P. (1993). Linguistic assumptions in scientific language. *Contemporary Psychodynamics: Theory, Research and Application*, 1, 8-17.
- Diaz-Morales, J. F., Cohen, J. R. and Ferrari, J. R. (2008). An integrated view of personality styles related to avoidant procrastination. *Personality and Individual Differences*, 45, 554-558.
- Doğan, T., Kürüm, A. ve Kazaka, M. (2014). Kişilik özelliklerinin erteleme davranışını yordayıcılığı. *Başkent Univeristy Journal of Education*, 1(1), 1-8.
- Dryden, W. (2000). *Ertelemek yaşamı kaçırmaktır*. Çev. Günhan Günay. İstanbul: Rota Yayınları.
- Durna U. (2005). A ve B tipi kişilik yapıları ve bu kişilik yapılarını etkileyen değişkenler üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19, 275-291.
- Ellis, A. and Knaus, W. (1977). *Overcoming Procrastination: Or how to think and act rationally inspite of life's inevitable hassles*. New York: New American Library.
- Erikson, E. H. (1984). *İnsanın sekiz çağı*. Çev. B. Üstün-V. Şar. Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Eroğlu, F. (1996). *Davranış bilimleri*, İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Eysenck, H. J. and Eysenck, M. W. (1985). *Personality and individual differences*. New York: Plenum Press.
- Farran, B. (2004). Predictors of academic procrastination in college students. Doctoral dissertation, ProQuest Information and Learning.
- Ferrari, J. R. (1991). Compulsive procrastination: Some self-reported characteristics. *Psychological Reports*, 68(2), 455-458.
- Ferrari, J. R. (1992). Procrastination and perfect behavior: An exploratory factor analysis of self-presentational, self-awareness, and self-handicapping components. *Journal of Research in Personality*, 26, 75-84.

- Ferrari, J. R. (1994). Dysfunctional procrastination and its relationship with self-esteem, interpersonal dependency, and self-defeating behaviors. *Personality and Individual Differences, 17*(5), 673-679.
- Ferrari, J. R. and Diaz-Morales, J. F. (2007). Perceptions of self-concept and selfpresentation by procrastinators: Further evidence. *Spanish Journal of Psychology, 10*, 91-96.
- Ferrari, J. R. and Olivette, M. J. (1994). Parental authority influences on the development of female dysfunctional procrastination. *Journal of Research in Personality, 28*, 87-100.
- Ferrari, J. R., Johnson, J. L. and McCown, W. G. (1995). *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment*. New York: Plenum.
- Ferrari, J. R., Parker, J. T. and Ware, C. B. (1992). Academic procrastination: Personality correlates with Myers-Briggs types, self-efficacy, and academic locus of control. *Journal of Social Behavior and Personality, 7*, 495-502.
- Ferrari, J.R. and Emmons, R. A. (1995). Procrastination as revenge: Do people report using delays as a strategy for vengeance? *Personality and Individual Differences, 17*, 539- 544.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R. and Koledin, S. (1991). Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy, 9*, 185–201.
- Flett, G. L., Blankstein, K. R., Hewitt, P. L. and Koledin, S. (1992). Components of perfectionism and procrastination in college students. *Social Behavior and Personality, 20*, 85-94.
- Flett, G.L., Hewitt, P.L. and Martin, T.R. (1995a). Dimensions of Perfectionism and Procrastination. In J.R. Ferrari, J.L. Johnson, and W.G. McCown, (Eds.), *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment* (pp. 113–136). New York: Plenum Press.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R. and Mosher, S. W. (1995b). Perfectionism, life events and depressive symptoms: A test of a diathesis-stress model. *Current Psychology, 14*, 112-137.
- Flett, G. L., Stainton, M., Hewitt, P. L., Sherry, S. B. and Lay, C. (2012). Procrastination automatic thoughts as a personality construct: An analysis of the procrastinatory cognitions inventory. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behaviour Therapy, 30*, 223-236.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. and Hyun, H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Frost, R. O., Marten, P. A., Lahart, C., and Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research, 14*, 449-468.

- Gençtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gülebağlan, C. (2003). Öğretmenlerin işleri son ana ertelemelerinin mesleki yeterlik algıları mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güner, D. (2008). İlköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin erteleme eğilimleri ve kaygı düzeyleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Hall, C. S., Lindzey, G., Loehlin, S. C. and Manosevitz, M. (1985). Introduction to theories of personality. New York: Wiley.
- Hamacheck, D. E. (1978), Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
- Harris, N. and Sutton, R. (1983). Task procrastination in organizations: A framework for research. *Human Relations*, 36(11), 987-995.
- Haycock, L. A. (1993). The cognitive mediation of procrastination: An investigation of the relationship between procrastination and selfefficacy beliefs. *Dissertation Abstracts International*, 54, 2261.
- Hewitt, P. L. and Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 456-470.
- Hewitt, P. L. and Flett, G. L. (2002). *Perfectionism and stress processes in psychopathology*. In G. L. Flett and P. L. Hewitt (Eds.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 255–284). Washington, DC: American Psychological Association.
- Hollander, M. H. (1965). Perfectionism. *Comprehensive Psychiatry*, 6, 94-103.
- Horney, K. (1975). *Nevrozlar ve insan gelişimi, öz geliştirme kavgası*. Çev. Selçuk Budak. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Howell, A. and Watson, D. C. (2007). Procrastination: Associations with achievement goal orientation and learning strategies. *Personality and Individual Differences*, 43, 167-178.
- İci, A. (2012). İlköğretim okulları yöneticilerinin örgütsel bağlılık düzeyleri ile erteleme davranışları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- İnanç, B. ve Yerlikaya, E. (2012). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Jackson, C. (2002). "Laddishness" as a self-worth protection strategy. *Gender and Education*, 14, 37-51.

- Johnson, E.M., Gren, K.E. and Kluever, R.C. (2000). Psychometric characteristics of the revised procrastination inventory. *Research in Higher Education*, 41(2), 269-279.
- Johnson, J. L. and Bloom, M. A. (1995). An analysis of the contribution of the factors of personality to variance in academic procrastination. *Personality and Individual Differences*, 18(1), 127-133.
- Kağan, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışını açıklayan değişkenlerin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 113-128.
- Kağan, M. (2010). Akılcı duygusal davranışsal yaklaşıma dayalı akademik erteleme davranışını önleme programının etkililiğinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kağan, M., Çakır, O., İlhan, T. ve Kandemir, M. (2010). The explanation of the academic procrastination behaviour of university students with perfectionism, obsessive-compulsive and five factor personality traits. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2121-2125.
- Kandemir, M. (2014). Akademik erteleme davranışını açıklayıcı bir model. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(3), 51-72.
- Karancı, N., Dirik, G., ve Yorulmaz, O. (2007). Eysenck kişilik anketi-gözden geçirilmiş kısaltılmış formu'nun (EKA-GGK) Türkiye'de geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 1-8.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kırdök, O. (2004). Olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik ölçeği geliştirme çalışması. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kızılkaya Cumaoğlu, G. ve Diker Coşkun, Y. (2012). Öğretmenlerin akademik erteleme davranışı ile teknoloji kullanım durumları arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), 2237-2247.
- Knaus, W. J. (1998). *Do it now! Break the procrastination habit*. New York: John WileyveSons, Inc.
- Knaus, W.J. (2000). Procrastination, Blame, and Change (special issue). *Journal of Social Behavior and Personality*, 15, 153-166.
- Köknel, Ö. (1993). *Zorlanan insan*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lakein, A. (1973). *How to get control of your time and life*. New York: New American Library.
- Lay, C. H. (1986). At last, my research article on procrastination. *Journal of Research in Personality*, 20, 474-495.

- Lay, C. H. (1988). The relationship of procrastination and optimism to judgments of time to complete an essay and anticipation of setbacks. *Journal of Social Behavior and Personality*, 3, 201-214.
- Lay, C. L. and Brokenshire, R. (1997). Conscientiousness, procrastination, and person-task characteristics in job searching by unemployed adults. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social*, 16, 83-96.
- Lee, D. G., Kelly, K. R. and Edwards, J. K. (2006). A closer look at the relationships among trait procrastination, neuroticism and conscientiousness. *Personality and Individual Differences*, 40, 27-37.
- Lewis, C. A., Francis, L. J., Shevlin, M. and Forrest, S. (2002). Confirmatory factor analysis of the French translation of the abbreviated form of the revised Eysenck Personality Questionnaire (EPQR-A). *European Journal of Psychological Assessment*, 18(2), 79-85.
- Macan, T. H. (1994). Time management: Test of a process model. *Journal of Applied Psychology*, 79(3), 381-391.
- Macan, T. H., Shahani, C., Dipboye, R. L. and Phillips, A. P. (1990). College students' time management: Correlations with academic performance and stress. *Journal of Educational Psychology*, 82(4), 760-768.
- Martin, T.R., Flett, G.L. and Hewitt, P.L. (1993). *Perfectionism, self-expectancies and procrastination*. Unpublished manuscript.
- Martin, T. R., Flett, G. L., Hewitt, P. L., Krames, L. and Szanto, G. (1996). Personality-correlates of depression and health symptoms-a test of a self regulation model. *Journal of Research in Personality*, 30(2), 264-277.
- McCown, W. and Ferrari, J. R. (1995). A meta-analysis of treatments for procrastination in high school and college students. Unpublished manuscript, Northeast Louisiana University.
- McCown, W. and Johnson, J. (1989). Validation of the adult inventory of procrastination. Paper presented at the 97th Annual Convention of the American Psychological Association, New Orleans, LA.
- McCown, W. and Johnson, J. (1991). Personality and chronic procrastination by university students during an academic examination period. *Personality and Individual Differences*, 12(5), 413-415.
- McCown, W., Petzel, T. and Rupert, P. (1987). An experimental study of some hypothesized behaviors and personality variables of college student procrastinators. *Personality and Individual Differences*, 8, 781-786.
- McMillan, J. H. and Schumacher, S. (2006). *Research in education: Evidence-based inquiry*. USA: Pearson Higher Edition.

- Milgram, N. A. (1991). *Procrastination*. In R. Dulbecco (Ed.), *Encyclopedia of human biology*. New York: Academic Press.
- Milgram, N. A. and Tenne, R. (2000). Personality correlates of decisional and task avoidant procrastination. *European Journal of Personality*, 14(2), 141-156.
- Milgram, N. A., Mey-Tal, G. and Levinson, Y. (1998). Procrastination, generalized or specific, in college students and their parents. *Personality and Individual Differences*, 25, 297- 316.
- Miller, A. R. ve Shelly, S. (2007). *A'dan Z'ye kişiliğiniz*. Çev: S. Alayunt. İstanbul: Okuyan US Yayıncılık.
- Missildine, H. (1963). *Your inner child of past*. New York: Simon and Shuster.
- Morris, S. (2002). Coordination, communication, and common knowledge: a retrospective on the electronic-mail game. *Oxford Review of Economic Policy*, 18(4), 433-445.
- Nguyen, B., Steel, P. and Ferrari, J. R. (2013). Procrastination's impact in the workplace and the workplace's impact on procrastination. *International Journal of Selection and Assessment*, 21(4), 388-399.
- Odacı, H. (2011). Academic self-efficacy and academic procrastination as predictors of problematic internet use in university students. *Computers & Education*, 57(1), 1109-1113.
- Onwuegbuzie, A. J. (2000). Academic procrastinators and perfectionistic tendencies among graduate students. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 103-109.
- Owens, M. A. ve Newbegin, I. (1997). Procrastination in high school achievement: A causal structural model. *Journal of Social Behavior and Personality*, 12, 869-888.
- Özbay, Y. ve Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003). Çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. 9-11 Temmuz, Malatya.
- Özdemir, S. Ö. (2012). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin genel erteleme davranışı eğilimleri ile düşünme stillerinin analizi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Özdevecioğlu, M. (2002). Kamu ve özel sektör yöneticileri arasındaki davranışsal çalışma koşulları ve kişilik farklılıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19, 115-134.
- Özer, A. (2012). Procrastination: Rethinking trait models. *Education and Science*, 37(166), 303-317.
- Özer, A. ve Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 45-72.

- Özgan, H., Yalçın, A. ve Bozbayındır, F. (2011). Mükemmeliyetçi okul müdürlerinin öğretmenler üzerindeki etkileri. *NWSA: Education Sciences*, 6(1), 904-917.
- Pervin, L. A. (1985). Personality: Current controversies, issues and direction. *Annual review of Psychological Review*, 91, 83-114.
- Pervin, L. A. and John, O. P. (2001). *Personality: Theory and research*. New York: John Wiley and Sons.
- Reynolds, W. W. (1977). Fever and antipyresis in the bluegill sunfish, *Lepomis macrochirus*. *Comparative Biochemistry and Physiology Part C: Comparative Pharmacology*, 57(2), 165-167.
- Rice, K. G. and Preusser, K. J. (2002). The adaptive and maladaptive perfectionism scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34(4), 210-222.
- Rice, K. G., Ashby, J. S. and Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: A structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304-314.
- Rice, K. G., Richardson, C. M. and Clark, D. (2012). Perfectionism, procrastination, and psychological distress. *Journal of Counseling Psychology*, 59(2), 288-302.
- Roberts, M.S. (1997). *Yaşamı ertelemeyin*. Çev. Levent Kartal. İstanbul: Mavi Okyanus Yayıncılık.
- Rothblum, E. D., Solomon, L. J. and Murakami, J. (1986). Affective, cognitive, and behavioral differences between high and low procrastinators. *Journal of counseling psychology*, 33(4), 387-394.
- Saddler, C. D. and Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychological Reports*, 84(2), 686-688.
- Sarıoğlu, A. F. (2011). Öğretmen adaylarının akademik erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Schouwenburg, H.C. (1992). Procrastinators and: An exploration of reasons for procrastination. *European Journal of Personality*, 6(3), 225-236.
- Schouwenburg, H. C. and Lay, C. H. (1995). Trait procrastination and the big-five factors of personality. *Personality and Individual Differences*, 18(4), 481-490.
- Schuler, P. A. (2000). Perfectionism and gifted adolescents. *Journal of Secondary Gifted Education*, 11(4), 183-197.
- Senecal, C., Koestner, R. and Vallerand, R. J. (1995). Self-regulation and academic procrastination. *Journal of Social Psychology*, 135(1), 607-619.

- Senecal, C., Lavoie, K. and Koestner, R. (1997). Trait and situational factors in procrastination: An interactional model. *Journal of Social Behavior & Personality*, 40(8), 1519-1530.
- Sigall, H., Kruglanski, A. and Fyock, J. (2000). Wishful thinking and procrastination. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 283-296.
- Silver, M. (1974). Procrastination. *Centerpoint*, 1, 49-54.
- Silverman, L.K. (1993). *Social development, leadership and gender issues*. L. K. Silverman (Ed.), *Counseling the Gifted and Talented*. Denver: Love Publishing Company.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Free Press.
- Slaney, R. B. and Ashby, J. S. (1996). Perfectionists: Study of a criterion group. *Journal of Counseling and Development*, 74, 393–398.
- Slaney, R. B., Rice, K. G., Mobley, M., Trippi, J. and Ashby, J. S. (2001). The revised almost perfect scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34(3), 130-146.
- Solomon, L. J. and Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 503-509.
- Somer, O. (1998). Türkçe’de kişilik özelliği tanımlayan sıfatların yapısı ve beş faktör modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(42), 17-32.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Steel, P. (2002). The measurement and nature of procrastination. Unpublished doctoral thesis, University of Minnesota.
- Steel, P. (2007). The nature of procrastination: A meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure. *Psychological bulletin*, 133(1), 65.
- Stoeber, J. and Joormann, J. (2001). Worry, procrastination, and perfectionism: Differentiating amount of worry, pathological worry, anxiety, and depression. *Cognitive Therapy and Research*, 25(1), 49-60.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Journal of History School*, 7(8), 939-971.
- Türk Dil Kurumu. (2010). *Büyük türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türk Eğitim-Sen. (2009). *Türkiye’de üniversite sorunu ve üniversite çalışanları üzerine bir araştırma*. Ankara: Türk Eğitim-Sen.

- Ulu, P. İ. (2007). An investigation of adaptive and maladaptive dimensions of perfectionism in relation to adult attachment and big five personality traits. Yayınlanmamış doktora tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Uzun Özer, B. (2009). Bir grup lise öğrencisinde akademik erteleme davranışı: Sıklığı, olası nedenleri ve umudun rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 12-19.
- Van der Kolk, B.A. (1987). *Psychological trauma*. Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Van Eerde, W. (2003). A meta-analytically derived nomological network of procrastination. *Personality and Individual Differences*, 35, 1401-1418.
- Washington, J. A. (2004). The relationship between procrastination and depression among graduate and professional students across academic programs: Implications for counseling. Doctoral dissertation, Texas Southern University.
- Watson (2001). Procrastination and the five-factor model: A facet level analysis. *Personality and Individual Differences*, 30, 149-158.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Yılmaz, M. ve Topaktaş, E. (2014). Tipografik özellikler açısından bilimsel dergi makalelerinin okunaklılık düzeyleri ile ilgili akademisyenlerin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 48(48).216-234.

8. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

Yaşınız:.....

Medeni durumunuz: Evli ( ) Bekar ( )

Unvanınız: Prof. Dr. ( ) Doç. Dr. ( ) Yrd. Doç. Dr. ( ) Araş. Gör. Dr. ( ) Araş. Gör. ( )

Düzenli olarak bilimsel dergileri izleme durumunuz (online veya abone olarak): Her zaman ( )

Ara sıra ( ) Nadiren ( )

Yıllık ortalama bilimsel çalışma sayınız(çeşitli indexlerde taranan makale): 0( ) 1-2 ( ) 3-4 ( ) 5 ve üzeri ( )

Yıllık ortalama bilimsel çalışma sayınız(çeşitli indexlerde taranan bildiri): 0( ) 1-2 ( ) 3-4 ( ) 5 ve üzeri ( )

Yıllık ortalama bilimsel çalışma sayınız (çeşitli indexlerde taranan tez ve diğerleri): 0( ) 1-2 ( ) 3-4 ( ) 5 ve üzeri ( )

Çocuk sayısı: 0 ( ) 1-2 ( ) 3-4 ( ) 5 ve üzeri ( )

Kurumunuzun akademik teşviklerini (ödülleri, vs.) yeterli buluyor musunuz? : Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen ( )

Ek 2. Genel Erteleleme Ölçeği

Bu ölçeğin amacı sizin iş yapma alışkanlıklarınızı belirlemektir. Aşağıda bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup sizi ne kadar tanımladığını aşağıdaki ölçekten yararlanarak maddelerin yanındaki sayıların üzerine (X) işareti koyarak belirleyiniz.

Beni hiç yansıtmıyor	Beni çok az yansıtıyor	Beni biraz yansıtıyor	Beni çoğunlukla yansıtıyor	Beni tamamen yansıtıyor				
1	2	3	4	5				
1	İşlerimi, gereken zamandan daha kısa sürede bitiririm.			1	2	3	4	5
2	Bir konuda karar vermiş olsam bile, harekete geçmeyi son dakikaya bırakırım.			1	2	3	4	5
3	İşleri ertesi güne bırakmak tarzım değildir.			1	2	3	4	5
4	En sıkıcı işlerin yapılabilmesi için bile mutlaka zamanında başlarım.			1	2	3	4	5
5	Ailem ve arkadaşlarım benim işleri hep son dakikada yaptığımı söylerler.			1	2	3	4	5
6	İşlerin bitirilmesi için zamanımı iyi kullanırım.			1	2	3	4	5
7	Ne yapar eder işlerimi son dakikaya bırakırım.			1	2	3	4	5
8	İşleri zamanında bitiririm.			1	2	3	4	5
9	Ailem ve arkadaşlarım randevularıma hep geç kaldığımı söylerler.			1	2	3	4	5
10	Sıklıkla iki ayağım bir pabuca girer.			1	2	3	4	5
11	Yapmak zorunda olduğum işleri son dakikaya bırakırım.			1	2	3	4	5
12	İşlerimi bitirdiğimde kontrol etmek için zamanım kalır.			1	2	3	4	5
13	İş işten geçtikten sonra harekete geçerim.			1	2	3	4	5
14	Önemli işlerimi yapmayı da son dakikaya bırakırım.			1	2	3	4	5
15	İşlerimi yapmak için gereken zamanı çoğu kez yanlış hesaplarım.			1	2	3	4	5
16	İşlerimi zamanında yapmadığım için maddi ve manevi zarara uğrarım.			1	2	3	4	5
17	Önemli işlerimi bana verilen zamandan daha önce bitiririm.			1	2	3	4	5
18	Çok gerekli bir şeyi bile genellikle son dakikada yaparım.			1	2	3	4	5

Ek 3. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Aşağıda kişilik özellik ve davranışlarına özgün bir ifade bulunmaktadır. Her ifadeyi okuduktan sonra o görüşe ne kadar katıldığınızı belirtiniz. Kesinlikle katılıyorsanız 7 rakamını, kesinlikle katılmıyorsanız 1 rakamını işaretleyiniz. Bu iki görüş arasındaki düşüncelerinizi rakamlardan sizce en uygun olanını yuvarlak içine alarak ifade edebilirsiniz. Eğer bir ifade ile ilgili fikriniz yoksa ya da kararsızsanız 4 rakamını işaretleyiniz.

		Hiç Tamamen Katılmıyorum Katılıyorum
1	Bir iş üzerinde çalıştığımda, iş kusursuz olana kadar rahatlayamam.	1 2 3 4 5 6 7
2	Başkalarını kolay pes ettikleri için eleştirmem.	1 2 3 4 5 6 7
3	Yakınlarımla başarılı olmaları gerekmez.	1 2 3 4 5 6 7
4	Arkadaşlarımı en iyisinden aşağısına razı oldukları için pek eleştirmem.	1 2 3 4 5 6 7
5	Başkalarının benden beklentilerini karşılamakta zorlanırım.	1 2 3 4 5 6 7
6	Amaçlarımdan bir tanesi yaptığım her şeyde mükemmel olmaktır.	1 2 3 4 5 6 7
7	Başkaları yaptıkları her şeyin en iyisini yapmalıdırlar.	1 2 3 4 5 6 7
8	İşlerimde asla mükemmelliği hedeflemem.	1 2 3 4 5 6 7
9	Çevremdekiler benim de hata yapabileceğimi kolayca kabul eder.	1 2 3 4 5 6 7
10	Bir yakınımın yapabileceğinin en iyisini yapmamış olması benim için önemli değildir.	1 2 3 4 5 6 7
11	Bir işi ne kadar iyi yaparsam çevremdekiler daha da iyisini yapmamı beklerler.	1 2 3 4 5 6 7
12	Mükemmel olma ihtiyacını çok az hissederim.	1 2 3 4 5 6 7
13	Yaptığım bir şey kusursuz değilse çevremdekiler tarafından yetersiz bulunur.	1 2 3 4 5 6 7
14	Olabildiğim kadar mükemmel olmaya çalışırım.	1 2 3 4 5 6 7
15	Giriştiğim her işte mükemmel olmam çok önemlidir.	1 2 3 4 5 6 7
16	Benim için önemli olan insanlardan beklentilerim yüksektir.	1 2 3 4 5 6 7
17	Yaptığım her işte mükemmel olmam çok önemlidir.	1 2 3 4 5 6 7
18	Çevremdekiler yaptığım her işte başarılı olmamı beklerler.	1 2 3 4 5 6 7
19	Çevremdekiler insanlar için çok yüksek standartlarım yoktur.	1 2 3 4 5 6 7
20	Kendim için mükemmelden daha azını kabul edemem.	1 2 3 4 5 6 7
21	Başkalarının benden hoşlanması için her konuda üstün başarı göstermem gerekmez.	1 2 3 4 5 6 7

Ek 3'ün devamı

22	Kendilerini geliştirmek için uğraşmayan kişilere değer vermem.	1	2	3	4	5	6	7
23	Yapığım işte hata bulmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
24	Arkadaşımdan çok şey beklemem.	1	2	3	4	5	6	7
25	Benim için başarı, başkalarını memnun etmek için daha çok çalışmak anlamına gelir.	1	2	3	4	5	6	7
26	Birisinden bir iş yapmasını istersem, o işi mükemmel yapmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
27	Yakınlarımin hata yapmasına tahammül edemem.	1	2	3	4	5	6	7
28	Hedeflerimi belirlemede mükemmeliyetçiyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
29	Değer verdiğim kişiler beni hiç bir zaman hayal kırıklığına uğratmamalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
30	Başarısız olduğum zamanlar bile başkaları yetersiz olduğumu düşünmezler.	1	2	3	4	5	6	7
31	Başkalarının benden çok şey beklediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
32	Her zaman yapabileceğimin en iyisini yapmaya çalışmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
33	Bana göstermeseler bile, hata yaptığım zaman diğer insanlar bana çok bozulurlar.	1	2	3	4	5	6	7
34	Yaptığım her işte mükemmel olmak zorunda değilim.	1	2	3	4	5	6	7
35	Ailem benden mükemmel olmamı bekler.	1	2	3	4	5	6	7
36	Kendime yüksek hedefler koymam.	1	2	3	4	5	6	7
37	Annem ve babam, hayatımın her alanında en başarılı olmamı pek beklemezler.	1	2	3	4	5	6	7
38	Sıradan insanlara değer veririm.	1	2	3	4	5	6	7
39	İnsanlar benden mükemmelden aşağısını kabul etmezler.	1	2	3	4	5	6	7
40	Kendim için çok yüksek standartlar koyarım.	1	2	3	4	5	6	7
41	İnsanlar benden varabileceğimden fazlasını beklerler.	1	2	3	4	5	6	7
42	Okulda veya işte her zaman başarılı olmalıyım.	1	2	3	4	5	6	7
43	Bir arkadaşımın elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışması benim için önemli değildir.	1	2	3	4	5	6	7
44	Hata yapsam bile, etrafımdaki insanlar yetersiz ve beceriksiz olduğumu düşünmezler.	1	2	3	4	5	6	7
45	Çevremdekilerin yaptığı her şeyde üstün başarı göstermelerini pek beklemem.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4. Eysenck Kişilik Envanteri Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu

		EVET	HAYIR
1	Diğer insanlar sizi çok canlı biri olarak düşünürler mi?		
2	Konuşkan bir kişi misiniz?		
3	Oldukça canlı bir kişi misiniz?		
4	Sosyal ortamlarda geri planda kalma eğiliminiz var mıdır?		
5	Başkalarıyla birlikte iken çoğunlukla sessiz misinizdir?		
6	Oldukça sıkıcı bir partiye kolaylıkla canlılık getirir misiniz?		
7	Hiç başka birini kendi yararınıza kullandınız mı?		
8	Hiç sizin payınıza düşenden fazlasını alarak aç gözlülük yaptığınız oldu mu?		
9	Herhangi bir ya da hiç hile yaptınız mı?		
10	Hiç başkasına ait olan bir şeyi (toplu iğne veya düğme bile olsa) aldınız mı?		
11	Aslında kendi hatanız olduğunu bildiğiniz bir şey yapmakla hiç başka birini suçladınız mı?		
12	Başkasına önerdiğiniz şeyleri kendiniz her zaman uygular mısınız?		
13	Sinirlerinizden şikâyetçi misiniz?		
14	Kendinizi sinirli bir kişi olarak tanımlar mısınız?		
15	Sıklıkla kendinizi her şeyden bıkmış hisseder misiniz?		
16	Sık sık kendinizi yalnız hisseder misiniz?		
17	Duygu durumunuz sıklıkla mutluluk ve mutsuzluk arasında değişir mi?		
18	Kaygılı bir kişi misiniz?		
19	Kurallara uymak yerine kendi bildiğiniz yolda gitmeyi tercih eder misiniz?		
20	Toplum kurallarına uymak, kendi bildiğinizi yapmaktan daha mi iyidir?		
21	Evliliğinin modası geçmiş ve kaldırılması gereken bir şey olduğunu düşünüyor musunuz?		
22	Borçlu olmak sizi endişelendirir mi?		
23	Garip ya da tehlikeli etkileri olabilecek ilaçlar kullanır mısınız?		
24	Yaptığınız bir işte hatalar olduğunu bilmeniz sizi endişelendirir mi?		

Ek 5. KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitü İzni

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GENEL SEKRETERLİK
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı - Lisansüstü
27/10/2014 11:29 - 76127911/044/4113
00225308

Sayı : 76127911/044/
Konu : Nihan TOPAL'ın Veri Toplama İzin Talebi

27/10/2014

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 23.10.2014 tarih ve 25919855-044-1690 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nihal TOPAL'ın “**Üniversiteli Akademisyenlerde Erteleme: Kişilik Özellikleri ve Mükemmeliyetçiliğin Ertelemeyi Yordama Güçleri**” adlı tezi kapsamında Üniversitemizde çalışmakta olan öğretim elemanlarından veri toplama isteği uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ
Rektör Yardımcısı

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

1990 yılında Trabzon'da doğdu. İlköğrenimini Akçaabat Merkez İlköğretim Okulu'nda, ortaöğretimini de Akçaabat Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2012 yılında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Aynı yıl Trabzon'un Vakfıkebir ilçesi Cumhuriyet Ortaokulu'na rehber öğretmen olarak atandı. Burada 1,5 yıl çalıştıktan sonra Trabzon'un Ortahisar ilçesi Bedri Rahmi Eyüboğlu Ortaokulu'na tayin istedi. 2013 yılında KTÜ Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı'nda yüksek lisans yapmaya başladı. Yabancı dili İngilizce olup evlidir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Söğütlü Mah., Fatih Sultan Mehmet Cad., Modern Sok., Akbaş Sitesi, A Blok,
No:17-1/16, Akçaabat, Trabzon

E-Posta : nihaltopal61@gmail.com

Tel : (0544) 567 05 16